
QUADERNS 233

Quaderns de Pastoral és una publicació del **Centre d'Estudis Pastorals** de les diòcesis catalanes. La revista és oberta i plural en l'esperit dels Concilis ecumènic i provincial. Les opinions manifestades en els diferents articles són responsabilitat dels respectius autors. El pensament de la revista només es manifesta quan ho fa constar expressament.

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals

Plaça Sant Felip Neri, 5 - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Josep M. Domingo*

Secretari: *Antoni Serramona*

Cap de redacció: *Anna-Bel Carbonell*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Joaquim Brustenga, Ricard Casadesús, Joan Anton Cedó, Joaquim M. Cervera, Manuel Claret, Pere Milà, Joan Nadal, Antoni Román, Javier Velasco.*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual: 31 euros

Preu d'aquest exemplar: 7,80 euros

Amb la col·laboració de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Sumari

Pòrtic	7	
 I.- La família. Reptes, reflexions i propostes		
 La família, víctima desitjada, per Mons. Agustí Cortés, Bisbe de Sant Feliu de Llobregat, encarregat de Pastoral Familiar de la Tarraconense		13
 La consulta sobre la família, per Mn. Jaume Fontbona, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya i consiliari de la JOC i el MCJ		15
 La moral sexual i matrimonial de l'església en el nostre món, per Mn. Gaspar Mora, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya i consiliari del CPM		18
 Les respostes al qüestionari “los desafios pastorales sobre la familia en el contexto de la evangelización, per Mn. Manel Claret, Delegat de Pastoral Familiar del bisbat de Barcelona		29
 La relació família/escola. Vuit canvis inspirats per una carta pastoral, per Anna Ramis, mare, mestra i pedagoga. Llicenciada en pedagogia, màster “d'Educació en Valors i Ciutadania”		41

El sagrament del matrimoni en la tradició litúrgica d'Orient, per Sebastià Janeras, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya i director del Seminari de l'Orient Cristià	60
---	----

Notes precipitades davant els canvis familiars (Una primera reflexió davant el Sínode de las famílies) per Javier Elzo, catedràtic emèrit de sociologia de la Universitat de Deusto	70
---	----

II.- Experiències i Testimonis

La catequesi dels fills, un do, per Mn. Josep M. Jubany, rector de St. Ildefons del bisbat de Barcelona i Director de la revista Catequesi.....	91
---	----

Catequesi en Família, per Mn. Felip-Juli Rodríguez, rector de Santa Eulàlia de Vilapicina i Delegat pel Catecumenat del bisbat de Barcelona	100
---	-----

La catequesi familiar: un camí de preparació per a participar en l'eucaristia i amb la comunitat, per Mn Jesús Navarro i Mn Saturnino Sánchez, de les parròquies de Sant Eugeni I, papa, i la Mare de Déu del Pilar del bisbat de Barcelona.....	110
--	-----

La mort d'un ésser estimat a la llum de la fe en Jesucrist, per Rodolf Puigdollers, escolapi. La Torreta (la Roca del Vallès)	115
---	-----

Hem preguntat a 10 famílies Coordinació d'Anna-bel Carbonell.....	124
---	-----

Hem preguntat als Delegats de Pastoral Familiar Coordinació d'Anna-bel Carbonell.....	149
---	-----

III.- Animació Bíblica de la Pastoral, per Javier Velasco, biblista i membre del CEP	159
--	-----

IV.- Mirada Evangèlica,
per Mn. Joaquim Cervera, sociòleg i membre del CEP 165

V.- Obrador

El “Prenostre” com a penyora i testimoni
per Oriol Martí Carrasco, metge d’Argentona i pare de família..... 171

VI.- Recensions

Vine i veuràs, de Xavier Morlans
per Josep M. Domingo, director del CEP 179

La família. Experiència grupal bàsica, de Guillermo Salvador Bertrán
per Anna-bel Carbonell, cap de redacció de Quaderns de Pastoral ... 181

PÒRTIC

LA FAMÍLIA

El proper mes d'octubre se celebrarà a Roma la primera part del sínode extraordinari convocat pel papa Francesc sobre el tema *Els desafiaments pastorals de la família en el context de la nova evangelització*. Aquest sínode té algunes característiques especials. N'esmentem dues: l'extensió temporal i el mètode de treball. És un sínode dividit en dues etapes, una ara aviat, a l'octubre del 2014, amb la finalitat de recollir i aprofundir en la situació de la família a partir de les dades i suggeriments arribats des de tots els episcopats d'arreu del món. I la segona etapa, d'aquí a un any, el 2015, per arribar a conclusions operatives i a propostes pastorals. No és només per l'amplitud del tema que el papa Francesc ha establert aquest calendari, segurament que també ho és per donar més espai a l'aprofundiment i a la reflexió de les dades rebudes en un tema tan canviant i complex.

L'altra característica especial que ha tingut aquest sínode ha estat, des de bon començament, el mètode de treball seguit des de la convocatòria. Una enquesta àmplia, una mirada a la realitat en l'escola del *Veure* de la revisió de vida. És cert que tot sínode proposa una consulta a partir de les línies de treball inicials, però mai com ara hi havia hagut una demanda tan explícita d'informació i participació adreçada al poble de Déu perquè fes arribar les seves reflexions. I així ha estat la proliferació de grups i persones individuals que han enviat les seves respostes a l'ampli qüestionari –una mica complex– que s'havia adreçat als bisbes de les esglésies locals.

Ara fa pocs dies, el 26 de juny, es va presentar a Roma l'instrument de treball del Sínode. És un document d'unes setanta pàgines, dividides en tres parts: comunicar l'evangeli de la

família avui; la pastoral de la família davant dels nous reptes; l'obertura a la vida i la responsabilitat educativa. A dins d'aquests capítols es recullen i s'organitzen les respostes al qüestionari que s'havia enviat. I amb aquestes dades els pares sinodals i els altres participants del Sínode començaran les seves reflexions el proper mes d'octubre.

Davant d'aquest esdeveniment, i tractant-se d'un tema de tanta repercussió pastoral, vam pensar de dedicar-hi un número de *Quaderns de Pastoral*, aquest que ara presentem. L'hem subtitulat *reptes, reflexions i propostes* perquè voldríem que en el discerniment pastoral de les diverses qüestions que la vida ens planteja passéssim sempre per aquestes etapes: prendre nota de l'estat de la qüestió, mirar la realitat en profunditat, sabent valorar els elements positius i sense espantar-nos pels elements negatius, els reptes o les dificultats. Una segona etapa és la reflexió, la confrontació de les dades de fet amb la inspiració que ens ve per la Paraula de Déu, la tradició i l'experiència de la comunitat cristiana, l'examen crític, racional i transcendent, a la llum de la fe i de la raó. I en darrer terme, però no pas el menys important, poder oferir unes pautes d'acció, una proposta pastoral, poder comunicar algunes experiències ja assajades, donar elements per a la formació, per a la presa de decisions.

Aquest esquema el trobem en la distribució dels articles que componen aquest número. Hem demanat un breu encapçalament al bisbe Agustí Cortés de Sant Feliu de Llobregat, com a encarregat de la pastoral familiar dins la Conferència Episcopal Tarraconense. La seva obertura ja presenta els dos rails per on es mou tota la reflexió. La família, bona notícia, realitat preuada, i alhora clivellada per mil crisis i reptes que la posen en qüestió. A analitzar tot això dediquem els articles de professors de moral, delegats de pastoral, sociòlegs i pedagogs. El altres dos apartats inclouen experiències i testimonis de treball pastoral amb famílies i el recull de l'enquesta preparatòria del sínode, així com també l'aportació d'unes famílies que exposen la seva vivència.

Aquest número de *Quaderns* incorpora algunes petites novetats en la manera d'estructurar la revista. Hem procurat una modernització de la maquetació i tipografia per fer més llegidores les col·laboracions. Hem augmentat el nombre de destacats a cada article per poder fer una lectura síntesi més àgil. I obrim unes seccions fixes que acompanyaran la temàtica central de cada número. Aquestes seccions

se centren en l'animació bíblica de la pastoral, en la mirada evangèlica a alguns fets o situació d'actualitat, en la proposta de lectures teològiques que ens mantinguin la inquietud formativa. També, sempre que puguem, inclourem un *obrador* que aporti algun material susceptible de ser aprofitat en activitats diverses.

Desitgem que aquest número de *Quaderns* sigui també una petita contribució, feta des de la nostra realitat i experiència pastoral, de cara a aquesta gran reflexió sobre la família que el papa Francesc ha convocat.

Josep M. Domingo Ferrerons,
Director del CEP.

I. La família.

Reptes, reflexions i propostes

La família, víctima desitjada

per Mons. Agustí Cortés Soriano, Bisbe de Sant Feliu de Llobregat,
encarregat de Pastoral Familiar de la Tarraconense

La paraula “família”, ella sola, evoca en tots nosaltres, si més no en la majoria, una allau de sentiments profunds i sans. He conegut històries de persones desestructurades, desfetes, per culpa personal o aliena: fins i tot aquells que no han pogut gaudir dels beneficis d’una família mínimament satisfactòria, coneixen aquest sentiments, al menys a la manera de somnis o enyorances. ¿Qui no anhela l’afecte i l’ajut gratuït, la intimitat, la confiança, la carícia, el caliu, l’acollida, la pertinença, la comunicació transparent?... ¿Qui pot negar allò que hem escoltat dels darrers informes sociològics, particularment els que fan referència als recursos efectius per poder suportar la crisi econòmica, és a dir, com la família se- gueix constituint avui l’auxili més desitjat i efectiu?

Tanmateix, en poques realitats socials d’avui es viu tan radicalment una contradicció, pròpia de la nostra cultura, com en la família. Per una banda, obeint a aquell anhel, és valorada i desitjada per sobre de qualsevol altra “institució”. Per altra, de fet, es viuen al seu si les més grans tragèdies personals i socials, com resultat dels seus conflictes interns i dels seus trencaments. Res més frustrant que l’ensorrament d’una realitat, de la qual s’espera tant. La família és com el cor: absolutament necessari i alhora sensible, tan valuós com dèbil.

La família és com el cor: absolutament necessari i alhora sensible, tan valuós com dèbil.

La família respon a un impuls natural (encara que alguns no ho pensin així). Els creients diem que “hem estat creats en família”. La naturalesa, amb tota la seva riquesa,

L'amor és la font de tota alegria, però crea lligams; ens treu de la terrible soledat, però ens compromet a mirar per l'altre; ens acreix la dignitat i garanteix la justícia, però ens demana humilitat i perdó...

com ara la força de la sexualitat, les facultats i tendències psicològiques i espirituals, forneix tot un meravellós bagatge de suports i recursos a la família. Però els fets demostren que les tendències naturals no són suficients. La família és bella com un jardí: no és menystenir-lo dir que ell sol no es pot esporgar, regar, tancar, abonar... Heus aquí la gran qüestió: ¿què fem, què fa la nostra llibertat, amb aquest bagatge natural? La família es dóna, però també es "treballa", es basteix (o s'enderroca) a cops d'actes lliures i responsables, sense oblidar naturalment els condicionants socials que l'envolten.

¿Per què la família és una realitat tan sensible i tan valuosa? Senzillament perquè és comunitat de vida i amor, per al qual hem estat creats. I tots sabem com és d'elevat el preu del veritable amor. L'amor és la font de tota alegria, però crea lligams; ens treu de la terrible soledat, però ens compromet a mirar per l'altre; ens acreix la dignitat i garanteix la justícia, però ens demana humilitat i perdó... Per això a la família es compleix el que repetia C. S. Lewis: allò més sublim i elevat es pot donar al costat d'allò més ridícul i baix; un diamant brut i rallat, una flor marcida, un pastís podrit... Per tal d'evitar aquesta possibilitat, ens cal que l'amor natural sigui assumit i transfigurat per l'amor perfecte i gratuït, és a dir, per la gràcia. Aleshores, si s'assoleix aquest cim, es compleix amb escreix tot anhel humà. La comunió resultant esdevé una llar, un foc, una font, que a més de satisfer la set de felicitat dels seus membre, constitueix un motor transformador del món.

La senzilla expressió del Concili Vaticà II, "la família és l'Església domèstica" (LG 11) ho diu tot i resulta ben il·luminadora. La meravella de la família rau en el fet de poder viure "casolanament" la fe, l'amor, l'esperança cristiana. I aquest adverbi "casolanament" conté tot un munt de qualitats que avui necessitem amb urgència: concretesa, quotidianitat, experiència, senzillesa, veritat, proximitat...

Mentre hi sigui la família, viva i autèntica, entre nosaltres encara hi haurà esperança al nostre món.

La consulta sobre la família

per Mn. Jaume Fontbona, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya
i consiliari de la JOC i el MCJ

El bisbe de Roma ha aviat un itinerari de treball –sobre els reptes pastorals sobre la família en el context de l'evangelització– que ha implicat les Esglésies locals en comunió amb la seu de Roma. Un treball amb dues etapes definides pel *Document preparatori* (2013). Ha començat la primera etapa que ha de «delinear l'estat de la qüestió i recollir testimonis i propostes dels bisbes per tal d'anunciar i fer creïble l'Evangeli de la família». I s'ha fet a través d'una consulta, perquè les Esglésies locals d'arreu puguin «participar activament en la preparació» del Sínode de bisbes extraordinari del mes d'octubre de 2014.

Moltes conferències episcopals ja han fet pública la pròpia síntesi d'aquesta consulta. Unes síntesis que poden seguir-se a la pàgina web de la revista italiana *Il regno* (una revista quinzenal d'actualitat i documents: www.ilregno.it). Aquestes síntesis recullen milers de contribucions procedents de diòcesis, moviments i grups. Per exemple, la de la Conferència episcopal francesa, que inclou diòcesis, moviments i grups propers a la realitat eclesial catalana, constata que els textos del magisteri «són normalment llargs i complexos»; apunta que «Jesús té paraules més dures sobre el diner i el seu ús que sobre la sexualitat», i a més, fa notar que, segons la societat civil, l'Església ofereix una imatge negativa de la sexualitat. Els bisbes francesos conclouen que «la família és un lloc propici per a fer experiència de

«Jesús té paraules més dures sobre el diner i el seu ús que sobre la sexualitat», i a més, fa notar que, segons la societat civil, l'Església ofereix una imatge negativa de la sexualitat.

«la família és un lloc propici per a fer experiència de l'amor de Déu, perquè al seu si la persona es descobreix estimada i cridada a viure la comunió».

l'amor de Déu, perquè al seu si la persona es descobreix estimada i cridada a viure la comunió». En concret, l'episcopat francès apunta que «la credibilitat del missatge de l'Església avui es juga en la seva capacitat de transmetre un missatge de felicitat per a la parella cristiana i la família».

La importància d'aquesta consulta

El *Sínode dels bisbes* és un organisme col·legial creat pel bisbe de Roma Pau VI, abans que s'aprovés el *Decret conciliar sobre el ministeri pastoral dels bisbes en l'Església*, amb la *Carta apostòlica* en forma de «motu proprio» *Apostolica sollicitudo* (15/9/1965). El Sínode dels bisbes sorgeix com a consell representatiu de tot l'episcopat catòlic i també com a suport al bisbe de Roma, que li pot atorgar el vot deliberatiu. Pau VI li marca tres objectius: 1) afavorir una estreta unió i col·laboració entre el bisbe de Roma i la resta dels bisbes; 2) procurar una informació directa i exacta dels problemes i les situacions que afecten la vida interna de l'Església i la seva acció en el món actual; 3) facilitar l'acord, almenys sobre els punts essencials de la doctrina i sobre la manera d'actuar en la vida de l'Església.¹ Precisament l'actual Directori per al ministeri pastoral dels bisbes, *Apostolorum successores* (AS 13), en destaca el caràcter col·legial i el presenta com a òrgan d'ajuda al servei petrí.

El *Sínode dels bisbes* és, doncs, un organisme col·legial d'abast universal que, com a òrgan representatiu de tot l'episcopat, participa en el servei petrí de la comunió de les Esglésies i de la unitat de la fe, tot cercant el *consensus Ecclesiae* amb la força de l'Esperit rebut en l'ordenació episcopal. La seva importància no rau en el fet de ser deliberatiu o consultiu, sinó en el fet de ser un organisme col·legial, representatiu de l'únic episcopat.²

En aquest cas, no sols s'han consultat els bisbes, sinó també la resta del Poble de Déu. Per tant, el Sínode de

1. Cf. *Apostolica sollicitudo*, en *Enchiridion Vaticanum* 2,447.

2. Cf. JOAN PAU II, *Exhortació apostòlica postsinodal Pastores gregis*, 58; versió catalana: *DdE* 38 (2003) núm. 820, 686.

bisbes, organisme col·legial d'abast universal, ha volgut incorporar tant el parer dels bisbes (un bisbe = una Església local) com el parer de la resta dels fidels de les Esglésies locals, en altres paraules, ha volgut escoltar *el sentit de la fe dels fidels*.

Al si de la vida del Poble de Déu, el sentit de la fe dels fidels sap discernir el que correspon a l'Evangeli, i també percebre –amb l'ajuda de la teologia i del magisteri– els límits que no es poden traspassar, en l'àmbit tant del pensament com de l'acció. El sentit de la fe dels fidels (*sensus fidelium*), d'una banda, ajuda la teologia i al magisteri a descobrir els matisos que il·luminen el sentit de la Paraula, i de l'altra, la teologia i el magisteri ajuda el *sensus fidelium* a no relliscar en l'error, donant-li criteris per al discerniment.³ En l'Església, tots els fidels serveixen la Veritat (la que, en Crist, s'ha manifestat en la carn), perquè sols regni Déu Pare per Crist en l'Esperit. Precisament el Concili Vaticà II (LG 12) afirma que la infal·libilitat de tota l'Església de Déu rau en la *unanimitat* (en qüestions de fe i costums) de tots els fidels unigits de l'Esperit (1Jn 2,20.27).

No hi ha més espai per a aprofundir-hi. Però aquesta consulta és un bon senyal que es vol escoltar la veu de l'Esperit. I que el bisbe de Roma es pren seriosament la sinodalitat i no només la col·legialitat de l'Església.

En l'Església, tots els fidels serveixen la Veritat (la que, en Crist, s'ha manifestat en la carn), perquè sols regni Déu Pare per Crist en l'Esperit.

3. Cf. Jaume FONTBONA, *Els sacraments de la iniciació cristiana* (CPL Libri13), Barcelona: CPL 2013, 312-314.

La moral sexual i matrimonial de l'església en el nostre món

per Mn. Gaspar Mora, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya
i consiliari del CPM

En el tema de la sexualitat i la parella l'Església és encara deutora de posicions pròpies de temps passats ja superats.

“L'Església s'ha de posar al dia”

Hem sentit sovint aquesta expressió. Es refereix quasi sempre a l'àmbit de la sexualitat i la parella. En aquest àmbit hi ha un veritable conflicte entre el nostre món occidental i l'Església. No hi és en altres temes morals, com el pensament sobre la guerra i la pau, les relacions internacionals, la dignitat i els drets de cada persona, la promoció dels pobles o l'atenció al tercer món. Fins i tot, en molts d'aquests temes el pensament eclesial és creador i obre el camí de les posicions més renovadores i obertes. En canvi, la nostra gent té la sensació que en el tema de la sexualitat i la parella l'Església és encara deutora de posicions pròpies de temps passats ja superats.

Dos àmbits: el moral i el pastoral

Cal aprendre a aplicar a aquest tema la distinció clàssica en l'Església entre l'aspecte moral i l'aspecte pastoral. La reflexió moral intenta respondre a la pregunta: quina és la manera cristiana de viure. La reflexió pastoral respon a una altra pregunta: què ha de fer l'Església per acompanyar la gent real a la fe i a la vida cristiana. En aquest àmbit *Familiaris Consortio* de Joan Pau II va fer un pas de gegant. Sobre el tema dels cristians tornats a casar va corregir una inèrcia de segles. La condemna del divorci i les segones núpcies – posició moral – havia portat des de sempre a la condemna i l'exclusió

dels divorciats i tornats a casar – posició pastoral –. Ell va aprendre a distingir els dos nivells. L'Església segueix dient que divorci i segon casament no responen a la manera cristiana de viure; és la posició moral. Però la pastoral amb els divorciats i tornats a casar no passa per la condemna i l'exclusió sinó per l'acolliment i l'acompanyament. Entendre la distinció, la importància i la dificultat de cadascun d'aquests dos àmbits és decisiu per poder avançar en un tema delicat com el nostre.

1. El missatge moral cristià sobre sexualitat i parella

1.1. *El missatge moral cristià en general*

Sabem que la moral cristiana es mou a dos nivells: el més central i nuclear, i el de l'aplicació a la complicada vida humana. El missatge ètic central forma part del nucli del missatge cristià: Déu Pare estima tota la humanitat i ha enviat el seu Fil Jesucrist per portar els homes a una vida salvada de fe i d'amor en l'Esperit Sant. El missatge sobre la vida humana de fe i d'amor en l'Esperit de Jesucrist no és una conseqüència o una exigència del missatge cristià, sinó que forma part del seu nucli revelador. Així com la fe cristiana confessa la mort i la resurrecció de Jesucrist, de la mateixa manera confessa la vida plena de fe i d'amor oberta a tots els homes. L'Església mai dirà que la vida humana, sigui on sigui, es pot realitzar en l'odi, la venjança o la desesperació.

L'Església mai dirà que la vida humana, sigui on sigui, es pot realitzar en l'odi, la venjança o la desesperació.

L'altre nivell de la moral cristiana és l'aplicació d'aquest nucli a la múltiple i complexa vida humana: quina és la manera cristiana de viure en els diversos àmbits humans, concretament en la vida sexual i de parella. La resposta a aquesta pregunta, que és la que aquí ens interessa, implica un tema delicat: la mediació antropològica. Sembla clar que no tenien la mateixa antropologia sexual *Casti Connubii* de Pius XI i *Gaudium et Spes* del Vaticà II. Això fa que el llenguatge moral en aquest segon nivell hagi de ser molt més prudent i mesurat, i no equiparar-lo al llenguatge que correspon al missatge ètic cristià en el seu nucli.

1.2. Tensió entre “moral cristiana” i “moral humana”

Estem, però, encara en l'àmbit moral, és a dir, en la posició teòrica sobre la manera cristiana de viure la vida sexual i conjugal. Ja es veu que aquest plantejament evoca un tema més general: la relació i la tensió amb el que podríem dir “la manera humana de viure”, en el nostre cas, la vida sexual i de parella. No és ara el moment de tractar aquest tema, però pot ser positiu esbossar la posició que crec adequada. El missatge moral cristià és la resposta cristiana a la pregunta que es fa la humanitat des de sempre: com cal viure. Precisament la moral sexual i conjugal cristiana és la resposta cristiana a la pregunta que tothom s'ha de fer: quina és la manera humana veritable de viure la vida sexual i de parella. Aquesta “manera humana de viure” no es pot donar mai per sabuda; és la que tots estem buscant.

1.3 Les posicions centrals de la moral cristiana sobre sexualitat i parella

Això porta al tema central de la nostra reflexió. El pensament moral catòlic està marcat per les posicions del Vaticà II i els accents posats pels papes posteriors. Crec que se'n pot fer un resum en dues afirmacions centrals:

1. Sobre la sexualitat. L'àmbit propi de la relació sexual és l'amor conjugal entre un home i una dona. Això dóna sentit a les complexíssimes manifestacions de la sexualitat humana. No és dolenta ni sospitosa. Està cridada a ser assumida com a manifestació i enriquiment de l'amor de dues persones que s'estimen amb amor conjugal. La relació sexual entre persones que no s'estimen amb amor conjugal està fora de lloc.

2- Sobre l'amor conjugal. És una manifestació de l'amor humà amb algunes característiques pròpies. És total, ple, confiat, indissoluble; és mutu, recíproc; és viscut en la intimitat sexual; és obert a la procreació i educació dels fills; és obert al bé eclesial i social. Aquest amor conjugal és el que es celebra i es consagra en la celebració del matrimoni, i cal que sigui fomentat i alimentat tota la vida.

L'àmbit propi de la relació sexual és l'amor conjugal entre un home i una dona.

Estem parlant de “posicions morals”, és a dir, de la concepció cristiana de la vida sexual i de la relació de parella autèntiques. A la pràctica, cada persona i cada parella, també els casats cristians, viuen la sexualitat i la conjugalitat a la seva manera. Alguns ho viuen de manera forta i admirable, altres potser no tant, i altres de manera desastrosa, potser fins i tot destructiva.

1.4. Altres aspectes de la moral sexual cristiana

Aquesta és crec, la posició central de l'Església en el tema que ens ocupa. Hi ha molts aspectes morals al voltant d'aquest tema que demanen reflexions matisades: mitjans de regulació de la natalitat, masturbació, relacions sexuals de persones que s'estimen, divorcis, segons casaments, fecundacions artificials, homosexualitat... L'Església ha elaborat un pensament moral sobre aquests temes que avui sovint planteja interrogants. Cal tractar-los amb cura. L'àmbit global, però, del tema i el punt decisiu és la concepció de la intimitat sexual i de l'amor conjugal que apareix en el Vaticà II. I aquí hi ha, em sembla, el veritable conflicte amb el món cultural actual.

1.5. El conflicte entre moral sexual catòlica i món actual

Analitzant aquest conflicte, crec que es planteja en dos camps diferents. Un és el de l'ambient social que respirem per tot arreu. La sensibilitat social considera que la posició de l'Església és exagerada i hermètica. Té una visió molt més frívola, exuberant, dionisiaca, de la sexualitat. Al nostre món sensual i erotitzat li sembla que la concepció eclesial és pròpia de móns superats, que havien sacralitzat la sexualitat i les relacions conjugals humanes. Crec que, en el fons, la qüestió és aquesta. Quan la gent, espontàniament, diu que l'Església “s'ha de posar al dia”, al fons, demana que tingui una concepció de la sexualitat no tan seriosa i exigent. I, en canvi, si no m'equivoco, l'Església mai dirà: “D'acord; frivolitzem la sexualitat i la relació conjugal”. La tasca enorme del Vaticà II va ser recuperar la sexualitat per a la vida humana, i la va col·locar en l'àmbit d'un amor conjugal ple, generós i definitiu. El nostre món, que ho fa tot tan “líquid”, no s'hi troba bé.

La sensibilitat social considera que la posició de l'Església és exagerada i hermètica.

1.6. El conflicte dins mateix de l'Església

I aquí hi ha també la rel de l'altre camp del conflicte, el que vivim dins mateix de la comunitat cristiana, viscut per persones i per parelles que volen viure cristianament la seva vida sexual i conjugal. Creuen que algunes normes concretes de la moral eclesial que sacralitzen la fisiologia sexual són encara massa deutores de les posicions preconiliars. No entenen com aquestes normes puguin coordinar-se amb l'esperit i la lletra del Vaticà II, que posa l'amor conjugal con a eix i criteri de tota la vida sexual de les persones i els matrimonis.

2. La missió pastoral de l'església en l'àmbit de la sexualitat i la parella

2.1. Importància de la missió eclesial i el seu objectiu propi

L'actitud de la nostra societat respecte a les posicions morals de l'Església en l'àmbit de la sexualitat i la parella planteja la importància i la dificultat de la dimensió pastoral: quina ha de ser l'acció pastoral de l'Església en aquests temes. S'ha parlat molt de la missió evangelitzadora de l'Església i de la urgència de la nova evangelització. El paquet moral forma part de la tasca evangelitzadora de l'Església, i és clar que l'aspecte que tractem –sexualitat i parella– planteja dificultats pròpies.

Recordem una qüestió important: quin és l'objectiu que pretén l'Església en el seu treball d'evangelització. És necessari que aquesta pregunta ens la fem sovint, enmig dels treballs pastorals. L'últim objectiu no és, pròpiament, que l'Església faci bé la seva missió; l'objectiu és que la gent d'avui escolti l'Evangeli de Jesús, l'aculli, l'estimi i el visqui. Cal reorientar constantment la nostra mirada cap allò que realment interessa; no és l'Església i la seva feina, és la gent real, el món d'avui i la seva vida evangèlica.

2.2. Importància del nucli central del missatge cristià

El Papa Francesc ha recordat una cosa important que havia ja dit el Concili: la jerarquia de veritats (*Unitatis*

l'objectiu és que la gent d'avui escolti l'Evangeli de Jesús, l'aculli, l'estimi i el visqui.

Redintegratio, 11; *Evangelii Gaudium*, 34-36). En l'anunci de l'Evangeli no tot té la mateixa importància. És clar que el centre del missatge és l'amor de Déu en Jesucrist, mort i ressuscitat; altres dimensions tenen una importància segona i derivada.

Quina és la importància del "paquet moral"? Crec que tenim perills per totes dues bandes. Per una banda, tenim el perill de posar les exigències morals com a element fonamental en la nostra relació amb els que s'acosten a l'Església: per exemple, l'obligació de l'Eucaristia dominical o la prohibició dels mitjans artificials de regulació de la natalitat. Però tenim també el perill de l'altra banda; insistir en la confessió de la resurrecció de Jesucrist i oblidar les actituds d'amor, de justícia, de perdó o de pobresa. Recordo el que he dit a la part anterior. En el missatge ètic cristià cal entendre la importància del seu nucli central. L'amor a Déu i als altres, la pau i la justícia formen part del centre del missatge cristià, de les veritats fonamentals; les aplicacions d'aquest nucli a les situacions complicades de la vida són veritats segones i derivades.

2.3. La pregunta sobre l'objectiu de l'Església en la seva proposta moral

Donem un pas més. Estem parlant de les posicions morals de l'Església pel que fa a la sexualitat i la parella. Podem dir que formen part de les veritats ètiques segones i derivades. Però també és necessari fer-se la pregunta primera de qualsevol acció pastoral, també en aquest camp: què intenta l'Església quan anuncia el seu missatge ètic. Tenim al davant la gent que estimem, els nostres companys de treball, la nostra família, els que tenen vint, trenta, quaranta anys, que coneixen la posició moral de l'Església sobre sexualitat i parella i se'n senten lluny. És molt important fer-se la pregunta: què intenta realment l'Església en aquest àmbit.

Hem recordat sovint que ens movem en un ambient conflictiu. Per ajudar-nos, és bo evocar altres àmbits que no ho són tant. L'Església anuncia una moral de respecte dels drets dels altres, d'atenció als més necessitats,

L'amor a Déu i als altres, la pau i la justícia formen part del centre del missatge cristià, de les veritats fonamentals.

L'objectiu últim del missatge ètic de l'Església és que les persones actuïn amb responsabilitat i amb maduresa personal.

de promoció activa del tercer món, d'honestedat en els mitjans de comunicació, de responsabilitat en l'educació dels fills. Què pretén l'Església amb tot aquest missatge moral, que omple bona part dels seus documents? Seria fora de lloc respondre: que les persones de vint, trenta, quaranta anys obeeixin les seves normes morals. No té sentit pensar que l'objectiu del missatge moral de l'Església és que els pares eduquin els seus fills "perquè l'Església ho mana", o que els empresaris siguin justos "perquè l'Església els ho mana", o que tots respectem els drets dels altres "perquè l'Església ens ho mana". L'objectiu últim del missatge ètic de l'Església és que les persones actuïn amb responsabilitat i amb maduresa personal, i visquin segons el que ha dit sempre la moral catòlica més clàssica: que facin el bé perquè veuen que és bo, i no facin el mal perquè veuen que és dolent. L'objectiu de l'Església és que les persones, responsablement, escoltin el seu missatge ètic, l'entenguin personalment i el visquin amb maduresa i decisió personals.

Parlem ara del nostre tema, sexualitat i parella, en el qual hi ha conflicte. Com que hi ha conflicte apareix sovint l'expressió: "obediència": "L'Església té una doctrina moral i els cristians l'han d'obeir. Ningú està obligat a ser de l'Església. Si un no vol seguir les seves normes, pot sortir". També això ho hem sentit sovint. Però cal fer-se la pregunta: què pretén realment l'Església quan proposa la seva moral.

2.4. Un fet alligador

Hi ha un fet en l'Església moderna que és una autèntica lliçó en aquest camp. L'any 1968 Pau VI va publicar *Humanae Vitae*, que va fer esclatar el "conflicte" amb la sensibilitat actual. Entre el 1968 i el 1969 van aparèixer moltes declaracions de Conferències Episcopals presentant l'encíclica als seus fidels. Entre aquestes declaracions n'hi va haver almenys 5 – les dels bisbes de Bèlgica, del Canadà, d'Àustria, d'Alemanya i de França – que van fer dos passos realment interessants:

Primer. Van reconèixer que molts cristians, responsables i fidels a l'Església, no entenen els arguments de

l'encíclica: "Cal constatar també que certs arguments aduïts en la declaració oficial, ja sigui partint de principis ja sigui mostrant les conseqüències de les pràctiques anticonceptives, no tenen als ulls de tothom el mateix caràcter convincent, sense que per això es pugui suposar en els qui no el copsen una recerca egoística i hedonística" (Bisbes Belgues, Dd'E 1968, p. 1234); "És un fet: un cert nombre de catòlics, per bé que se senten obligats a l'ensenyament de l'encíclica, troben extremadament difícil, per no dir impossible, d'apropriar-se tots els elements d'aquesta doctrina. En particular, els arguments i els fonaments racionals de l'encíclica, indicats molt breument, no han reeixit, en certs casos, a obtenir l'assentiment de l'home de ciència i d'alta cultura, formats a la manera de pensar empírica i científica de la nostra època. És un deure nostre reconèixer la dificultat que experimenten aquests homes a comprendre i acceptar tal o tal afirmació de l'encíclica., És un deure nostre fer un esforç per conèixer els punts de vista d'aquests catòlics que – no es pot dubtar – són lleials envers la fe cristiana, l'Església i l'autoritat de la Santa Seu." (Bisbes del Canadà, Dd'E 1969, p. 168). Potser és la primera vegada que la Jerarquia es fa càrrec d'una reacció així. És la manera de formular el que n'hem dit el "conflicte", plantejant-lo no com una infidelitat a l'Església sinó com la constatació d'unes categories mentals diferents de les de l'encíclica.

Segon. Cap d'aquelles Conferència Episcopals va reaccionar segons aquest criteri: "aquests fidels cristians no ho entenen, però el Papa ho diu i han d'obeir". Més aviat demanen respecte per al procés de consciència d'aquestes persones.

Es va produir un fet que potser mai fins aleshores no s'havia reconegut de manera tranquil·la: no entenen la raó de la norma. Davant d'això aquells bisbes no van crear una doctrina nova. Van recórrer a la sensibilitat del pensament moral clàssic de l'Església, que valora una decisió ètica no exactament perquè compleix la norma sinó perquè respon a la comprensió interior de l'agent moral. Precisament per això, aquesta moral eclesial pot parlar dels drets de la consciència errònia.

"Aquests fidels cristians no ho entenen, però el Papa ho diu i han d'obeir".

L'amor conjugal és l'àmbit adequat de la comunió sexual entre home i dona.

2.5. L'objectiu de l'Església quan proposa la seva moral

A la llum d'aquest fet eclesial i de tota la doctrina moral sobre la consciència, plantegem la pregunta pastoral fonamental: què pretén l'Església anunciant la seva doctrina moral sobre sexualitat i parella. El que intenta és que els fidels cristians entenguin i acullin el seu missatge ètic i el visquin a partir d'aquesta convicció personal.

Ja he reflexionat abans que a la base del missatge ètic eclesial hi ha un accent fonamental: l'amor conjugal és l'àmbit adequat de la comunió sexual entre home i dona. Hi ha també altres accents ètics en aspectes concrets de la moral eclesial als quals hem ja al·ludit: regulació de la natalitat, relacions sexuals de persones que s'estimen, homosexualitat... L'Església proposa una argumentació moral pròpia en cada cas. El que pretén és que els seus fidels cristians, i totes les persones de bona voluntat, entenguin i acullin aquesta proposta, i la visquin amb fidelitat personal.

Aquest objectiu pastoral de les posicions morals de l'Església no és una qüestió secundària i col·lateral. Més aviat és la seva raó de ser. La comunitat cristiana no té com a missió elaborar una doctrina moral. Si ho fa és perquè es pregunta sobre la manera cristiana de viure, perquè vol promoure entre els seus fidels i en tothom una vida fidel a l'Evangelí. Per això, la finalitat pastoral ha d'estar sempre present a l'hora d'elaborar el pensament moral. En canvi, quan l'Església parla de la seva proposta moral poques vegades apareix, en el contingut i el llenguatge, l'interès pastoral. Aquest no és, evidentment, desautoritzar i condemnar, sinó ajudar en el camí de tots els qui busquen.

2.6. Unes paraules lluminoses del Catecisme de l'Església Catòlica

Un document eclesial recent es planteja explícitament aquest objectiu; és el text que el Catecisme de l'Església Catòlica dedica a l'homosexualitat (núms. 2357 – 2359). Després de fer la proposta moral es preocupa del procés de les persones que es troben en aquesta situació: "Les persones homosexuals són cridades a la

castedat. Amb les virtuts de domini, educadores de la llibertat interior, de vegades amb el suport d'una amistat desinteressada, poden apropar-se gradualment i resol·tament – i així ho han de fer – a la perfecció cristiana”. Aquestes paraules semblen manifestar només una actitud de comprensió i d'acostament. Però entenc que obren una perspectiva molt més ampla. De fet, estan proposant el camí ofert a tot el nostre món en el tema complex i conflictiu que ens ocupa, el de la proposta moral eclesial respecte a sexualitat i parella.

Fa la impressió que el text sap que fa una proposta ètica difícil. El que és important és que no ho ignora, com sovint semblen traslluir molts textos que es limiten a insistir en les exigències de la moral cristiana. Reconeix que la proposta és difícil i anima a fer l'esforç de seguir-la. També *Humanae Vitae*, el 1968, reconeixia la dificultat de la seva proposta moral per als matrimonis cristians i els anima a un esforç renovador (ns. 20 – 21). El Catecisme diu una frase plena de seny: “poden apropar-se gradualment...” Recorda el “principi de la gradualitat” del qual ja parlava també *Familiaris Consortio* el 1981 (n. 34). Les persones de bona voluntat estan cridades a seguir un camí “gradual”, que pot no ser fàcil, per arribar a viure segons els principis morals cristians.

Les persones de bona voluntat estan cridades a seguir un camí “gradual”, que pot no ser fàcil, per arribar a viure segons els principis morals cristians.

2.7. Un “camí gradual” en la pràctica i en la comprensió teòrica

Vista la situació social que vivim, crec que cal aprofundir aquest “camí gradual”. La comprensió espontània de l'expressió és que hom reconeix les dificultats de la norma moral, i que és possible que molts visquin experiències negatives, desànim i caigudes. És convenient, però, no desanimar-se, penedir-se de les defeccions i tornar-se a aixecar totes les vegades que sigui necessari, de manera que “gradualment” els fidels cristians arribin a la perfecció.

Crec que la situació que estem vivint demana una altra manera de viure aquest “camí gradual” cap a la perfecció. No és només el camí de la difícil fidelitat viscuda, sinó el “camí gradual” de la comprensió personal de la norma de l'Església. Per entendre i acceptar personal-

Cal acompanyar les persones de bona voluntat perquè entenguin el caràcter raonable i humà de la norma moral de l'Església.

ment la proposta moral potser cal fer també un difícil camí. Això té relació amb una sorpresa que ja provocava *Humanae Vitae*. He recordat que l'encíclica reconeixia la "dificultat pràctica" de complir la seva norma moral (ns. 20-21). En canvi, diu una frase sorprenent: "Creiem que els homes del nostre temps són molt capaços de comprendre el caràcter profundament raonable i humà d'aquesta doctrina" (n. 12). Parlava de la claredat o l'evidència teòrica de la norma proposada. I és precisament aquí, en la "incomprensió teòrica" on es va plantejar el conflicte, que alguns Episcopats van reconèixer i encara dura.

El "camí gradual" obert al nostre món no és només el pràctic; és especialment el teòric. Cal acompanyar les persones de bona voluntat perquè entenguin el caràcter raonable i humà de la norma moral de l'Església. I aquest procés pot ser molt llarg, atesa la manera com està plantejat el conflicte. Segons el que hem dit, fonamentalment cal acompanyar la nostra gent a entendre personalment el nucli del tema: que la vida sexual no és un joc, correspon a una relació d'home i dona que viuen en un amor conjugal madur i fidel. I també cal acompanyar a la comprensió de les posicions morals més particulars, en temes especialment complexos: relacions prematrimonials, homosexualitat... No és gens fàcil. El principi de gradualitat exigeix respectar el ritme del procés de cada persona en la valoració de les seves decisions de consciència personal i madura. Sabent que no es tracta només del procés de cada persona sinó de tota l'evolució cultural del nostre temps.

Les respostes al qüestionari “los desafíos pastorales sobre la familia en el contexto de la evangelización”

per Mn. Manel Claret, Delegat de Pastoral Familiar del bisbat de Barcelona

És normal, en les convocatòries de Sínodes, que el document preparatori o Lineamenta, es redacti a partir de consultes adreçades a un conjunt d'experts. Quines són les preguntes i què s'assumeix de les seves aportacions, és una incògnita. El document, o “Lineamenta” és el document base que es presenta pel debat dels pares sinodals.

El document, o “Lineamenta” és el document base que es presenta pel debat dels pares sinodals.

Les consultes sempre són bones, i més si es fan a persones competents. Però ningú pot negar que segons qui és consultat en pot sortir un document o un altre. En el cas que ens ocupa, l'elaboració del document a presentar en el proper Sínode de la Família, a celebrar el mes d'octubre, ha estat la mateixa Secretària del Sínode qui ha volgut saber el parer dels laics de base sobre els problemes que afecten a la família. Mètode de treball del tot impensable, que fa pensar que respon a la voluntat i autorització explícita del Papa Francesc.

Tothom que ha volgut participar i respondre al qüestionari preparatori del document base del Sínode, en principi ho ha pogut fer. Curiosament en algunes diòcesis no s'ha publicat, ni s'ha donat a conèixer, ni convidat a participar a respondre a les preguntes preparatòries del document sinodal. Tanmateix el document era públic, estava penjat en el WEB del Vaticà, fet que ha permès conèixer-lo i poder enviar directament la pròpia opinió a Roma, a la Secretaria del Sínode.

Quina podia ser la raó per a no voler que els fidels coneguessin el contingut de les preguntes proposades per la Secretaria del Sínode?

Quina podia ser la raó per a no voler que els fidels coneguessin el contingut de les preguntes proposades per la Secretaria del Sínode? Les respostes poden ser diverses: creure que anaven dirigides tan sols a petits grups d'experts i no a les comunitats parroquials com a tals, tal com així ho ha manifestat algun bisbe. Por a que fos massa evident la llunyania que hi ha entre el què pensen els fidels i la proposta del Magisteri de l'Església segons en quins temes, que podria significar tenir una taca negra davant de Roma.

Cal fer-se una pregunta: què ha volgut intentar la Secretaria del Sínode amb les preguntes del qüestionari adreçades a tots els cristians? Repetim, segur que el qüestionari es va publicar amb el coneixement i l'aprovació del Papa. És impensable que el Papa estigués en desacord amb les preguntes formulades. En segon lloc, explícitament es diu en la introducció al formulari de preguntes que no es tracta de saber quina és l'opinió dels bisbes, sinó dels fidels. Aquesta és la qüestió i el gran interrogant a la vegada. Si el Papa estava interessat en conèixer l'estat de la qüestió sobre la doctrina, podria haver-se adreçat directament a l'episcopat i els teòlegs, Si volia conèixer la realitat amb precisió havia de demanar l'elaboració d'un estudi sociològic. No hi ha altra resposta que el Papa vol saber l'opinió dels afectats directament per les qüestions i problemes actuals de la família. Vol saber què pensen aquells als que es dirigeix el Magisteri i que intenten respondre a les riqueses i problemes conjugals en la mesura de les seves possibilitats. Però hi ha un fet important: el qüestionari demana l'opinió sobre temes que semblava que eren intocables i, en algun cas, la postura del Magisteri semblava que era definitiva com és ara la del matrimoni homosexual, les relacions prematrimonials, què pensar i què fer amb les situacions conjugals irregulars, i com condicionen aquests problemes la recepció dels sacraments.

El procés de les respostes, fins arribar a la Secretaria del Sínode, han hagut de fer un llarg recorregut: el resum de les secretaries dels corresponent bisbats, el de la Conferència Episcopal de cada país, el de la Secre-

taria del Sínode. Segurament als resums enviats el pot haver mancat l'original frescor de les respostes de la base. Se sap que molts grups per evitar els "filtres" que les preguntes havien de patir, per garantir que arribava el seu parer a Roma, han optat per enviar les seves opinions directament a la Secretaria del Sínode en l'esperança que les tindrien en compte.

El resum que oferim tot seguit, s'ha fet a partir d'un conjunt de respostes al qüestionari de grups de l'Arxidiòcesi de Barcelona. No és el resum que l'Arquebisbat com a tal ha enviat a les pertinents instàncies. Tanmateix no creiem que en l'anàlisi pugui haver-hi molta diferència entre un i altra.

1. Les respostes a les preguntes i qüestions preparatòries al document Sinodal

A la primera qüestió **sobre la difusió de la Sagrada Escriptura i del Magisteri de l'Església**, és opinió general que el coneixement del poble creient de la Sagrada Escriptura és més aviat pobre. Si bé alguns grups en tenen coneixement, no el té la majoria dels cristians. La Sagrada Escriptura es coneix a partir de les lectures y dels sermons dels mossens.

El Magisteri de l'Església, en línies generals, és més aviat desconegut. És opinió majoritària que és repressiu, desfasat, culpabilitzador, no ajuda i no connecta amb la realitat, no acompanya en la fe a les persones i a les famílies, a comprendre el missatge de Jesús. A la seva comprensió tampoc hi ajuden els mossens, amb la diversitat d'interpretacions al respecte.. Tanmateix hi ha grups de caire neoconservador que veuen en el Magisteri de l'Església un reforç a la seva visió personal i institucional.

Es creu, per altra banda, que els mitjans per a donar a conèixer el Magisteri són més aviat pobres: bàsicament són intraeclesials, de poca penetració social. Són bàsicament conferències parroquials, cursets diversos, especialment prematrimonials. Sermons, publicacions dels moviments familiars, però no arriben a la gran massa, i

El Magisteri de l'Església, en línies generals, és més aviat desconegut.

ho fan de manera mediatitzada pels mitjans de comunicació social que ni són propicis ni afavoreixen especialment el pensament i el Magisteri de l'Església.

Els mitjans extraeclesials presenten el Magisteri com a conservador. Es rebutja la moral sexual. Des del punt de vista social, l'Església sembla que està desprestigiada. Els escàndols econòmics i sexuals que la premsa ha denunciat els darrers anys ha col·laborat a desprestigiar-la. La situació de la dona en l'Església, tampoc ajuda gaire a valorar-la.

En resum: Hi ha un allunyament entre teoria i praxi cristiana. Si bé es reconeix el sentit i valor, tot i el desconeixement de la Sagrada Escripura, no succeeix el mateix amb el Magisteri que té una incidència molt minsa en la vida dels creients. En les respostes posteriors en veurem les causes.

2. Sobre el matrimoni d'acord amb la llei natural

El tema de la llei natural dóna peu a una gran dispersió d'opinions. En una majoria de contextos, se'ls escapa què s'ha d'entendre per llei natural, mentre que altres creuen que és un concepte que pertany al passat, i de caire cultural. Les respostes s'inclinen per la família heterosexual, en la que ha de primar per sobre de tot l'amor. Les formes concretes de com es viu l'amor, el matrimoni i família, i les seves possibles opcions alguns creuen que són secundàries. Tanmateix es reconeix que el normal és el matrimoni heterosexual, opinió que s'adiu més amb la mentalitat dels adults que amb la dels joves.

No es creu que l'Església s'hagi de fer problema del fet que legislació civil sigui distinta de l'eclesial, respecte a l'acceptació de matrimonis homosexuals, tanmateix es dubte que en aquest cas no quedi afectada l'educació dels fills, afirmació que semblaria contrària als qui diuen que l'Església no ha de dir res sobre el com del matrimoni.

Sobre la pregunta de què ha de fer l'Església amb els batejats i no creients que demanen el sagrament del matrimoni, totes les respostes són positives: cal acollir-

Sobre la pregunta de què ha de fer l'Església amb els batejats i no creients que demanen el sagrament del matrimoni, totes les respostes són positives.

los, valorar el què d'evangèlic pot tenir el seu amor, dialogar i oferir un procés de formació de fe. Ajudar a fer-los descobrir que l'amor demana compromís i coherència, sense amagar el que és per a l'Església el matrimoni i els seus valors. Tanmateix, quan ambdós contraents es reconeguin com a no creients, s'ha de recomanar el matrimoni civil.

En resum: les respostes, en una majoria, accepten la normativa de la legislació civil amb les seves conseqüències. Apareix una certa desvinculació respecte a la interpretació de la llei natural segons el Magisteri de l'Església, però es valora el matrimoni cristià. Hi ha una gran confusió en saber que és la llei natural i les seves conseqüències.

3. La pastoral familiar en el context de l'evangelització

Les respostes a aquesta qüestió reconeixen els esforços que s'han fet en la pastoral familiar en els darrers anys: cursets prematrimonials, acompanyament de promesos, participació en moviments d'espiritualitat, el testimoni dels esposos, especialment en la vivència de la família com Església Domèstica que ha ajudat a viure i comunicar la fe en la vida de família.

Aquests aspectes positius contrasten amb altres que més aviat mostren un debilitat espiritual familiar: no han aparegut nous models de pregària familiar; ho fa en moments de dificultat i problemàtics, però sense continuïtat. A l'interior de la familiar es dialoga poc sobre temes religiosos.

Des del punt de vista evangelitzador es reconeix en general la dificultat de transmetre la fe als fills. Les causes són diverses: manca de testimoni eclesial, escàndols dels ministres de l'Església en temes morals, intransigències de l'Església amb els matrimonis homosexuals, el complicat llenguatge del culte que no ajuda a la pregària, influència del secularisme i laïcisme de la societat. Crisi fe- cultura, etc.

Cal reconèixer que no totes les famílies fracassen en la transmissió de la fe. S'observa que la transmeten més les famílies que viuen en ambients més tradicionals.

No totes les famílies fracassen en la transmissió de la fe.

Respecte de si es coneixen o s'han creat, en les Esglésies Particulars, camins exemplars per ajudar als matrimonis i famílies, no en tenen coneixement. Es valora l'exemple i testimoni del mateix matrimoni, la fidelitat, obertura als altres, amor sincer i compromès.

Es un fet que, per causes diverses, hi ha matrimonis en crisi. La resposta que se'ls ofereix són: jornades de pregària, presència i proximitat personal. Tanmateix es desconeix els recursos que la Diòcesi ofereix a aquets matrimonis.

En resum. Tot i els esforços pastorals, es reconeix la progressiva descristianització de la família i la dificultat de la transmissió de la fe en el seu interior. Es pobra la vivència d'espiritualitat a l'interior de la família cristiana.

4. La pastoral per afrontar situacions matrimonials difícils

És un fet evident i actualment molts joves viuen com a parelles de fet. Alguns creuen que el fenomen no es pot considerar "ad experimentum" sinó que en l'actualitat és una cosa normal, i que aquesta praxi evita futurs fracassos de la parella.

També són un fet pastoral els divorciats tornats a casar civilment, i que no hi ha programes pastorals adequats per a ells. Tanmateix generalment en les Parròquies no se'ls nega el sagrament de l'eucaristia als qui s'acosten a combregar. Se'ls acull en la comunitat, en la mesura del possible i si ho desitgen reben un seguiment pastoral individualitzat.

No tots viuen la seva situació de la mateixa manera. Uns ho viuen sentint-se marginats de l'Església. Altres pateixen moralment o passen de la doctrina de l'Església o bé prescindeixen definitivament de la normativa de l'Església i actuen des dels seus propis criteris.

La situació d'irregularitat conjugal no és valorada de la mateixa manera per tots els fidels. Si bé s'accepta com un fet, alguns desaproven que hi hagi qui abandoni la pròpia família amb fills per a tornar-se a casar.

També són un fet pastoral els divorciats tornats a casar civilment, i que no hi ha programes pastorals adequats per a ells.

Què demanen a l'Església els qui el troben en situació d'irregularitat conjugal? La petició és pràcticament unànime: poder rebre els sacraments; sentir-se plenament membres de l'Església. L'actual disciplina de l'Església els fa experimentar sentiments difícils de superar: d'incomprensió, de no sentir-se estimats per l'Església. Alguns creuen que no han fet res de dolent.

Per a poder solucionar el problema i poder participar en plenitud de la vida de l'Església, no és criteri comú que les nul·litats siguin la solució, per causes diverses: són costoses, els processos són complicats, poden banalitzar el sentit i valor del sacrament. Semblaria més lògic que l'Església acceptés el divorci i reconegués la nova unió. L'Església ha de revisar com es duen a terme els actuals processos canònics de nul·litat. La solució seria que l'Església acceptés la praxis pastoral de l'Església d'orient: la benedicció del nou matrimoni, en l'exercici de la misericòrdia, segons els casos. Aquesta fou també la praxi de l'Església durant cinc-cents anys.

Semblaria més lògic que l'Església acceptés el divorci i reconegués la nova unió.

En Resum: la mentalitat dels cristians ha canviat molt. Semblaria que cal replantejar la problemàtica de d'una nova antropologia i de les actuals recerques de la psicologia, la sociologia, biologia, història, teologia i Escriptura. És un problema urgent que demana una resposta també urgent de l'Església. En aquest punt s'hi juga una nova credibilitat o un nova decepció.

5. Sobre la unió de persones del mateix sexe

No és unànime l'opinió dels que responen a aquesta pregunta. Alguns s'hi oposen, i demanen que no se'ls reconegui com a matrimoni. No accepten que a tals unions se les defineixi com a matrimoni. Altres manifesten una actitud de respecte i comprensió. No desitgen que siguin discriminats i creuen que se'ls ha d'oferir mitjans per a que responguin a la crida de Déu, conseqüents amb el que demana el Catecisme de l'Església Catòlica: que siguin acollits sense discriminació i amb respecte, perquè l'orientació homosexual no és una malaltia.

També alguns opinen que l'Església reconegui el seu matrimoni, fet que serà possible en la mesura que la

Es manifesta un progressiu canvi de mentalitat envers els matrimonis homosexuals.

societat vagi madurant i reconeixent que el matrimoni no és exclusivament per a procrear. L'Església ha d'entonar un "mea culpa" de com ha tractat els homosexuals i ha d'ajudar-los a viure la seva realitat d'amor.

Es creu que la pastoral envers aquest grup no ha de diferenciar-se de la normal dels cristians. No hi ha d'haver diferències.

Resum: es manifesta un progressiu canvi de mentalitat envers els matrimonis homosexuals. La resposta s'ha de trobar desvinculant el matrimoni de la procreació, proposant-la com una finalitat no essencial i des de la reflexió del simbolisme conjugal, i de la importància de l'amor en la relació interpersonal com a fet fonamental.

6. L'educació dels fills en els casos de matrimoni irregular

Els comentaris a aquesta pregunta són pràcticament unànimes: aquests infants no han de rebre cap tipus de diferència de tracte dels altres infants. Pot ser, fins i tot, han de rebre una millor atenció. L'acolliment, la preparació catequètica etc, ha de la que s'ofereix a tots els infants.

En resum. Els infants que provenen de situacions conjugals irregulars, són infants com els altres. L'Església no pot fer diferències amb ells.

7. Sobre l'obertura dels esposos a la vida

Les respostes a aquesta qüestió fan palesa tota la tensió i qüestionament respecte a la doctrina de l'Església. Per una part s'afirma que no se'n té prou coneixement, i per l'altra que està desfasada, fora de la realitat. La H.V es fonamenta en uns principis que no cal replantejar. El què proposa és contrari a l'espontaneïtat de l'amor, és antinatural, no valora l'exercici de la sexualitat que vincula principalment a la procreació. La doctrina és pensament comú que la moral que proposa la H.V. sobre la regulació de la natalitat no serveix per exercir la paternitat responsable.

Les respostes també fan altres propostes en relació a la vida conjugal: ha de ser la consciència dels esposos la que decideixi sobre els mètodes de limitació de la natalitat. La H.V. no té en compte la problemàtica real dels esposos: problemes de salut, psicològics, sociològics, econòmics, laborals. Tampoc els avenços de la medicina, de la psicologia, de l'antropologia.

Per totes aquestes raons es pot dir que en línies generals el Magisteri de la H.V, no és un principi moral que orienti la vida conjugal com a normatiu o orientadors de la limitació de la natalitat. En altres paraules, els esposos que no actuen segons la H.V, no sembla que tinguin consciència de pecat, i per tant per a ells, la seva infracció de la H.V, no és objecte del sagrament de la penitència. Molts prefereixen la confessió comunitària que la individual, potser per aquesta raó. En aquests afirmen que s'ha de desvincular la relació intrínseca entre l'amor i la procreació tal com la presenta l'encíclica.

Es reconeix que hi ha mètodes de limitació de la natalitat, d'acord amb el que proposa l'Església. Tanmateix s'afirma que l'Església no hauria de recomanar cap mètode. És una qüestió que pertany als esposos. És una decisió de la consciència dels esposos que no es pot coaccionar.

A la pregunta sobre si hi ha diferències entre la legislació civil i el Magisteri de l'Església respecte a la utilització de mètodes contraceptius, es contesta que és un fet evident. Hi ha un veritable allunyament de difícil trobament. Una de les causes de la legislació civil reconeix la preeminència de la persona i dels seus drets per sobre del no nat, fins i tot ja concebut.

Els mitjans que es proposen per a poder valorar millor, en un futur, la natalitat són: el coneixement d'un mateix, de l'altra i de la pròpia transcendència. Donar valor al poder sentir-se pares. Redescobrir el veritable amor i lluitar contra de la mentalitat hedonista, materialista i consumista. Valorar la maternitat.

La societat civil hauria d'oferir ajuts ambientals, socials i econòmics a les famílies, afavorint una autèntica política familiar.

La societat civil hauria d'oferir ajuts ambientals, socials i econòmics a les famílies, afavorint una autèntica política familiar.

La fe crea actituds profundes d'esperança, fermesa, confiança que Déu no abandona, etc.

En resum; hom té la sensació que quan es parla que el Magisteri està desprestigiats es refereix bàsicament al referent a la sexualitat. El Magisteri de la H.V, n'és l'exemple per excel·lència.

Cal una nova reflexió davant del fet significatiu de tants que rebutgen el Magisteri sobre la sexualitat. Hi ha rasons filosòfiques, històriques, bíbliques, teològiques, antropològiques que ho demanen. El Magisteri sobre la sexualitat humana, sembla que no té en compte les noves propostes de la ciència, i les que ella proposa semblen fonamentalistes.

8 Relació entre família i persona

Es reconeix que la família, com a nucli d'amor, és un lloc privilegiat per a la persona, tanmateix no és l'únic lloc. Ho poden ser l'escola i la mateixa societat.

Les actuals circumstàncies socials impedeix que l'amor esponsal pugui arribar amb eficàcia educadora als fills per manca de temps. Encara és més difícil que els fills de famílies desestructurades puguin gaudir de l'amor esponsal.

Les causes més importants que s'interposen a l'amor dels pares envers els fills són: el materialisme, la desestructuració familiar, la manca de mitjans econòmics que crea angoixa familiar, la dificultat de conciliar treball i família, l'allunyament de la praxi de fe en la família.

Es reconeix que la crisi de fe incideix en la vida de família, especialment en aquelles que tenen un nivell cultural més alt. La fe crea actituds profundes d'esperança, fermesa, confiança que Déu no abandona, etc.

En resum, és clar que la vida de família és lloc privilegiat d'amor i de fe. Tanmateix les actuals condicions socials i cultural no sempre ajuden a la vivència i transmissió de la fe en família. La família experimenta la crisi de fe.

9 Altres desafiaments i propostes

La proposta novena és com un calaix de sastre. S'ha utilitzat per a fer arribar a les altes esferes vaticanes tot

allò que es pensa i que no té, en principi, canals oficials per a poder-ho donar a conèixer a les autoritats competents. També s'han fet un conjunt de propostes tals com:

a. Sobre les institucions eclesials. Es demana que la institució sigui més evangèlica. Que renovi i abandoni la seva imatge de poder. Que en els documents s'utilitzi un llenguatge més senzill, Que sigui servidora més que posseïdora de la veritat. Que dialogui amb el món cultural. Que els bisbes siguin conscients, a l'hora de parlar, de la problemàtica actual.

b. Que es faci un canvi de formes litúrgiques, per a què ajudin a viure el missatge evangèlic, i potenciïn la pregària i el sentit de comunitat.

c. Sobre els principis morals. Que es revisi la moral sexual fent un replantejament de l'antropologia, dels principis teològics. Es demana que el celibat eclesiàstic sigui opcional i que s'obri la possibilitat que les dones puguin accedir al sacerdoci, per creure que no hi ha raons importants que ho puguin impedir. Finalment que s'ofereixi una millor informació a les parelles que es preparen per a accedir al matrimoni.

d. Respecte a la vida familiar. Es demana que els documents sobre la família siguin més entenedors; que es presti més atenció als seus problemes i que les famílies puguin participar en el Sínode.

e. Finalment apareix un desig: que les esperances posades en el futur Sínode en resoldre i proposar solucions, no donin peu en una nova decepció, com succeí amb la publicació de la *Humanae vitae*.

Es demana que els documents sobre la família siguin més entenedors.

Reflexió final

El Sínode ha creat expectatives. Ha il·lusionat als fidels que se'ls hagi consultat i hagin pogut expressar la seva opinió. Moltes vegades els fidels havien manifestat el seu desencís per causa que el Magisteri, en tractar i decidir sobre temes que feien referència al matrimoni tan sols havia preguntat a experts, i persones concretes elegides directament per la Santa Seu.

El descrèdit del Magisteri sobre la sexualitat, és una de les causes de la manca de credibilitat de l'Església.

És sorprenent la gran coincidència, quasi unanimitat, de les respostes a les preguntes formulades. És clar que la manera de pensar i d'actuar de molts cristians està molt lluny del que proposa el Magisteri de l'Església. És més significatiu que es cregui que està desfasat, fora de context. Els que així pensen són els que van a l'Església, els que han manifestat interès en col·laborar. Què pensen els que no freqüenten l'Església? Ha de fer pensar a la Jerarquia que les propostes morals, no és que siguin conegudes pel poble, sinó que senzillament, per a molts, no tenen la mínima credibilitat. El descrèdit del Magisteri sobre la sexualitat, és una de les causes de la manca de credibilitat de l'Església.

Les respostes demanaran una profunda reflexió per part dels Pares Sinodals. S'ha preguntat al poble la seva opinió sobre problemes que semblava que l'Església té una postura definitiva. Sembla que el Papa vol dir alguna cosa. Deixem-li dir. El temps i l'Esperit tenen la paraula.

La relació família/escola. Vuit canvis inspirats per una carta pastoral¹

per Anna Ramis, mare, mestra i pedagoga. Llicenciada en pedagogia, màster “d'Educació en Valors i Ciutadania”

Fa uns anys vaig tenir la sort de poder llegir la carta pastoral que els bisbes del país basc adreçaven als seus feligresos en motiu de la Quaresma-Pasqua. Va ser una lectura certament reveladora. Ells parlaven del tipus d'espiritualitat que volien impulsar, jo n'he fet una adaptació al tipus de relació família-escola que voldria, que crec fermament que cal impulsar.

En resum, els bisbes feien una llista de l'estil d'espiritualitat referint-la a vuit parells de conceptes/valors de la societat passada i de l'actual. Jo només he fet que substituir allà on hi deia “espiritualitat” per “relació” i referir-la a la relació família/escola.

Es tracta de passar d'una actitud o valors que no funcionen a una altra que dona més sentit a la relació família/escola. Les característiques que voldríem veure en la relació família/escola són les següents:

- Una relació de confiança, no d'optimisme cec
- Una relació de fidelitat, no d'èxit
- Una relació de responsabilitat, no de culpabilitat
- Una relació d'esperança, no de nostàlgia
- Una relació de paciència, no de preses

Es tracta de passar d'una actitud o valors que no funcionen a una altra que dona més sentit a la relació família/escola.

1. * Adaptació de Carta Pastoral dels bisbes de Pamplona i Tudela, Bilbao, San Sebastià i Vitòria. Quaresma-Pasqua, 2005. On diu “relació”, hi deia “espiritualitat”.

Una relació d'estima pel "petit", no d'ambició pel "gran"
Una relació de sintonia, no de distància
Una relació de cura, no de condemna

En aquest article desenvolupo breument les vuit característiques de la relació família/escola que crec que cal treballar perquè aquesta millori. El motiu que empeny aquesta proposta no és altre que la millora d'una relació que és vital, tant a nivell de cada un dels alumnes, com a nivell social.

Podríem dir que la relació família/escola posa de manifest els valors reals del projecte educatiu...

En la relació família/escola és mostra un estil de ser persona i una forma d'entendre la comunitat educativa, i l'educació mateixa. Podríem dir que la relació família/escola posa de manifest els valors reals del projecte educatiu... En aquesta relació, entenc que l'escola ha de prendre la iniciativa perquè

- és una institució de servei públic, programada i organitzada.
- Pot marcar un estil comunicatiu que afavoreixi una relació positiva.
- Actuant pro activament es poden estalviar energia i estalviar-se alguns problemes.
- És la millor manera de donar a conèixer, fer visible el Caràcter Propi de l'escola.
- Per fer més a gust la taca educativa: una responsabilitat compartida entre pares i docents.

Una relació de confiança, no d'optimisme cec

Hi ha una forma de pensar sobre la realitat que ens ve a dir que les coses no són com són sinó com les vivim! D'aquí se'n poden extreure algunes línies de pensament que accentuen allò de "pensa en positiu i les coses t'aniran bé." El perill d'aquest extrem està en creure's que pensar en positiu consisteix en "desitjar que tot vagi com jo vull"...en un estil infantil de veure i viure, que se centra en mi mateix, i que té per bé absolut, els meus desigs o les meves bones intencions!!! Podríem interpretar que aquest optimisme egocèntric com un: "Tot va bé, si a mi em va bé".

L'optimisme consistent en “tot s'arreglarà”, “tot anirà bé”, en fer un “salt màgic” endavant sense posar-hi més que els bons desitjos o les bones intencions, és una fal·làcia, és el que podríem dir un error estratègic en una relació.

Tanmateix, d'aquesta idea d'optimisme en volem “rescatar” un parell d'elements que pensem seran útils en el camí vers la confiança: la seguretat en un mateix, l'esperança o la visió il·lusionada. Si en una relació entre dues persones o dues institucions (l'escola i les famílies, en el nostre cas) cada una de les parts té un alt sentit d'autoestima, basat en el reconeixement de les pròpies capacitats, i una il·lusió o visió esperançada de la relació que es manté amb l'altre, ja es compta amb dos ingredients que són bàsics per a la construcció ferma de la relació. Bàsics, però encara insuficients!

En què es basa, doncs, la confiança? Sembla ser que té dos elements constituents bàsics, un intern i un altre extern. L'intern té a veure amb la seguretat i estima en un mateix i en les pròpies capacitats per afrontar situacions noves o que suposin un repte. La seguretat interna es va forjant a través de l'experiència positiva adquirida i gràcies al reflex que d'aquesta n'han fet les persones que hom considera significatives (els “miralls” on un es reflecteix). L'element extern és la situació en la que hom es troba, l'amenaça, el risc o l'aventura que constitueix la relació o situació que s'afronta. D'entrada tota relació nova, conté moltes incògnites, s'obre a insospitades situacions, que és necessari assumir, si es vol tirar endavant la nova relació. Tanmateix, cadascú sap quins elements d'aquesta nova relació li estan donant senyals de seguretat i quins d'amenaça, per anar fent una lectura de la situació en cada moment. Cal tenir clar, però, que els codis per desxifrar aquesta lectura són interns, idiosincràtics de cadascú. El que per a una persona pot ser interpretat com un senyal de normalitat, en una relació, per una altra pot ser un senyal d'avís o d'alarma.

Per reforçar la confiança, doncs, cal incidir en els dos elements, l'intern i l'extern. En les capacitats per afrontar els reptes de la relació (i alhora els codis de lectura

**En què es basa,
doncs, la confiança?**

Entendre que els pares i les mares volen el millor pel seu fill i per l'escola on s'està educant.

i interpretació de l'entorn), i les característiques de l'entorn o de la relació en sí mateixes. Si volem que una relació sigui de confiança haurem de tenir cura de l'entorn i les circumstàncies on se situa aquesta relació, i ens haurem d'informar, observar i corregir, si és necessari, les nostres pròpies expectatives, sentiments, projeccions, percepcions i interpretacions.

Situem el que hem dit en la relació escola/famílies. Si l'escola vol establir una relació de confiança amb cada una de les famílies, cal que tingui seguretat en sí mateixa com a institució que se sap responsable del repte que ha assumit i de la forma que l'està portant a terme, i per tant de la manera com ho pot explicar i comunicar a les famílies. Que parteixi del supòsit que els pares i les mares porten unes bones intencions i expectatives tant vers l'educació del seu fill com vers les accions de l'escola. I que faci una lectura positiva, apreciativa (d'apreci) de les accions dels pares i les mares vers els seus fills i també vers l'escola. És dir, entendre que els pares i les mares volen el millor pel seu fill i per l'escola on s'està educant.

I per part de les famílies, el mateix. Si cada família vol establir una relació de confiança amb l'escola dels seus fills cal que puguin explicar amb seguretat els criteris educatius familiars i la manera com ho van fet per educar els seus fills. Que parteixin de la seguretat que l'escola que han escollit per al seu fill és una bona escola, que durà a terme l'educació seguint uns principis clars i unes metodologies adients. I que facin una lectura positiva de tot allò que l'escola va fer amb el seu fill, perquè l'objectiu que tenen és el de fer-ne una persona educada en totes les seves dimensions, preparada culturalment per a viure una vida plana com a ciutadà actiu i feliç.

La relació de confiança, un cop establerta té un enorme potencial en aquells que la viuen: actua de motor i alhora de barrera protectora. Si l'escola té confiança en les ganes de pares i mares de fer les coses bé, d'actuar correctament, molt possiblement aquests acabaran fent-ho. Perquè, de fet, les persones millorem a partir del que ja fem bé.

La confiança dóna forces per provar, per intentar, arriscar-se i potser equivocar-se, però sempre dins d'un clima de seguretat on tots som respectats. Una escola que genera i manté un clima de confiança en cada una de les famílies, respecta cada una d'elles amb les seves capacitats i amb els seus errors. I, en l'altre sentit, les famílies que confien en l'escola de llurs fills respecte el fer dels docents, amb els seus programes, mètodes, capacitats i també amb els seus errors, perquè sap que volen el millor per als seus alumnes.

La confiança dóna forces per provar, per intentar, arriscar-se i potser equivocar-se, però sempre dins d'un clima de seguretat on tots som respectats.

Quan una família inscriu el seu fill a l'escola no signa un xec en blanc, no fa un acte de risc, amb els ulls tapats i amb un optimisme cec, inicia una relació de col·laboració que, si està basada en la confiança mútua, té moltes més garanties de funcionar bé no només per les parts, sinó, i sobretot per al fill/alumne!

La responsabilitat de l'escola de crear i mantenir la confiança com a element bàsic de la relació amb les famílies cal anar revisant-la i actualitzant-la perquè algunes institucions tenen més facilitat per guardar la memòria negativa de les relacions, i ara ja hem vist que aquesta pot atacar tant l'autoimatge del centre educatiu (*sembla que sovint no ens en sortim*) i la forma de relacionar-se amb les noves famílies (les expectatives es van tornant negatives en base a la baixada d'autoconsideració: *No podem amb elles*). En canvi, si les experiències negatives són llegides com errors en la relació, i aquests es poden analitzar, per entendre'ls, es van reforçant les habilitats i ampliant les possibilitats d'actuació. De manera que hom entén que gràcies a l'experiència acumulada (bona i dolenta) una escola és capaç d'afrontar cada vegada amb més confiança les relacions amb les noves famílies!

Una relació de fidelitat, no d'èxit

La fidelitat és una característica de les relacions humanes que avui està certament marginada. En una societat de relacions "líquides", inestables, fluctuants, passatgeres, mòbils o circumstancials (com se'n vulgui dir!) la fidelitat no hi té gaire lloc. Diríem que la fidelitat és més

pròpia de les relacions estables, perdurables, amb perspectiva de futur.

Com molt bé diu Z. Bauman (el pare de l'expressió "societat líquida" que tant bé retrata les circumstàncies actuals) la poca o gairebé nul·la confiança o esperança en el futur fa que les persones establim relacions més basades en la satisfacció immediata de les pròpies necessitats, que no pas projectem relacions de llarga durada, o d'inversió excessiva de recursos per assegurar-nos els rendiments a curt termini.

Des d'aquesta perspectiva, convé mantenir relacions d'èxit, és a dir, les que ens aporten tot allò que n'esperàvem o que, almenys no ens lleven res del que no estem disposats a perdre. El criteri d'èxit és totalment subjectiu, i per tant la duració d'una relació està subjecte als guanys que una de les seves parts consideri positius.

Tanmateix la relació entre les famílies que opten per una escola determinada pels seus fills i aquesta escola ha de ser (quasi) necessàriament una relació de "llarga durada", com a mínim per a la durada dels anys de les etapes obligatòries d'ensenyament que el centre impar-teixi. Entre 9 i 16 anys.

La fidelitat té, però, una característica més profunda o consubstancial que la temporalitat.

La fidelitat té, però, una característica més profunda o consubstancial que la temporalitat. Es tracta de la lleialtat, el manteniment voluntari d'una promesa o compromís vers algú per lligams d'estima, gratitud o d'honor. Es tracta de la voluntat d'una persona o institució de mantenir-se lleial a algú altre a causa d'una promesa o compromís establert.

En la relació que una escola estableix amb les famílies que l'escullen per a educar-hi els seus fills no acostuma a haver-hi els lligams previs de condició: Entre els pares nous en una escola no senten que el seu honor tingui res a veure amb l'opció feta, sinó que la tria d'escola dels fills es viscuda com l'adquisició d'un servei, per part d'un client que espera tota la satisfacció possible. Només en alguns casos (i nosaltres defensem que aquest s'haurien de respectar, i fins fer-ne discriminació positiva) hi ha pa-

res que sí tenen una estima i gratitud vers l'escola on volen portar els seus fills , perquè ells en son ex-alumes.

Posat que en la majoria dels casos la relació entre les famílies i l'escola de llurs fills s'estableix de bell nou quan les criatures hi comencen l'escolaritat, rescatarem un dels elements de la fidelitat que, al nostre entendre, fan més positiva aquesta relació: es tracta del manteniment del compromís o, dit d'una altra manera, de la voluntat de seguir vinculats per damunt d'algunes dificultats (que de ben segur apareixeran, perquè són indefugibles en totes les relacions humanes que comparteixen quelcom valuós!)

Mantenir-se fidelment col·laborant famílies amb escola i l'escola amb les famílies els anys que dura l'escolaritat dels fills té un producte que és bàsic per aquesta: l'estabilitat. De l'interès per fixar aquesta continuïtat en la responsabilitat compartida, algunes administracions n'han volgut fer un document² que s'ha acabat semblant més a un contracte entre dues parts interessades (que es cobreixen les espatlles de possibles futures demandes) que no la promoció d'un compromís educatiu que cal anar actualitzant i que és més una qüestió de clima relacional o de voluntat de les parts que de signatures damunt d'un paper.

L'escola que promou una relació amb les famílies basada en la fidelitat, està enviant un missatge de seguretat, que allà hi seran els docents sempre que calgui, fidels al compromís amb l'educació dels infants, més enllà de les valoracions dels èxits del procés, o dels entrebancs en les relacions. Superant el missatge comercial de "si no queda satisfet, li retonem els seus diners" o el de si no estàs content pots seguir canviant...que sempre és possible (si cal) però que té un cost en la vida dels infants que sofreixen canvis de centre educatiu.

L'escola que promou una relació amb les famílies basada en la fidelitat, està enviant un missatge de seguretat.

Una relació de responsabilitat, no de culpabilitat

Hi ha una frase força estesa que diu quelcom com "*qui viu massa en el passat, viu amb culpabilitat, qui viu*

2. La "Carta de compromís educatiu"

massa en el futur, viu amb ansietat; només qui viu el present viu l'equilibri". El passat ja no existeix, o no hem de carregar-lo sobre nostre en el sentit de tot allò que ja no té remei (sí que poden incidir sobre la manera com vivim els records!) El futur encara no és, podem mirar de programar-lo en allò que és previsible i en el que pretenem incidir, però no ens ha de preocupar, només ocupar. Això que és vàlid en tot context té ple sentit en l'educatiu: de ben poc serveix viure en el passat i menys amb sentit de culpabilitat, ni preocupar-se massa del futur, sinó treballar en el present amb tota la capacitat de correcció dels errors passats i amb uns objectius clars.

Tanmateix no deu ser senzill de fer, quan tot sovint ens ho hem de recordar. En el cas de la relació entre famílies i escola és fàcil observar una certa tendència d'uns i altres a buscar i assenyalar els culpables de la situació en la que es troba l'infant (l'alumne o el fill). És dir, a fer una lectura tendenciosa en la que els culpables serien una bona part de l'explicació de les dificultats presents dels alumnes.

Quan un alumne té dificultats d'aprenentatge o relacionals o de conducta, el que més sovint s'observa és que l'escola comença a indagar sobre el que s'està vivint a la família. I a la inversa, quan uns pares detecten quelcom molest o desajustat en el seu fill, sovint s'adrecen a l'escola per saber què hi passa. I, tristament, quan ni uns ni altres estan disposats a reconèixer que la criatura ho està passant malament, identifiquen la criatura amb el problema, i "l'envien" al professional especialista de torn.

Quan es dona aquesta situació, s'estan cometent dos errors: un de molt greu, identificar l'infant amb el problema, amb el terrible missatge que se li fa arribar (que no l'ajudarà a superar el problema que ja manifestava). I l'altre, que en defugir la responsabilitat en la situació, cap dels dos col·lectius adults (pares i docents) s'incapaciten per avaluar, reconèixer, buscar solucions i implicar-se en elles: és dir no és permeten madurar en el procés educatiu!

La responsabilitat és una mirada compromesa vers el futur. És el compromís en present, l'horitzó de mirada, el futur vers el que s'està portant a terme la millora.

La responsabilitat és una mirada compromesa vers el futur.

Una escola que promou una relació de responsabilitat no es permet caure en la recerca de culpables, ni tolera la despesa de temps inútil per repassar el passat si no és amb el compromís de corregir les practiques errònies o no prou eficaces de les que es pot responsabilitzar. D'aquí que pares i escola es necessitin perquè estan jugant en el mateix equip per lluitar junts en contra de les dificultats dels fills/alumnes i a favor del seu bon desenvolupament i millor educació.

Una escola que defuig el culpabilisme, i es compromet amb els pares corresponsablement en l'educació dels nois i noies, està disposada a revisar el que calgui de sí mateixa si detecta algun entrebanc en el procés dels alumnes; està sempre en procés de millora continuada i oberta a demanar l'ajuda dels pares per afinar el diagnòstic, per mobilitzar recursos, i per comprometre's en la seva posada en marxa pel bé de l'infant.

Això vol dir que la relació família /escola està concebuda i viscuda com una relació horitzontal, és dir no jeràrquica. L'escola no està per damunt de les famílies ni aquestes poden passar per damunt de l'escola. Uns i altres, responsablement compromesos en l'educació ens necessitem. I uns i altres podem cometre errors, que seran més fàcilment abordables si en tenim més perspectives, si la visió és més multifocal.

Ni ens encallarem en el passat, ni cercarem culpables fora, perquè en la relació família/escola això porta més conseqüències negatives que res. I qui les viu especialment és l'infant que es pot trobar entre un foc creuat entre els adults que suposadament estaven per ajudar-lo a sortir-se'n!

Una relació d'esperança, no de nostàlgia

Aquella màxima de "qualsevol temps passat va ser millor" gràcies a Déu va perdre vigència. Cada vegada més els adults recordem el nostre pas per l'escola amb totes les cares de la vivència que ens va suposar. I no costa tant, encara que tampoc és tant habitual, que els docents reconeixin que en totes les èpoques l'experiència

L'escola no està per damunt de les famílies ni aquestes poden passar per damunt de l'escola.

d'educar nois i noies ha tingut i té les seves dificultats i les seves alegries.

El que sí és cert és que hom recorda que els rols eren més fixos o previsibles i que l'autoritat estava més clara. Que la diversitat, en tots els sentits, no era tant gran, i que gairebé tothom tenia una certa idea de futur... que ara costa de veure. Com hem dit més amunt, la societat actual es mou en uns paràmetres més "líquids" menys definits i més complexos. Des d'aquesta concepció, avui quan hom vol establir una relació se'l pot titllar de nostàlgic.

Si bé sembla que parlar de nostàlgia ja no és tant corrent, tanmateix parlar d'esperança en alguns contextos actuals gairebé pot semblar ridícul o fora de lloc. Ara bé, com que l'esperança és necessària per la vida han sorgit prop del seu núvol conceptual altres termes per a designar-ne aspectes o conseqüències... Tal seria, al nostre parer, el cas de la *resiliència* o de l'*emprenedoria*... Dues reaccions molts diferents, dues respostes del món educatiu de diferent calat, però que miren d'apuntar al futur amb una nova visió.

La resiliència és la capacitat que tenen les persones de resistir experiències especialment dures i sortir-ne poc danyades en les seves estructures bàsiques.

La resiliència és la capacitat que tenen les persones de resistir experiències especialment dures i sortir-ne poc danyades en les seves estructures bàsiques. Com que l'observació de les característiques dels qui són resilient ha donat moltes pistes, es pot "educar per ser resilient"... a aquelles persones (especialment infants) que estan en risc, per trobar-se en circumstàncies més extremes. Una profilaxi molt necessària i certament efectiva si es fa ben feta, que obre un horitzó esperançat als qui semblaria que el tenen més negre!

Un altre cas és el de l'anomenada *emprenedoria*... una possible "moda" que vincula el sentit creatiu amb la necessitat de promoure l'auto-ocupació dels ciutadans o la mobilització social per la ciutadania activa. Pot semblar una reacció del món educatiu a la crida del món empresarial o de les institucions públiques a desvetllar ciutadans més actius, i més proclius a "buscar-se la vida" per compensar l'extrem social on s'havia caigut, on el

model ideal de ciutadà era el de “funcionari que té solucionada la vida de per vida”.

Educar, aprendre, ensenyar són processos que demanen, sobretot, temps! I també pràctica, i paciència, i capacitat per gestionar els errors o entrebancs, i voluntat sostinguda, és dir, esforç, i satisfaccions, i gust! Però sobretot són processos que demanen perspectiva, horitzó, possibilitats, ganes,... futur i esperança. Gosariem afirmar que educar és la tasca més esperançada que existeix!

Una escola és un “centre d’esperança en el futur dels qui educa”. La diferència de com viuen l’educació, els pares i els docents, és que els pares desitgen uns fills feliços i els docents uns alumnes amb aprenentatges fets. Cada un segons la responsabilitat que li pertoca, ha d’assumir unes tasques que assegurin la seva part, i facilitar tots els elements necessaris. D’una manera molt simplista, i per tant incompleta, podríem dir que els pares són els principals responsables de la felicitat, equilibri, salut mental, capacitat ètica...del seus fills, però també de posar al seu abast tots els recursos per als aprenentatges necessaris. I que l’escola és la principal responsable de facilitar recursos, mètodes, i entorns que facilitin l’accés als aprenentatges, tot col·laborant a la felicitat dels seus alumnes.

Res de tot això no és possible si l’esperança no és part constitutiva dels entorns familiars i d’aprenentatge. A la família, el missatge bàsic és “es pot ser feliç malgrat que a la vida hi ha certs patiments”, i a l’escola el missatge bàsic és “es pot aprendre allò que no saps, perquè posem al teu abast recursos per fer-ho”.

Una escola que vol mantenir una relació esperançada amb les famílies, ha de respectar els valors de cada família, diferents entre sí i distints dels de l’escola, perquè els entén com a complementaris dels de l’escola, per a treballar vers l’educació en totes les dimensions de la persona de l’alumne. I per tant acull interpretacions diferents de felicitat (a nivell domèstic) sense deixar de transmetre una de pròpia (vinculada al Projecte Educatiu del centre) que té una dimensió més col·lectiva, social, ciutadana.

Gosariem afirmar que educar és la tasca més esperançada que existeix!

L'eina per mantenir el respecte vers les famílies en pro de la visió esperançada de la col·laboració entre ambdues institucions és, sens dubte, el diàleg. Un diàleg obert i respectuós, on l'escolta activa i la comunicació asser-tiva en són elements constituents.

En el terreny educatiu, la nostàlgia promou monòlegs paral·lels, l'esperança promou el diàleg obert entre tots els implicats: pares, mares, docents, directius...i els fills /alumnes!

Una relació de paciència, no de preses

L'educació requereix temps.

Com ja hem dit més amunt, l'educació requereix temps. També les relacions requereixen temps. No és possible establir una relació i mantenir-la sense dedicar-li temps. Cal vida en comú, experiències compartides per poder afirmar que mantenim una relació amb algú. Ara bé, de com sigui percebut aquest temps, se'n desprenen unes o altres qualitats de la relació. Si hom viu amb la sensació que sempre va amb pressa, que el temps que dedica a una relació l'hi està faltant per a fer una altra cosa, o que és de molt poca importància respecte a les fites que s'ha marcat... probablement acabarà amb aquesta relació, o la mantindrà superficialment o a nivell d'imatge tan sols.

Una de les proves en les que més veritablement se'n revela la nostra autenticitat és la de posar la nostra agenda al costat de la llista dels nostres valors vitals/personals. I és que, de fet, no podem considerar una autèntic valor vital a allò al qual no dediquem gens ni mica del nostre temps.

La relació família/escola és una relació sostinguda en el temps, el que dura l'escolarització dels fills. Aquest temps és el necessari perquè vagi esdevenint l'objectiu pretès de l'educació, dels aprenentatges. Aprendre, és un procés. Un procés no sempre lineal i en direcció ascendent o endavant. Educar és un procés, mai acabat del tot.

Com diu Zavalloni: *"En una societat basada en l'èxit, el benefici i el guanyar, hem reflexionat sobre la importàn-*

cia i el valor pedagògic de “perdre”? Perdre el temps, perdre una partida, perdre un tren, perdre un objecte, perdre una cita, perdre algú, perdre i prou...perdre!”³

Els pares i els docents en tant que facilitadors dels processos educatius i d'aprenentatge tenen la responsabilitat de crear i posar a l'abast dels infants, nens i joves els entorns, recursos i ajudes que els calguin. Part de l'entorn educatiu el constitueixen les relacions que mantenen famílies i escola. Un entorn apressat, on als infants més menuts ja se'ls dona a entendre que “fan tard” per accedir a certs aprenentatges, o un entorn on les expectatives de pares i docents no s'ajusten al desenvolupament de cada nen o nena... està transmetent una determinada valoració dels infants, i dels seus aprenentatges.

La paciència, una virtut tampoc gaire a la moda en la societat postmoderna, fa referència a dos valors: d'una banda la fortalesa per suportar els mals o la part dolorosa que pot tenir tota experiència vital; i de l'altra, la calma per esperar quelcom que s'ha d'esdevenir.

En la relació família/escola la paciència és vital perquè és el context de relació on estan fent el seu procés educatiu els nostres fills/alumnes. Cal que pares i docents donem temps a la construcció i manteniment d'aquesta relació. La relació família escola, no es fa en un dia, ni en una reunió. Cal temps i paciència per superar els entrebancs i els malentesos que segurament hi haurà. Un temps que estarà indicant als nostres fills el valor que atorguem a la seva escolaritat.

També cal que entenguem que cal temps per a què els processos d'aprenentatge, tant domèstic com acadèmic, vagin consolidant-se. I que aquest temps és diferent i es viu de manera diversa a casa que a l'escola.

Si no és té en compte, el factor temps pot jugar en contra. Perquè, si d'alguna cosa pateix la societat actual i les institucions educatives (tan famílies com escoles) és d'un excessiu immediatisme, que avorta les millors ini-

Cal temps per a què els processos d'aprenentatge, tant domèstic com acadèmic, vagin consolidant-se.

3. G. Zavalloni “La pedagogia del caracol. Por una escuela lenta y no violenta” Editorial GRAÓ n. 31

**L'estima pel petit,
no l'ambició pel
gran és una de les
principals
característiques del
missatge cristià.**

ciatives per les presses de l'obtenció de l'èxit, quan en les relacions humanes, ja se sap que cal donar temps (senyal de donar valor), i permetre's viure'l amb deteniment.

Finalment volem destacar quelcom obvi, però no pas de poca importància, ben al contrari: Si les relacions no van per bon camí, i s'han d'introduir canvis, fem-ho! Però tinguem paciència perquè el canvi en les relacions també és un procés, no un succés. Per tant, cal temps, perseverança i avaluació de les modificacions introduïdes en el procés per a què es pugui desenvolupar amb unes certes garanties i la millora sigui estable.

Una relació d'estima pel "petit", no d'ambició pel "gran"

Diuen que l'arquitecte alemany Mies van der Rohe va definir el minimalisme amb només dos lemes. El primer és l'arxiconegut «menys és més». I el segon el també molt popular «Déu està en els detalls». El minimalisme, la tendència que propugna reduir les formes a l'essencial, es pot considerar com el retorn de la postmodernitat a alguns valors bàsics de la societat cristiana. De fet, l'estima pel petit, no l'ambició pel gran és una de les principals característiques del missatge cristià.

Podria semblar que en qualsevol relació, quant més i de tot, millor. O fins pot aparèixer com a poc ambiciós o com un tret negatiu de manca d'aspiració algú que vulgui mantenir una relació d'estima pel "petit". Tanmateix el "petit" el "detall" té molta importància en el context educatiu.

En la relació família/escola si hi ha una justificació que fa lícita l'ambició pel "gran" és la que compartim pares i docents: l'educació dels fills/alumnes. És una ambició privada (de família), professional (de centre educatiu) i social! Quin lloc té doncs, l'estima pel "petit"?

Si ens situem en la relació entre l'escola i cada una de les famílies dels alumnes, podem entendre el "petit" com això: cada una de les famílies, amb les seves particularitats i circumstàncies. Tot i que la relació global de

l'escola amb les famílies ha de ser programada com una part del Projecte de la Comunitat Educativa, i no es pot deixar una relació tant important a criteri de cada un o a l'atzar... Sí que cal tenir en compte la diversitat de famílies i les seves formes d'entendre l'apropament a l'escola, el seguiment del progrés escolar del seu fill, la forma com es relacionen entre ells i amb els personal docent... sense etiquetes ni prejudicis.

Només entenent i atenent a cada pare i a cada mare des de l'empatia, comprenent que el que hi ha entre pares i fills és molt més complex que el que hi pot arribar a haver entre mestre i alumnes, tant per bé com per mal. I sobretot, relacionant-nos amb els pares i mares amb la ferma creença que ningú vol fer mal als seus fills, que la majoria s'estimen, i molt els seus fills, i que exerceixen la seva responsabilitat educativa com poden més que com volen.

Quantes vegades per un petit detall, una relació acaba malament! En quantes ocasions una relació d'uns pares amb una escola que anava per bon camí (o que no era conflictiva) s'ha tornat carregosa o ha generat atacs o lesions per culpa de malentesos, de detalls no solucionats a temps, de crisis que es podrien haver afrontat amb cura, empatia i assertivitat! Això ens demostra que en la delicada relació de l'escola amb cada família, els detalls poden ser molt importants!

Cada aproximació a cada pare o mare que es fa amb amabilitat i cordialitat va treballant en favor de la confiança i la col·laboració, per tant és un petit pas per a la construcció d'una relació més sòlida, de la que en podem obtenir guanys uns i altres i, sobretot, els fills o alumnes!

Tant cert és que una escola ha de tenir una bona estratègia comunicativa amb les famílies que abasti tots els canals i tot tipus d'informació, com el tenir cura i estima pels petits detalls de relació. Per exemple: el conèixer la forma com se saluda en la llengua dels pares dels nostres alumnes immigrants i fer-ho. O atendre amb prestesa i paciència uns pares que estan enfadats per algun detall. O el fet d'acompanyar fins a la porta i

Una escola ha de tenir una bona estratègia comunicativa amb les famílies.

És necessari conèixer l'altre, la seva manera de fer i les seves circumstàncies.

acomiar-se dels pares que vénen al centre per una entrevista... Detalls tots ells que humanitzen la relació!

Una relació de sintonia, no de distància

Estar en sintonia, estar d'acord, anar alhora... no vol dir estar tots junts, funcionar de la mateixa manera, ni complir les mateixes funcions. La sintonia, com a mínim, demana no dificultar ni entorpir les funcions de l'altre, no posar pals a les rodes dels seus processos. Per això és necessari conèixer l'altre, la seva manera de fer i les seves circumstàncies, i això és impossible des de la distància.

Una forma aparentment còmoda, de mantenir-se a distància d'algú consisteix en "etiquetar-lo" a partir de les seves primeres manifestacions o de l'aparença més externa. La persona que hi ha al darrere de l'etiqueta pot acabar actuant com ha estat etiquetada per reacció a com els altres es relacionen amb ella. L'"etiquetador", per la seva banda pot estar tranquil perquè darrere de certes etiquetes no es pot esperar "res de bo" i això li confirma la tesis que "val més estar allunyat de certes persones... per si de cas".

En la relació de l'escola (de cada docent) amb cada un dels pares i mares cal cercar la sintonia. La dificultat afegida és que cada família (fins i tot cada pare i cada mare) emeten en la "seva freqüència"...i a més, aquesta pot canviar, al llarg de la relació. D'aquí que en la formació per a la tasca que els tutors tenen de relació amb les famílies dels alumnes, sigui central la reflexió sobre les necessitats de la sintonia i unes metodologies i estratègies per a descobrir les freqüències dels pares i poder-s'hi comunicar.

A vegades la relació es troba en sintonia molt fàcilment, sense gairebé esforç per cap de les parts. Però en algunes ocasions, malgrat esforços...no és possible establir més que alguns moments de connexió, o només sobre alguns temes.

L'escola, els tutors molt especialment, ha de vetllar per vèncer les inèrcies que menen massa de pressa cap a

l'etiquetatge, que allunyen les persones reals, i han de treballar amb actituds que vagin sempre de cara a facilitar la millor sintonia possible.

Alguns pares, per motius diversos, poden preferir la distància amb el centre: no podem interpretar-ho automàticament com a desinterès pel procés acadèmic del seu fill. Serà necessari conèixer les idees que aquests pares tenen sobre el sistema i el centre escolar i mirar de connectar, respectuosament, amb ells per allò que sigui imprescindible i necessari.

En la distància, els pares dels alumnes, allunyats del sentiment de pertinença a la comunitat educativa no és que "no facin res"... poden treballar per fer amb l'escola, en paral·lel a l'escola o fins, contra l'escola. I això és un malbaratament de l'enorme capital humà que poden aportar a l'educació dins la comunitat, a més d'un possible nucli de conflictes: la distància genera, fàcilment, malentesos i interpretacions errònies.

L'escola ha de treballar, abans de res, per a la completa sintonia de tots els docents. Però amb tota la sintonia possible de les famílies, vetllant per mantenir una bona emissió i una bona recepció dels missatges i canals amb cada un dels pares i les mares dels alumnes, fent-los participants de l'espai de comunicació que permet anar posant-nos d'acord en el que és essencial per a educar.

Una relació de cura, no de condemna

En una conferència relativament recent Z. Bauman⁴, explicava l'anècdota de com uns antropòlegs van confirmar algunes pistes que tenien sobre unes restes humanes. Es veu que les restes eren de diversos homínids, mascles i femelles. El que els va donar la seguretat que aquells individus eren humans va ser la troballa d'un esquelet adult que tenia alguns ossos de la cama trencats, i que no havia mort a causa d'això, sinó molt més gran. És a dir, el que va donar el senyal positiu sobre la hu-

No podem interpretar-ho automàticament com a desinterès pel procés acadèmic del seu fill.

4. Bauman Z Conferència pronunciada a

La compassió, la cura era el diferencial d'humanitat.

manitat d'aquell grup va ser la capacitat de fer-se càrrec d'un individu "inútil", més aviat il·lustrant per a la "manda". Els integrants del grup es van adonar del sofriment del malalt, el van portar amb ells, i en van tenir cura... La compassió, la cura era el diferencial d'humanitat.

Tenir cura d'algú, doncs, ho entenem com vetllar pel bé d'algú, o tenir-hi atenció, ocupar-se'n per a què millori (si està malalt o dèbil). Si aquest a qui adreçem la nostra cura és algú a qui apreciem... la tasca és molt més espontània i fins agradable i recompensant. El més fúmut és tenir una actitud de cura vers aquells que no ens importen gaire, i més difícil encara per aquells a qui considerem malament (perquè tenen la culpa de la situació en que es troben, o en que ens trobem tots plegats!).

Avui en dia podríem afirmar que l'actitud de cura està molt devaluada front a l'actitud de condemna que impera arreu, en tot tipus de relacions. Quan alguna cosa falla, el més immediat i espontani és la cerca de culpables, i si aquests són exteriors, aliens a nosaltres, molt millor, perquè se'ls pot criticar fins a quedar-nos descansats, i fins que ells (els altres) siguin condemnats (amb el nostre menyspreu, com a mínim).

Educativament, la cerca de culpables o de la culpa... té molt poc sentit. Educar és una feina de present amb la mirada posada en el futur, i la culpa ens remet al passat. Tanmateix en el passat ja no hi podem fer res. En tot cas, es pot aprendre del passat i corregir-ne els errors.

En la relació entre famílies i escola és molt fàcil trobar sovint converses i actituds de recerca de culpes i culpables. Com també passa sovint que el resultat de la cerca és que "els culpables són els altres". Això és així tant si l'anàlisi es comença per casa com per l'escola. Si una criatura té problemes d'aprenentatge sovint la família qüestiona la tasca de l'escola, i els mestres es qüestionen les relacions familiars... Esmerçant moltes energies que serien més profitoses i operatives si uns i altres s'unissin per trobar solucions als problemes que té la criatura.

Una millor relació família /escola

Una millor relació família/ escola és aquella que és més humana i humanitza. És, en resum, una relació de confiança, de fidelitat, de responsabilitat, d'esperança, de paciència, d'estima pel "petit", de sintonia, i de cura.

Aquestes característiques tan evangèliques de la relació són vàlides per a totes les escoles ja que s'obren de persones a persones i parteixen d'una visió conjunta i esperançada de la tasca d'educar. Sens dubte, la que ens cal en el nostre segle i en la nostra societat.

**Una millor relació
família/ escola és
aquella que és més
humana i
humanitza.**

El sacrament del matrimoni en la tradició litúrgica d'Orient

per Sebastià Janeras, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya
i director del Seminari de l'Orient Cristià

En la litúrgia i en la teologia de les Esglésies d'Orient, igual que en l'Església d'Occident, el matrimoni és un sacrament

En la litúrgia i en la teologia de les Esglésies d'Orient, igual que en l'Església d'Occident, el matrimoni és un sacrament, un dels set sacraments. Però en la tradició oriental el terme equivalent, **μυστήριον** ('misteri'), té un sentit més ampli que el terme llatí *sacramentum*. Per als Pares grecs, el terme *mysterion* designava en primer lloc el misteri de la salvació, l'economia divina, i, conseqüentment, els actes concrets que confereixen la salvació, els «sagraments». Els sagraments són, doncs, obra de la gràcia, obra de l'Esperit Sant. En la tradició oriental els sagraments es realitzen per mitjà de l'oració, de la súplica; no s'hi troba la forma imperativa o indicativa en primera persona com a l'Occident. El sacerdot, sempre com a mitjancer, demana a Déu que concedeixi aquella gràcia, que dugui a terme aquella santificació, o, com en el cas del baptisme, constata, confessa el misteri que es realitza en el moment de la immersió. Sant Nicolau Cabàsilas en la seva *Explicació de la Divina Litúrgia*, diu: «Que els sagraments operen per mitjà de l'oració, es la tradició dels Pares, els quals van rebre aquesta doctrina dels apòstols i dels seus successors. Tots els sagraments, i especialment l'eucaristia».

Tots els sagraments, també el matrimoni. I com a tal, com tots els sagraments, és una celebració, un ritu, amb el qual l'Església demana la gràcia divina sobre les per-

sones, home i dona, que uneixen les seves vides. És un sacrament, no un contracte, un acte jurídic. Contracte i sacrament són dues realitats diferents. Si bé el consentiment, el contracte entre els contraents hi ha de ser, això no constitueix el sacrament del matrimoni. Aquest no és l'antic *Ego coniungo vos...*, o les formes actuals: « Acceptes per espòs/osa...? », o bé: « Jo et rebo... » de la litúrgia romana. El consentiment constitueix un element previ al sacrament pròpiament dit.

De fet, en tots els ritus cristians de tradició oriental el sacrament del matrimoni es compon de dues parts, que poden anar separades per dies o unides en una mateixa celebració, com és, de fet, la pràctica habitual. La primera part correspon a les esposalles. En el ritual grec porta el nom de «ritu de les arres» o «ritu sobre els promesos», *ἐπὶ μνήστροις*;, terme que deriva del verb *μνηστεύω*, que és el mateix que trobem en l'evangeli (Mt 1,18; Lc 1,27): «Maria, la seva mare, estava unida amb Josep per acord matrimonial (*μνηστευθείσης*;, *cum esset desponsata*)». En el ritu siríac, el terme *mkhiruto* té el mateix sentit: 'acord', 'contracte', o també, primitivament, 'adquisició', quan aquest acord, aquest prometatge, era fet entre els caps de les dues famílies. De fet, originàriament aquesta part, que podem denominar «domèstica», tenia lloc a la casa de la promesa. I un dels elements principals era la tramesa de l'anell per part del promès; l'acceptació per part de la noia, indicava el seu consentiment. Que aquesta part contractual acabés fent-se davant del sacerdot, per qüestió cultural o per oficialització estatal del cristianisme, no la convertia pas en sacrament.

Tots aquests elements van ser incorporats als diferents rituals litúrgics, els quals n'assenyalen la celebració a l'església. En la tradició bizantina les esposalles es poden celebrar en el nàrtex o a l'interior, prop de la porta de l'església, bé que generalment tenen lloc dins la nau de l'església. Essencialment consisteixen en la manifestació, per part dels promesos, i a petició del sacerdot, de la voluntat lliure d'unir-se en matrimoni, expressió de consentiment que va acompanyada del lliurament dels anells i de la unió de les mans dels contraents. En do-

**És un sacrament,
no un contracte, un
acte jurídic.
Contracte i
sacrament són
dues realitats
diferents.**

nar l'anell a cada un d'ells, el sacerdot diu: «El servent/la serventa de Déu *N.* pren per promès/esa la serventa/el servent de Déu *N.* en el nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant. Amén». Abans i després el sacerdot recita algunes pregàries. Es tracta, doncs, d'una ritualització eclesiàstica d'un fet merament domèstic o civil, que no constitueix pas el sagrament del matrimoni. La pregària que segueix el ritu dels anells diu, entre altres coses:

«Vós, Senyor, Déu nostre, que heu enviat la vostra promesa als vostres servents, els nostres pares elegits de generació en generació, mireu el vostre servent *N.* i la vostra serventa *N.* i confirmeu les seves esposalles en la fe, la concòrdia, la veritat i l'amor, car sou vós, Senyor, que heu ensenyat a contractar les esposalles i a mantenir-les en tot. Per l'anell va ser donat el poder a Josep a Egipte; per l'anell va ser glorificat Daniel al país de Babilònia [...]. Per l'anell també el pare es compadí del seu fill: "Poseu-li un anell a la seva dreta" [...] La vostra dreta, Senyor ha fet que Moisès travessés la mar Roja [...]. Oh Senyor, beneïu també ara aquest lliurament de l'anell, benedicció celestial, i que l'àngel del senyor camini davant d'ells tots els dies de la seva vida.»

La segona part, realitzada a l'interior de l'església, davant les portes santes, constitueix la celebració sacramental del matrimoni.

La segona part, realitzada a l'interior de l'església, davant les portes santes, constitueix la celebració sacramental del matrimoni. Aquesta part porta el nom de «coronació», perquè el centre d'aquesta celebració el constitueix la imposició d'una corona (o una diadema o una cinta) damunt el cap dels esposos, una pràctica d'origen no cristià adoptada per l'Església, en primer lloc segurament per l'Església armènia, abans del segle IV, i difosa en el món grec segurament a partir de sant Joan Crisòstom. En la tradició bizantina, el sacerdot pronuncia en aquest moment tres pregàries, en la tercera de les quals, que és la primitiva, diu:

«Senyor, *envieu la vostra mà* des del vostre sant habitatge i uniu el vostre servent *N.* i la vostra serventa *N.*, car és per vós que s'uneixen l'home i la dona. Uniu-los en la concòrdia, *coroneu-los en l'amor*, uniu-los en una sola carn, doneu-los un fruit de les seves

entranyes; que puguin fruit de molts fills i que la seva vida sigui irreprotxable.»

I imposa les corones damunt el cap dels esposos dient:

«El servent de Déu N. (la serventa de Déu N.) rep per corona la serventa de Déu N. (el servent de Déu N.) en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant.»

I conclou, dient tres vegades:

«Senyor Déu nostre, coroneu-los de glòria i d'honor.»

Després d'això, és costum en alguns llocs que s'intercanviïn les corones en senyal de comunió, de concòrdia i d'igualtat.

En la tradició siro-antioquena, el sacerdot mou tres vegades una corona damunt el cap de l'espòs i canta:

«Aquesta corona, per la mà de nostre Senyor, davalla del cel i es posa damunt d'aquest espòs; a ell convé la corona que el sacerdot posa damunt el seu cap.»

I el corona tot dient:

«Que el Senyor et coroni amb la corona de justícia i que t'adorni amb un ornament incorruptible, que et revesteixi amb una armadura invencible contra el poder de l'enemic.»

Fa el mateix amb l'esposa, cantant les mateixes paraules; després la corona, dient:

«Que el Senyor et coroni amb la corona de justícia i que t'adorni amb un ornament magnífic i incorruptible; que siguis feliç tots els dies de la teva vida, donant glòria al Pare, al Fill i a l'Esperit Sant, ara i sempre i pels segles dels segles. Amén.»

En el ritu siro-oriental o caldeu, abans de la coronació, prega:

«Senyor, Déu nostre, revestiu la vostra promesa, l'Església santa, amb la vostra glòria i vesseu sobre els seus fills les vostres abundants benediccions.

És costum en alguns llocs que s'intercanviïn les corones en senyal de comunió, de concòrdia i d'igualtat.

Protegiu aquests promesos sota les ales de la vostra providència; feu-los dignes dels béns desitjables promesos per la vostra misericòrdia en el vostre evangeli; uniu-los en la seva unió d'amor com heu unit els justos que des de sempre us han plagut. Perquè vós sou el promès de la promesa resplendent de bellesa espirituals, Senyor de totes les coses, Pare, Fill i Esperit Sant. Amén.»

L'Església esposa de Crist.

Es canten llavors una sèrie d'estrofes (*onyata*); durant la primera té lloc la coronació dels esposos. Hi trobem la idea de l'Església esposa de Crist, un tema molt recurrent en els ritus matrimonials, potser més particularment en les litúrgies de tradició siríaca:

«Canta la lloança, Església reina, filla del rei, d'aquell que t'ha desposat i t'ha portat a la seva cambra nupcial. Com a dot t'ha donat la sang que ha vessat del seu costat; t'ha revestit amb una roba resplendent i imperible, ha cobert el teu cap amb una magnífica corona de glòria (*en aquest moment el sacerdot imposa les corones*) i, a la vista de tots ha tornat suau el teu perfum, com el fum pur de l'encens; ha fet créixer la teva bellesa com la de la rosa [...].»

En el ritu armeni, el sacerdot corona els esposos i diu aquesta pregària:

«En el vostre nom vivent, Déu i Senyor, Creador del cel i de la terra, que heu creat totes les coses per la vostra paraula, heu afaïçonat el primer home, Adam, li heu assegurat el matrimoni d'Eva, l'heu coronat amb vostra glòria i heu dit: "Està bé". Heu beneït el matrimoni de Set [...], heu beneït el matrimoni de Noè [...]. Que siguin beneïts amb aquesta benedicció, aquesta corona i el matrimoni d'aquests servents vostres, perquè menin una vida plena de pau i de pietat, a fi que Satanàs s'allunyi d'ells i que la vostra misericòrdia vingui damunt d'ells.»

En el ritu copte el sacerdot beneeix les corones dient:

«Oh Déu Sant, que heu coronat els vostres sants amb corones que no es marceixen i que heu unit les coses del cel amb les de la terra, beneïu ara aquestes

corones preparades que anem a col·locar en el cap dels vostres servents.

Que els siguin una corona de glòria i d'honor. –Amén.

Una corona de salut i de benedicció. –Amén.

Una corona de joia i de concòrdia. –Amén.

Una corona de virtut i de justícia. –Amén.

Una corona de saviesa i d'intel·ligència. –Amén.

Una corona de força i de fermesa. –Amén.

Concediu als vostres servents que les portaran un àngel de pau i el lligam de l'amor. [...]

Imposa llavors les corones damunt el cap dels promesos tot dient:

«Senyor, poseu damunt els vostres servents una corona de gràcia invencible, una corona de glòria celeste i poderosa, una corona de fe santa i inexpugnable i beneïu-los en totes les seves obres. [...]»

El cor canta llavors: «Coroneu-los de glòria i d'honor. El Pare beneeix, el Fill corona, l'Esperit Sant santifica i fa perfecte.» I els fidels aclamen: «Són dignes, són dignes, són dignes, l'espòs i l'esposa!»

El ritu de la coronació és el nucli del sagrament del matrimoni. Com tot sagrament, es realitza per mitjà de la pregària, de la súplica –com diu sant Nicolau Cabàsilas–, per la invocació de la gràcia de Déu, manifestada externament amb la coronació dels esposos. El sagrament, doncs, no és constituït per l'acte jurídic o contractual del consentiment. Tanmateix, si bé és veritat que el consentiment mutu entre els esposos, expressat de diverses maneres, pertany al ritu de les esposalles, previ al propi sagrament del matrimoni, algunes tradicions l'han introduït (juntament amb el ritu dels anells) en la segona part, abans del ritu del coronament, sobretot quan les dues parts se celebren juntes. És el cas de les Esglésies orientals catòliques, evidentment per influència o imposició de l'Església llatina. El mateix s'esdevé, també, en la litúrgia matrimonial dels armenis ortodoxos, també a causa dels llatinismes que van rebre a l'Edat Mitjana, a l'Armènia de Cilícia.

El ritu de la coronació és el nucli del sagrament del matrimoni.

El sacrament del matrimoni és constituït pel consentiment mutu de l'home i de la dona fet lliurement davant del sacerdot.

Hi ha un cas particular en la tradició bizantina. El ritual grec preveu la manifestació del consentiment en les esposalles, no en el coronament. Però, segons el ritual rus ortodox, a l'inici de la segona part el sacerdot fa una sèrie de preguntes als promesos sobre la seva voluntat recta i lliure de comprometre's en matrimoni i es beneeixen i s'imposen els anells. Aquesta incorporació a la segona part de la celebració, en el ritu de la coronació, obeeix a la influència llatina a través de Polònia a les terres de l'actual Ucraïna, especialment per mitjà del metropolità de Kíev Pere Moghila (1596-1646). Aquest, d'origen moldau, metropolità de Kíev des de 1633, tot i ser plenament ortodox, tenia una formació escolàstica, que inculcà en la seva Acadèmia de Kíev. Autor d'una *Confessio orthodoxa* (1640), escrita en llatí i traduïda amb retocs al grec, tingué una difusió general en el món de l'Ortodòxia. Pel que fa al matrimoni, Moghila hi expressa una visió post-tridentina: el sacrament del matrimoni és constituït pel consentiment mutu de l'home i de la dona fet lliurement davant del sacerdot donant-se les mans i prometent de servir, l'un envers l'altre, fidelitat fins a la mort, i aquesta promesa, diu Moghila, ha de ser confirmada i beneïda pel sacerdot.

Moghila va introduir en el ritu matrimonial contingut en el seu *Trebnik* o eucologi (1646) la interrogació prèvia al ritu de la coronació. Aquesta pràctica passà després al *Trebnik* del patriarca Joaquim de Moscou (1677). Però la llatinització anà més enllà. Moghila introduí també, just abans de la tercera pregària (la primitiva) que precedeix immediatament la coronació, el ritu del «jurament», consistent en la fórmula llatina, pronunciada per parts dels esposos: «Jo, N., et prenc per esposa /espós...», fórmula corroborada pel sacerdot: «El que Déu ha unit, que l'home no ho separi.» Aquesta interpolació d'origen llatí ja no apareix en el ritu matrimonial de l'Església russa.

Aquesta pràctica passà també al ritual dels rutens catòlics, el qual, a les paraules anteriors afegia: «I jo, indigne servent de Déu, per l'autoritat que m'ha estat concedida, us uneixo en aquest sant matrimoni, i per l'autoritat de la santa Església catòlica el confirmo i segello en el

nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant». Així constava encara en el *Trebnik* greco-catòlic del 1926, i, en el de 1946, amb la indicació: «allà on és costum». En el *Trebnik* actual de l'Església ucraïnesa greco-catòlica ha desaparegut la distinció entre les dues parts del matrimoni, que es presenta en una celebració unificada, amb el títol de *Vintxànnia* ('coronació'). A més de l'interrogatori sobre el consentiment, es manté el «jurament» («Jo, N., et prenc per esposa...»), situat després de les tres oracions tradicionals i abans del ritu de la coronació, amb la qual cosa es palesa la importància que se li atribueix. Val a dir que s'ha suprimit la segona d'aquestes oracions i, cosa més greu, abans de la tercera, que és la primitiva, la que té un sentit epiclètic, una rúbrica diu: «El sacerdot, *si vol*, diu *encara* aquesta oració». La declaració dels esposos és corroborada pel sacerdot amb la clàssica frase: «El que Déu ha unit, que l'home no ho separi», ara sense el complement anterior.

La doctrina tridentina segons la qual el matrimoni es realitza amb el consentiment dels esposos, que són ministres del sagrament, dominà en els teòlegs russos, llevat d'algunes excepcions, fins la primera meitat del segle XIX. En marca el canvi el teòleg rus Macari (1883), segons el qual el matrimoni és un ritu sagrat en el qual als esposos que es prometen fidelitat recíproca davant l'Església els és conferida la gràcia divina per la benedicció del ministre de l'Església, que santifica la seva unió i li dóna la dignitat de representar la unió espiritual de Crist i de l'Església. Per als teòlegs russos posteriors el consentiment no és més que una part del sagrament, i la benedicció, expressada en la pregària i la coronació, n'és l'element essencial.

Després de la coronació i d'unes lectures (apòstol i evangeli en el ritu bizantí) i de la recitació del Parenostre, el sacerdot beneeix la «copa comuna», una copa amb una mica de vi que dóna a beure als esposos i que només ells poden beure, com a símbol de la intimitat entre ells dos, intimitat de comunió en la qual ningú no pot interferir. I per a significar això mateix, és costum en alguns llocs que el sacerdot llenci la copa a terra perquè es trenqui. No es tracta de la comunió. Segons Simeó de Tes-

El sacerdot beneeix la «copa comuna», una copa amb una mica de vi que dóna a beure als esposos i que només ells poden beure, com a símbol de la intimitat entre ells dos.

El fet de la «copa comuna» correspon certament a una antiga celebració domèstica incorporada al ritu sacramental.

salònica i d'acord amb molts documents, hi podia haver hagut abans la comunió amb els dons presantificats. I la celebració del matrimoni pot tenir lloc després de la Divina Litúrgia. El fet de la «copa comuna» correspon certament a una antiga celebració domèstica incorporada al ritu sacramental.

Llavors els esposos, acompanyats pel sacerdot, donen tres voltes a la taula on hi havia hagut les corones, mentre es canten uns troparis. Novament és un vestigi del seguici festiu dels esposos adreçant-se a la casa després del casament, que ha quedat incorporat i ritualitzat en la celebració litúrgica del matrimoni.

Quant a les lectures que es fan en la celebració del matrimoni, nombroses en la tradició armènia (incloses lectures de l'Antic Testament), n'hi ha dues de constants: Ef 5,20-33 (consells de sant Pau als esposos; «aquest misteri és gran: jo entenc que es refereix a Crist i l'Església») i Mt 19,1-11 (els fariseus pregunten a Jesús sobre el divorci), llevat del ritu bizantí, que té Jn 2,1-11 (les noces de Canà).

Amb les variants pròpies de cada tradició litúrgica, i deixant de banda els llatinismes introduïts en les comunitats catòliques orientals i la mentalitat que se'n pot derivar, queda clar que, en el cristianisme oriental, el matrimoni és un sagrament en el sentit ple de la paraula. Un sagrament que, com tots els altres, es realitza per mitjà de la invocació de la gràcia divina, com en el baptisme, en l'ordenació, en l'eucaristia, en la consagració de l'aigua o del crisma, etc. L'expressió «envieu la vostra mà des del vostre sant habitacle», pròpia del ritu bizantí, té clarament un sentit epiclètic. El ritu siríac té també una frase semblant en el *Sedro* a l'inici de la segona part: «Esteneu la vostra mà i beneïu aquestes corones glorioses que brillen amb honor i glòria. [...] I vesseu les vostres benediccions espirituals damunt els vostres servents sobre el cap dels quals són posades.»

Pel que fa al ministre, a l'Orient, no en són pas els esposos, els quals són els receptors de la gràcia, sinó el sacerdot, però no pas com una mena de jutge que declara o un notari que constata, sinó com a intermediari,

com a instrument, com a representant de la comunitat eclesial que suplica la gràcia divina, tal com s'esdevé en tots els altres sacraments (no en pot ser, per tant, ministre el diaca). Narsai de Nísibis (s. V) ho explicita clarament:

«L'Esperit Sant celebra els misteris per mitjà del sacerdot, i sense sacerdot no són mai celebrats. Els misteris de l'Església no es poden celebrar sense sacerdot, perquè l'Esperit Sant no ha permès a ningú més de celebrar-los. En efecte, el sacerdot ha rebut el poder de l'Esperit per la imposició de mans, i per mitjà d'ell s'acompleixen tots els sacraments que hi ha a l'Església.»

La visió del món sacramental pròpia de la tradició de l'Orient cristià pot certament ajudar a canviar una concepció segurament massa juricista que ha dominat a Occident. Es pot recordar com, des de l'Edat Mitjana, la «matèria» i la «forma» de l'ordenació sacerdotal a l'Església llatina era la *traditio instrumentorum* amb les paraules que l'acompanyaven, fins que, amb Pius XII, es va recuperar la doctrina que l'ordenació es realitza amb la imposició de mans i la pregària epiclètica. O, més recentment, que, gràcies al coneixement de les anàfores orientals, les pregàries eucarístiques llatines contenen, bé que no tan explícitament consecratòria com a l'Orient, una invocació a l'Esperit Sant. Pot també el sacrament del matrimoni enriquir-se amb la visió més «mistèrica» de l'Orient?

La visió del món sacramental pròpia de la tradició de l'Orient cristià pot certament ajudar a canviar una concepció segurament massa juricista que ha dominat a Occident.

Notes precipitades davant els canvis familiars

(Una primera reflexió davant el Sínode de las famílies)

per Javier Elzo, catedràtic emèrit de sociologia de la Universitat de Deusto

Els cristians necessitem un profund revulsiu en la nostra forma d'entendre la família.

En aquestes pàgines, una mica precipitades, abordaré cinc qüestions que m'han ocupat els darrers tres anys al voltant de la família i de la societat en la qual aquesta està inserida. La qüestió de les relacions internes en una família on l'emancipació dels fills és molt tardana; una breu reflexió sobre l'afirmació, tantes vegades esmentada, que aquesta serà la primera generació que viurà pitjor que la dels seus pares; l'enorme importància de la recuperació de la filiació en una societat que, en gran mesura ha fet del pare i de la mare, simplement home i dona i, semànticament, als fills els ha convertit en infants, nens i nenes per suposat, amb tot el que això comporta; he inclòs un capítol sobre la importància de l'esperit, que crec fonamental a reivindicar i promoure en una societat individualista i, molt a pesar seu (sí, al seu pesar) materialista. En fi tanco el text, amb un apartat excessivament breu pensant en la tasca de l'Església en aquest món concret, el món d'avui a Catalunya, a Espanya, a l'occident europeu, i em permeto unes afirmacions que exigeixen, en sóc plenament conscient, aprofundir més i matisar. Però crec que els cristians necessitem un profund revulsiu en la nostra forma d'entendre la família.

1. La particular forma de relació familiar de pares i fills a Espanya

L'Estat de Benestar espanyol té una despesa inferior que d'altres països en joventut i família, donat que considera que les famílies han d'ocupar-se dels seus membres i que la responsabilitat dels joves és per damunt de tot dels seus pares.¹ Els joves espanyols no s'impliquen en defensar les ajudes públiques però podem pensar que això és degut a què tenen, per exemple, menys beneficis a "treure" de l'Estat del Benestar. No depenen fortament de l'anomenat Estat i no compten amb ell perquè els resolgui gran part dels seus problemes, sobretot els econòmics. No cobren subsidis constantment i, per tant, podríem dir que "estalvien" diners a l'Estat.

Això és possible gràcies a la família, que recolza els seus fills tot el que pot. La conseqüència està en què tenen una gran dependència dels familiars propers i menys llibertat individual. Per altra banda, experimenten menys precarietat i exclusió social que els joves d'altres països. Espanya és un país en el qual fins a finals dels anys 70 hi havia un Estat paternalista però no un Estat de Benestar com passava en d'altres països europeus. En aquests, amb el pas dels anys, l'Estat ha estat cada cop menys generós per manca de diners. Les ajudes depenen cada vegada més del que s'anomena una solidaritat vertical (dels que més tenen als que menys tenen) i no horitzontal (per a tots els ciutadans les mateixes ajudes independentment de la seva situació econòmica i familiar). Això fa que, al cap i a la fi, els joves espanyols mai hagin rebut una gran ajuda dels governs, com tampoc els seus pares, i per tant, no esperen tant de l'Estat.

Porto aquí unes reflexions pronunciades l'any 2007 durant el Congrés de la FAD sobre Família i Ciutadania a Madrid, on vaig compartir una Taula Rodona amb una col·lega espanyola, Sandra Gaviria, que treballa (o treballava llavors) a la universitat francesa de Le Havre.

1. Parafrasegem aquí algunes idees que tenim anotades d'una Taula rodona en la qual vaig participar l'any 2007 amb Sandra Gaviria, l'aportació de la qual preciso més endavant, tot i que potser també les seves idees es reflecteixen en aquests dos paràgrafs. Però el detall el tinc oblidat...

L'Estat de Benestar espanyol té una despesa inferior que d'altres països en joventut i família, donat que considera que les famílies han d'ocupar-se dels seus membres i que la responsabilitat dels joves és per damunt de tot dels seus pares.

Comparant els hàbits dels joves espanyols i francesos afirmava referint-se als espanyols que “els joves espanyols es queden durant anys vivint amb els seus pares fins i tot quan tenen una feina estable. Sovint s’ha atribuït aquest fenomen a causes materials com l’atur, el preu de l’habitatge, l’absència de polítiques socials, la localització de les universitats, etc. Avui en dia constatem que la taxa d’ocupació ha augmentat (recordem que l’autora parla de l’any 2007, en període de prosperitat) i que, no obstant, continuen romanent a casa dels pares. Se’n van generalment en el moment del matrimoni. Això no és, al nostre veure, únicament el resultat de factors materials sinó també la conseqüència d’un model de construcció d’un mateix, específic a Espanya i, en qualsevol cas, diferent de l’existent a països com França o com els països nòrdics. En aquest model llatí, aprovat generalment pels pares i pels fills, es defensa que pot romandre temps amb els seus per a esdevenir un mateix, conservant una part important de la identitat familiar”.

Sandra Gaviria continuava afirmant que “es considera que un jove que es queda durant un temps a la casa familiar podrà, quan sigui adult, tenir una identitat de “fill de” important. Els joves no mostra que tinguin ganes de marxar de casa. La família espanyola és cada vegada més democràtica i resulta agradable el viure junts com ja indicava la professora Inés Alberdi, l’any 1999. No consideren la casa com un hotel i donen afecte i estimació als seus.

Els que treballen i conviuen amb els seus pares no es consideren ni són considerats com adolescents tardans o com adults immadurs.

Els seus progenitors accepten aquesta situació i fins i tot la viuen amb orgull. Si un fill se’n va aviat, ho viuen com una decepció o com si haguessin fet alguna cosa dolenta. Els que treballen i conviuen amb els seus pares no es consideren ni són considerats com adolescents tardans o com adults immadurs. El treball és una condició necessària però no suficient per anar-se’n, donat que desitgen marxar en bones condicions econòmiques, tenir estalvis i, fins i tot, en alguns casos, haver començat ja ha pagar una hipoteca per a comprar un pis. No existeix la idea que un individu que s’assumeix a si mateix econòmicament és més autònom de la seva família i que té menys obligacions cap a ella. Les obligacions

familiars no tenen res a veure amb els ingressos dels seus membres o amb la seva autonomia econòmica. Per tant, les obligacions d'un jove cap els seus, que treballi o no, que marxi o es quedi, no canvien.

Durant els anys de convivència amb els pares conserven amb ells un món comú important. Sovint els amics coneixen als pares dels seus amics, i fins i tot celebren junts algun aniversari o algun sopar. Ser adult o anar cap el món dels adults no significa separar-se dels diferents mons als quals pertanyen els individus. Tot el contrari, una persona que es construeix correctament com adulta és aquella que podrà seguir conciliant les diferents esferes de la vida a les quals pertany. Això permet als joves tenir una forta unitat de la seva identitat. Per exemple, si estan al mateix temps davant dels seus amics i dels seus pares, han de conciliar la seva identitat "d'amic de" amb la de "fill de". Tot aquest procés el realitzen acompanyats pels seus pares i amb una seguretat afectiva².

Porto aquí aquesta llarga cita de Sandra Gaviria, perquè es tracta d'una espanyola que per ser-ho coneix la realitat familiar espanyola i en residir a França, la realitat francesa i, en ocupar-se a la universitat dels temes familiars també coneix la realitat familiar europea. Estant plenament d'acord amb aquest diagnòstic, en el moment actual cal afegir el correctiu estructural del nombre creixent de nuclis familiars amb processos de separació o divorci, de tal manera que es converteixen en nuclis familiars monoparentals la qual cosa podria comportar, moltes vegades, una acceleració en l'emancipació dels fills però, contràriament, la crisi financera (i de valors) que patim fan que la família encara continuï essent el refugi de les situacions complicades a la vida.

2. Viuran pitjor els joves d'avui que els seus pares?

Efectivament, sembla un lloc comú dir que estem davant la primera generació que viurà pitjor que els seus pares. Però no és qüestió d'ara. Sense anar més lluny, en ple-

Durant els anys de convivència amb els pares conserven amb ells un món comú important.

2. Pot consultar-se el text complet a l'Aula Virtual de la WEB de la FAD, al Congrés "Familia y Ciudadanía de Madrid" de 20-22 de novembre de 2007.

na època de vaques grasses, quan dèiem que l'economia anava bé, durant els set primers anys de la dècada recentment acabada, ja se sentien veus i es llegeixen textos on es deia que les noves generacions no podrien mantenir el mateix nivell de vida que el dels seus propis pares. Que per primera vegada l'ascensor social estava espatllat. També que l'implícit contracte social intergeneracional s'havia trencat. Que s'havia trencat el contracte social que venia a dir que "jo, generació adulta, t'ofereixo a tu, generació jove, les millors possibilitats formatives possibles, i en tot cas ben superiors a les que la nostra generació va tenir en els seus dies, el que et permetrà inserir-te laboralment, també en millors condicions que quan nosaltres teníem la teva edat".

En conseqüència no és difícil imaginar que ara, amb la crisi que vivim des de l'estiu del 2008, aquesta vella idea perduda en el nivell social i econòmic dels actuals joves respecte del que, gaudiren els seus pares sembla convertir-se en una profecia. Però les coses són més complicades. Telegràficament diria el següent:

No val comparar els fills amb els pares d'avui sinó amb els seus pares d'avui quan tenien l'edat dels actuals fills.

1r No val comparar els fills amb els pares d'avui sinó amb els seus pares d'avui quan tenien l'edat dels actuals fills.

2n Certament l'increment especulatiu del preu de la vivenda que hem viscut fa més difícil l'emancipació familiar i la inserció social. Tota Espanya està patint aquesta desmesura i aquesta cobdícia.

3r La societat s'està americanitzant, això vol dir, que s'està fent meritocràcia quan la ideologia políticament correcta, estesa per tot arreu, és la igualitària. Així, doncs, aquells que no se n'adonin, i visquin en el somni de l'Estat protector (no el confonguem amb l'Estat del benestar) ho passaran malament, donat que l'Estat protector, per culpa de la crisi està, valgui la redundància, en crisi.

4t El nivell de vida al qual aspira la generalitat dels joves, és igual, major o menor al que aspiraven els seus pares, quan tenien la seva edat?. Per què pot ser que la comparació s'hagi de fer per partida doble: entre els nivells de vida d'uns i altres, sí, però entre les seves aspiracions, també.

En fi, i 5è també hi ha joves (i adults), pocs certament, que, coberts uns nivells bàsics de treball, emancipació familiar i inserció social, es plantegen que el decreixement, si es dóna, pot ser una benedicció i que, finalment, comencem a pensar en la qualitat de vida arraconant l'esclavitud del nivell de vida. I es plantejin la vida d'una altra manera amb unes altres aspiracions quantitatives. Potser vulguin fer realitat a les seves vides allò de "ser més" en lloc de "tenir més".

3. La recuperació de la filiació

El setembre del 2011 vaig participar a Madrid en un Congrés sobre "Pares i fills en conflicte", *l'alma mater* del qual era Javier Urrea, amb una conferència el títol de la qual ja reflectia bé la meva argumentació: "de la *potestas* a l'*autoritas* en temps d'impotència". En aquestes línies em limito al que crec que és una de les raons (no l'única per suposat) de l'actual impotència de moltes pares i mares en l'educació dels seus fills amb la conseqüent incidència en el seu creixement: la pèrdua o el detriment del paper de la filiació. Responent a la manera d'entendre el que se suposa que és la família.

A les darreres dècades s'han prioritat els drets individuals dels membres de la parella adulta sobre els seus deures vers les noves generacions, els fills. Els dos exemples que dono a continuació mostren clarament el que vull dir. El primer, l'he emprat varies vegades en els meus textos, ens el va oferir (en una conferència a Madrid l'any 2003) el filòsof Lipovetsky per al qual "la família post-moderna és la família en la qual els individus construeixen i tornen a construir lliurement, durant tot el temps que els hi doni la gana i com els hi doni la gana. No es respecte la família com a família, no es respecte la família com a institució, però es respecte la família com a instrument de complement psicològic de les persones. (...) És com una pròtesi individualista. La família és ara una institució dins de la qual els drets i els desitjos subjectius són més forts que les obligacions col·lectives"³.

S'han prioritat els drets individuals dels membres de la parella adulta sobre els seus deures vers les noves generacions, els fills.

3. Es pot consultar a l'Aula Virtual de la FAD, al Llibre de Ponències del Congrés, "La familia en el siglo XXI" del 17-19 de febrer de 2003

És l'individualisme radical en el si de la família. Preguntat sobre què fer amb els fills es limita a parlar d'escoles bressol, per altra banda, queda clar, que imprescindibles.

El segon exemple el prenc del llibre d'Ulrich Beck i Elisabeth Beck-Gernsheim⁴ del 2003, que al capítol sisè titulen així "vers la família post familiar: de la comunitat de necessitats a les afinitats electives". En l'índex analític no apareixen els termes de pare, mare, fill o filla sinó els d'home (2 vegades), dona (26 vegades) i nens (10 vegades). És difícil explicar de forma més evident la mort de la filiació.

Personalment sostinc que allò essencial i el que defineix una família, és la unió intergeneracional en la qual la generació adulta assumeix la responsabilitat d'educar al membre o membres de la generació menor amb els que conviuen fins la seva emancipació. Allò secundari és la modalitat formal de la parella adulta, sigui del mateix o diferents sexe, parella de sempre o reconstruïda, així com les famílies monoparentals. Com també veig secundari que els fills siguin naturals o adoptats. Amb secundari no vull dir que sigui intranscendent (és més fàcil, per exemple, educar essent dos adults que un de sol) sinó, justament, el que he dit, secundari. Allò essencial està en l'aposta per la filiació: el nen/a té un pare i/o mare, amb la qual cosa de nen/a es converteix en fill/a. Així s'estableix una família amb obligacions recíproques: de pares a fills, especialment durant la infantesa d'aquests, i de fills a pares, més endavant. En primer lloc, mirem el tema des de la perspectiva de la maternitat.

Fa mesos un amic em va enviar, via adreça electrònica, un text de 15 planes, dens i fascinant, que exigeix una lectura pausada. Entre altres coses, es pot llegir el següent: "L' humanisme és un feminisme. No obstant l'accés, inacabat, de les dones a la llibertat d'estimar, de procrear, de pensar, d'emprendre i, fins i tot, de governar, no pot fer oblidar que la secularització és l'única civilització que no té discurs sobre la maternitat, tot i que una part

Allò essencial està en l'aposta per la filiació: el nen/a té un pare i/o mare, amb la qual cosa de nen/a es converteix en fill/a.

4. Beck Ulrich; Beck-Gernsheim Elisabeth. *La individualización: el individualismo institucionalizado y sus consecuencias sociales y políticas*. Edicions Paidós 2003

important de la investigació psicològica contemporània es dediqui a l'estudi de la relació precoç mare/fill(a)".

Efectivament, no deixa de ser més cridaner que, en una societat anomenada de les dones, amb el feminisme com estendard a hissar (i amb raó habitualment, afegixo) estigui tant poc valorat el que és un dels aspectes més específics de la dona la possibilitat de la maternitat, la possibilitat de ser mare.

El text anterior és de la Julia Kristeva, semiòloga, filòsofa i psicoanalista búlgara, establerta a París. Prové de la seva conferència a la Sorbona el 24 de març del 2011, en el marc de l'Atri dels Gentils, Atri impulsat pel Cardenal Ravasi. El text íntegre es troba fàcilment a Google. N'hi ha prou amb teclejar Julia Kristeva, i el títol del seu text (en francès): "Oser l'humanisme"⁵.

Què és una mare, es pregunta Kristeva?. Responc amb les meves paraules. La mare experimenta el més impactant esdeveniment que pugui conèixer un ésser humà: donar a llum una nena, un nen. La mare, sentinella de la vida i de la mort, entre l'acollida eròtica de l'home, la gestació d'un desconegut (un estrany i fins i tot un estranger a casa seva, en el seu cos, dirà Kristeva) i la seva expulsió del si uterí, la mare, repeteixo, és l'actriu principal que inaugurarà en la nova persona (ja en embrió al seu si) la capacitat del llenguatge; la mare és qui per "preocupació maternal primària" l'apaivaga; li satisfà l'excitació i l'angoixa; l'escolta, el desxifra, l'interpreta i acaba anomenant-lo. L'estrany, l'estranger que porta al seu si, persona humana que sense ella no podria viure, però que és algú que no és ella, que es confon amb la seva mare, i reivindica el dret a ser ell mateix, surt a la llum, al món. Neix. Com serà el seu deambular en el futur dependrà, en gran mesura, de com hagin estat les seves relacions durant els nous mesos intrauterins i, com a mínim, els nou primers mesos ja fora del cos de la mare.

En un article que vaig publicar a "El Diario Vasco" de San Sebastià (DV 11/09/10) i que vaig titular "El primer any de vida" portava a col·lació unes reflexions del sociòleg

La mare experimenta el més impactant esdeveniment que pugui conèixer un ésser humà: donar a llum una nena, un nen.

5. El text, en format paper, està editat a la "Revue des deux mondes" Setembre del 2011, pàgines 79 - 102.

Mare no n'hi ha més que una.

Sí, però pare també n'hi ha un de sol.

danès Gösta Esping-Andersen⁶, en un recent llibre seu. Entre elles assenyalava la importància social del primer any de vida i de la imperiosa necessitat d'ajudar a la mare. A ell remeto al lector interessat. Aquí sols vull afegir que aquesta ajuda és absolutament prioritària en el cas de les mares solteres. La seva insubstituïble tasca de donar a llum i educar ha de ser socialment protegida. De mare no n'hi ha més d'una.

Sí, però pare també n'hi ha un de sol. D'aquí que vull dir quelcom sobre la paternitat. Ho faig recolzant-me en un text que acabo de descobrir. Sibylle Lacan és la filla menor del primer matrimoni del famosíssim psiquiatre i psicoanalista Jacques Lacan. Sibylle nasqué el 1940, justament quan el seu pare se separava de la seva mare per fer vida amb una altra persona. Amb 21 anys d'edat pateix una malaltia psíquica que li dificulta molt el seu treball com a traductora i intèrpret. El seu pare l'ajuda, l'escolta, esmorza amb regularitat amb ella, li dóna diners i li suggereix un especialista per a una anàlisi psicoanalítica. Però Sibylle gairebé no remunta. El drama prové dels seus primers anys de vida. Ho explica així:

El nostre pare “no s'ocupava de nosaltres (del seu germà de sang i d'ella mateixa) i va estar totalment absent durant els primers anys de la nostra vida. Va ser la meua mare qui ens educà, qui ens estimà tots els dies de la nostra vida. El meu pare vivia la seva vida, la seva obra, i la nostra vida no semblava sinó un accident en la seva història que no podia ignorar totalment. Ens estimava a la seva manera. Era un pare intermitent. Sé també que era conscient del seu incompliment vers nosaltres (pàg. 58). En efecte, “pel nostre aniversari, ens feia uns regals extraordinaris, tot i que després vaig entendre que no era ell qui els escollia” (pàg. 21). “Caroline (la filla gran que Lacan va tenir amb la mare de Sybille) fou l'única que va tenir un pare i una mare en la seva infantesa. En el seu cas, els fonaments hi eren” (pàg. 57). Jacques Lacan mor el 1981. Tretze anys després Sybille escriu un testimoni de les relacions amb el seu pare⁷, del que n'extrec les

6. Gösta Esping-Andersen “*Los tres grandes retos del estado de bienestar*”. Ariel 2010.

7. Sybille Lacan. “*Un père: puzzle*” (Gallimard, 1994, recentment reeditat. Es troba a Internet un ampli resum del text en castellà)

expressions entre cometes, amb aquesta dedicatòria, que tan diu de la seva baixa autoestima: “a tots els qui han cregut en mi”.

Sóc incapaç de traslladar en aquestes breus línies el trencament i l'emoció, l'afecte no sentit i l'afecte mani-fest d'una filla per un pare que, sens dubte, va voler ser-ho, però que, atrapat en la seva ciència, en el seu pres-tigi, en mil sol·licituds per la seva ingent aportació a la psiquiatria, alhora que absorbit i obnubilat pel seu amor per una altra dona amb la que tindria una altra filla (Judith, la seva preferida) i un altre fill, oblidà durant uns anys cabdals, la filla que havia tingut amb la seva prime-ra muller. Els primers anys de Sibylle.

¿És precis afegir que en l'actual situació d'eclosió de diferents models de nuclis familiars, el paper de la pa-ternitat i el de la maternitat, adquireixen, si es pot, en-cara més importància? De com visquin aquesta situació els membres de les noves generacions, els avui nens i menors, màxim en una situació social de gran volatilitat, dependrà, en gran mesura el seu futur. En efecte, totes les enquestes realitzades a menors, adolescents i joves ens diuen que, per a ells, la família continua essent el principal agent de socialització. Una enquesta es pot equivocar. Totes no.

4. La primacia de l'esperit

El pensador Rob Riemen, en el seu assaig “Nobleza de Espíritu” deixà escrit que “no pot haver-hi civilització sense la consciència que l'ésser humà té una doble naturalesa. Posseeix una dimensió física i terrenal, però es distingeix dels animals per atresorar, *alhora*, una ves-sant espiritual: coneix el món de les idees. És una cria-tura que sap de la veritat, la bondat i la bellesa, que sap de l'essència de la llibertat i de la justícia, de l'amor i de la misericòrdia. El fonament de qualsevol classe de civi-lització cal buscar-lo en la idea que l'ésser humà no déu la seva dignitat i la seva veritable identitat a allò que és –carn i ós– sinó a allò que ha de ser: el portador de les dites qualitats vitals eternes. Aquests valors encarnen el

L'ésser humà no déu la seva dignitat i la seva veritable identitat a allò que és –carn i ós– sinó a allò que ha de ser: el portador de les dites qualitats vitals eternes.

Ens trobem de ple en una crisi que és molt més que una crisi financera.

millor de la nostra existència: la imatge de la dignitat humana” (pàg. 89)⁸.

Darrera la demanda d'espiritualitat està l'afirmació de què els homes i les dones som quelcom més que mera corporeïtat, que la història humana no es limita a les coses, a la possessió de coses, i que les idees i els projectes formen part essencial de l'acerb humà.

Ens trobem de ple en una crisi que és molt més que una crisi financera. A Espanya hem passat molt ràpidament d'una moral religiosa que, en la seva pitjor vessant, basava la salvació en el sofriment (i encara en queden seqüeles preocupants), a una moral centrada en el benestar, en el gaudi del moment present allò que Paul Valadier anomena, no recordo a on, la moral llibertària, amb un curt període de temps intermedi, el del tardo franquisme i la primera dècada de la transició, en el qual s'apostà per una moral de la salvació mitjançant el canvi polític, el canvi d'estructures polítiques, pensant il·lusament i tràgicament que així es canviava la societat. N'hi ha prou amb recordar els 72 anys de dictadura soviètica i l'actitud respecte d'aquest fet de gran part de la *intelligentsia* europea, així com els 12 anys del nacionalsocialisme alemany amb recolzament de no pocs intel·lectuals del seu país, per a recordar que no val el canvi d'estructures sociopolítiques si no venen acompanyades del canvi en les persones.

Un adolescent que avui s'obri al món es trobarà amb una legitimació religiosa molt minoritària, alhora que fragmentada i absent en gran part dels mitjans de comunicació que a ell li interessin. Pot ser, fins i tot, que la poca que li arribi estigui distorsionada per ideologies prereligioses. També veurà que el referent polític més noble, la preocupació per la cosa pública, està escamotejada per la maquinària dels partits polítics i els mitjans de comunicació afins l'objectiu dels quals és guanyar les properes eleccions.

Contràriament, aquest adolescent veurà una societat consumista, en mig d'una parafernàlia d'objectes l'adquisició dels quals és objecte d'incitació constant. És sa-

8. A Arcadía, Barcelona, 2006

but el poder de les marques i el seu enorme atractiu entre els joves. No oblidem que els diners apareixen com a icona que, segons els propis joves, millor els representa com a joves que són.

Tot això fa, no em cansaré d'escriure-ho, que els joves espanyols d'avui se centrin en allò proper, actual, quotidià, etc.

Davant del “gran discurs”, a l’explicació global de les coses (que gairebé no els arriba) es queden en el “petit relat”, la concreció del dia a dia, la resposta a les seves qüestions parcials. No obstant, (insisteixo fortament en això), les grans preguntes, encara no explicitades, no formulades temàticament, i menys amb el llenguatge d’un catedràtic, són allí, en el més profund i a la perifèria d’ells mateixos: qui sóc jo, d’on vinc, a on vaig, quin sentit té la meua vida, per què fer el bé i no el mal, per què he d’ocupar-me de l’altre i no centrar-me en mi mateix, si el món s’acaba aquí, si hi ha un més enllà... I no troben qui els doni, no diré respostes sinó, més bàsicament i fonamentalment, elements per a apropar-se a aquestes grans qüestions amb la força de la raó i la determinació de la voluntat. D’aquí la fragilitat intel·lectual i emocional en no pocs joves i el risc que puguin ser presa dels seus propis sentiments, indecisions i, de forma particular, sense capacitat d’assumir les seves pròpies frustracions. En una societat que ja ha deixat enrere la secularització per endinsar-se en les noves sacralitats, aquestes ocupen cada vegada més espai en l’univers adolescent, sacralitats que, sovint, no tenen respostes a les seves preguntes.

De nou, Rob Riemen, en el seu darrer treball, encara no traduït al castellà ens alerta sobre aquestes qüestions⁹. El llibre és una joia, una “*rara avis*”, d’obligada lectura per a tot humanista. Encara no està traduït al castellà. Una de les seves tesis és que en una societat on domina l’home-massa (se serveix del text d’Ortega “La rebel·lió de las masas”, juntament amb Tocqueville, la religió judeocristiana, Nietzsche i Spinoza, entre altres), la cul-

9. Rob Riemen “*L’eternel retour du fascisme*” (Nil. París 2011). És traducció de l’original escrit en holandès

En una societat que ja ha deixat enrere la secularització per endinsar-se en les noves sacralitats, aquestes ocupen cada vegada més espai en l’univers adolescents.

La cultura del kitsch s'inscriu en el valor suprem del jo, de la satisfacció immediata de la pulsio de l'instants.

tura dominant no pot ser una altra cosa que la cultura de masses que Riemen denomina la cultura del kitsch.

La cultura del kitsch es caracteritza per què els valors nobles, els valors espirituals són abandonats en detriment de la satisfacció immediata de les apetències materials individuals. La cultura del kitsch s'inscriu en el valor suprem del jo, de la satisfacció immediata de la pulsio de l'instants. És la cultura de la instantaneïtat satisfeta, apressada, actualment, per les noves tecnologies digitals i alimentada per la incitació desmesurada al consum. Incitació elevada, per mor de la crisi, en criteri ètic de comportament: consumeixi per favor, perquè sortim de la crisi! Qui ho hagués dit fa quaranta anys?

En conseqüència, dirà Riemen, l'ensenyament es limita a ser un instrument per adquirir coneixements útils a l'objecte final de guanyar cada vegada més diners. La política s'ha convertit en una mena de festival ("kermesse", diu Riemen, "festa pública", que per alguna cosa ve de l'holandès, d'on és originari i on treballa el nostre autor) en el qual del que es tracta és d'atreure vots per guanyar eleccions per aconseguir el poder. El kitsch, conclourà Riemen "és comparable als cosmètics. El maquillatge busca seduir però també dissimular. El kitsch serveix per amagar un immens buit espiritual" (pàg. 64). És el que explica que visquem un ritme trepidant, buscant aparèixer sempre joves, terroritzats per la vellesa, buscant tranquil·litat, ocultant-nos, com tortugues, en l'home-massa.

L'home-massa (Riemen segueix, particularment en aquest punt, a Ortega) està imbuït de si mateix, envanit, se sent en possessió de l'única veritat. "No és entre els seus hàbits l'escolta dels seus conciutadans, confrontar el seu pensament amb la crítica, tenir en compte l'opinió dels altres. Aquesta actitud reforça en ell la idea de poder, la set de dominació. Només compten ell i els seus congèneres, als altres només els queda l'opció d'adaptar-se als seus plantejaments. L'home massa té raó per definició, no té per què explicar-se ni justificar-se. Poc donat al diàleg, només coneix un llenguatge, el de la força: la violència física" (pàg. 22).

L'home-massa, malgrat el seu estufament, és conscient del seu buit interior i viu en el culte al ressentiment, explicarà amb detall Riemen. Així neix el feixisme que “avui el podem descriure com l'explotació amb finalitats polítiques del ressentiment de l'home-massa (és que no es percep, em permeto afegir, en el to dels comentaris anònims a les notícies publicades en digital gratuït en els mitjans de comunicació?). És la política dels demagogs el sol objectiu de la qual és mantenir el poder i estendre la seva influència” (Pàg. 45).

Potser cal preguntar-se a què ve el títol de l'assaig de Riemen, “L'etern retorn del feixisme”. Riemen constata que la ideologia feixista, la ideologia totalitària, ha estat molt present a Europa al llarg del segle XX i que en les albors del segle XXI, en països, com la seva Holanda, tinguda com a pàtria de la tolerància, també ha pres la metxa del feixisme en el partit, significativament anomenat, “Partit de la llibertat”, dins del procés de cosmètica, a què m'he referit més amunt. I Holanda no és un cas aïllat a Europa. Pensi's en Suècia, Finlàndia, Bèlgica, Àustria, França, Alemanya, etc. L'error, a l'inici de segona dècada del segle XXI, estaria en comparar l'actual feixisme incipient amb el feixisme final del món nazi, mussolinià o franquista, quan hauríem de comparar-ho amb el dels seus inicis. Sense oblidar l'estalinisme. Tony Judt, en la seva excel·lent “Postguerra”, esmenta, en exordi del seu capítol sisè, aquesta reflexió d'Alexander Wat: “l'estalinisme significa la mort de l'home interior... cal matar a l'home interior per allotjar en l'ànima el comunisme”¹⁰.

Avui, com llavors, escriurà Riemen, “el feixisme és la conseqüència de l'actitud dels partits polítics que han renunciat als seus ideals, d'intel·lectuals que conreen el nihilisme acomodaticí (no hi ha jerarquia de valors), d'universitats que no mereixen tal nom, de la cobdícia del món dels negocis, dels mitjans de comunicació que es fan servir a l'embrutiment del públic en lloc de buscar el desenvolupament del seu esperit crític” (Pàg. 75). Som lliures a Espanya d'un risc d'aquestes característiques?.

Quan escric sobre aquests temes m'agrada recordar una anècdota que transmet Rob Riemen al seu primer llibre

10. Tony Judt. “Postguerra”. Taurus, 2006

Així neix el feixisme que “avui el podem descriure com l'explotació amb finalitats polítiques del ressentiment de l'home-massa.

a dalt citat. Explica Riemen com Camus, Sartre, Koestler i Malraux (al domicili d'aquest últim) reflexionen sobre què faran després de la guerra (de la Segona Guerra Mundial). Camus, que s'havia mantingut callat durant la conversa, per fi, pregunta: "No creuen que tots som responsables d'aquesta falta de valors? I si confesséssim públicament que ens hem equivocat, que existeixen valors morals, i que en endavant farem el necessari per fundar-los i il·lustrar-los?"¹¹.

5. El paper dels pares i educadors a l'era Internet

En el Congrés de Madrid de l'any 2012, a dalt assenyalat, prologava unes breus reflexions que vaig publicar en Quaderns de Pedagogia sobre el nou paper de pares i mestres en uns moments en què l'auge dels nous agents de socialització a través de les TIC's semblava refermar-se. Vaig escriure que "la veracitat i fiabilitat de les informacions (dels pares, dels professors i dels mitjans de comunicació social), són avui més importants que mai en la formació de les noves generacions. Els pares i professors s'estan jugant la seva autoritat i els mitjans de comunicació (en el suport que sigui) la seva mera supervivència. El mestre és el més ben situat en aquest moment. No viu l'anguniosa recerca del nou ajustament en la transformació familiar. Tampoc l'acoquinament dels mitjans de comunicació davant del terra lliscant, ple de fosses sense fons, en el qual es mouen. L'escola, i en ella els docents, apareixen, habitualment en excés, i per delegació de responsabilitats pròpies d'altres (els pares en primer, però no en únic lloc) com els "salvadors" d'una absència de referents que col·lapsa la societat espanyola. De debò ho són. Qui si no és capaç de reflexionar i ajudar a construir jerarquies de valors en la multiplicitat d'"inputs" que reben els alumnes?"¹²

Però els pares mantenen una relació amb els seus fills, a poc que els vegin, d'una intensitat afectiva que mai un mestre no aconseguirà tenir. Més de dos anys després

Els pares mantenen una relació amb els seus fills, a poc que els vegin, d'una intensitat afectiva que mai un mestre no aconseguirà tenir.

11. Rob Riemen. "Nobleza de espíritu". O. c. página 103.

12. Javier Elzo "El Problema de la disciplina escolar no está en la escuela". En Cuadernos de Pedagogía Nº 396, 2010, Monográfico Páginas 16 a 21.

de les reflexions a dalt esmentades no puc sinó reafirmar-me en la importància capital de pares i professors en l'era Internet i de les noves comunicacions. Però em sembla fonamental, a més de transitar de la "*potestas a l'autoritas*", com ja he apuntat més amunt, parlant de l'autoritat dels pares, que hi hagi més col·laboració entre les famílies i els centres d'ensenyament. Res de nou no es dirà. Res més cert, tanmateix. La família, ho repeteixo, és el nucli central de la socialització juvenil. També en la socialització religiosa, en la qual molts hem dit, des de fa diverses dècades, que la falla en la transmissió de la fe en les noves generacions s'explica, en gran manera, perquè la mare, agent bàsic i fonamental d'aquesta tasca de socialització religiosa, a Espanya s'ha secularitzat. S'ha dit, de forma una mica simplista però completament errada, que al segle XIX l'església va perdre la classe obrera, en el XX el món intel·lectual i a segle XXI (ja des de les acaballes del XX) ha perdut a la dona. Moltes vegades a l'Església aquests últims anys, papes inclosos, s'ha exclamat ¡què seria de l'Església sense la dona! Però tot continua igual!

Moltes vegades a l'Església aquests últims anys, papes inclosos, s'ha exclamat ¡què seria de l'Església sense la dona! Però tot continua igual!

En aquest camp, com en el més genèric de la dimensió familiar en una Església que es vulgui evangelitzadora, queda, si no tot, sí molt per fer. No puc en aquest moment, desconcertat per compromisos de lliurament de textos ja impossibles de diferir en el temps, aturar-me en aquest tema clau. Només voldria enunciar unes qüestions que considero ineludibles per a una reflexió en profunditat del paper de la família a l'Església d'avui. Ho diré telegràficament.

Aconseguir una família d'èxit, on l'amor de pares a fills i viceversa sigui una realitat quotidiana, l'amor entre esposos continuï viu als llarg dels anys, amb els alts i baixos que es vulguin; una família on els avis no quedin relegats, tret de per cuidar néts; una família extensa on agradi reunir-se de tant en tant, una família tant nuclear com extensa, primer refugi per a les dificultats de la vida, és una família que ha de ser objectiu primordial de tota societat, i més encara de l'Església catòlica.

No hi ha un sol model de família en la societat actual, i el model que segueix proposant l'Església (Josep, Maria

La família és una cosa massa seriosa per deixar-lo només en mans de cèlibes, per molt ben intencionats que siguin, i ho són.

i Jesús) exigeix molts, massa ajustaments i apunts contextualitzadors d'una època concreta i d'una teologia concreta.

Si les dades estadístiques ens diuen que un de cada dos matrimonis (o unions matrimonials) es trencaran, és impossible continuar repetint que el matrimoni és per a tota la vida, independentment del fet que una unió que es volia i presumia, per a tota la vida, hagi fracassat. L'Església ha de saber ajudar a recompondre la vida d'aquestes persones que, en molts casos, opten per un nou intent de vida matrimonial. No és possible tancar-se en una determinada interpretació d'alguns textos evangèlics que, per cert, altres comunitats cristianes interpreten diferentment.

La família és una cosa massa seriosa per deixar-lo només en mans de cèlibes, per molt ben intencionats que siguin, i ho són. Han d'escoltar, simplement escoltar durant bastant temps, el que hem de dir les persones casades.

Personalment defenso davant altres models familiars com els que sostenen Ulrich Beck juntament amb Elisabeth Beck-Gernsheim i Lipovetsky, que a dalt he recordat, on és l'essencial de la família, que repeteixo: "la unió intergeneracional (de dues o més generacions) en la qual la generació adulta assumeix la responsabilitat d'educar el membre o membres de la generació menor amb qui conviuen de forma estable i duradora, fins a la seva emancipació." L'Església, segons la meua modesta opinió, hauria de posar l'accent i els seus recursos en facilitar i ajudar els pares en aquesta tasca. Particularment quan ens trobem amb famílies monoparentals o famílies reconstituïdes provinents d'unions anteriors que han fracassat. El comportament de Jesús davant de la dona adúltera, ens podria servir d'exemple. A més, així, la família (no només la mare) recuperaria el paper de primer evangelitzador dels nens, menors i adolescents.

En un món en contínua ebullició, amb canvis constants, l'Església hauria de ser aquest espai al qual acudeixin els cristians (i els no cristians que a ella desitgin apropar-se) amb dificultats en el seu matrimoni, o cristians

que vegin enfonsar-se les seves il·lusions i el seu projecte de construir una vida amb una altra persona i bé educar uns fills, propis o adoptats. L'Església hauria de ser la mare que acull i orienta, no la madrastra que renya i expulsa els qui han fracassat en el seu primer intent. Així, sense angelismes, parlant clar quan calgui parlar clar, fins a setanta vegades set.

L'Església hauria de ser la mare que acull i orienta, no la madrastra que renya i expulsa els que han fracassat en el seu primer intent.

II. Experiències i Testimonis

La catequesi dels fills, un do

per Mn. Josep M. Jubany, rector de la parròquia de St. Ildefons del Bisbat de Barcelona
i Director de la revista Catequesi

El que vam sentir i aprendre,
allò que ens van contar els nostres pares,
no ho amagarem als nostres fills,
i ells ho contaran als qui vindran després: *
són les gestes glorioses del Senyor,
el seu poder i els seus prodigis.
Ell va establir un pacte amb Jacob,
va fixar una llei amb Israel. *

Ell va manar als nostres pares
que tot això ho ensenyessin als seus fills,
perquè ho coneguessin els qui vindran
i els fills que naixeran després.

(Salm 78,3-6)

Observació prèvia

En aquest article s'exposarà algunes de les reflexions que personalment m'he anat fent en els darrers anys sobre la catequesi. Reflexions compartides per catequistes i pares. No pretenc fer cap tractat sistemàtic sobre la relació catequesi i família, la pretensió és molt més humil, indicaré algunes qüestions de tipus pràctic, que em semblen importants.

En el document de **Transmetre “el tresor de la fe”** publicat pels Bisbes de Catalunya, el 24 de novembre de l'any passat, llegim en el n 18: *La iniciació cristiana dels infants remet a la responsabilitat originària de la família en la transmissió de la fe*”, i fa una constatació: *ja fa temps que als pares i mares de família els costa encaminar els seus fills en la fe cristiana.*

Els bisbes amb aquestes paraules es fan ressò de l'ensenyament que unànimement es troba en tots els documents dedicats a la catequesi que el magisteri ha publicat. El més significatiu de tots ells és el Directori general per a la catequesi, (DGC) promulgat el 15 d'agost de 1997, especialment el n 226-227, i 255.

L'espiritualitat matrimonial

Abans que el ministre beneeixi amb el sagrament del matrimoni a uns nuvis, se'ls preguntarà públicament si accepten els tres grans compromisos bàsics, perquè el sagrament del matrimoni sigui vàlid. Compromisos que els nuvis coneixen, pel curset prematrimonial i per haver signant la seva acceptació davant del rector.. El tercer d'aquests compromisos té una segona part, que a vegades no es posa suficientment en relleu., és la d'educar cristianament els fills.

L'educació cristiana dels fills, forma part de l'espiritualitat matrimonial. Els pares i mares s'han de preparar per fer-la, abans que aquests siguin concebuts. N'han de parlar entre ells, i així com en el moment de la gestació, ja donen gràcies a Déu pel fill que naixerà abans de poder-lo acaronar, també han de demanar l'ajut de Déu i parlar entre ells, com l'educaran en la fe.

Els matrimonis cristians han de veure al fill, com un do de Déu. Els pares, mitjançant un acte d'amor, obert a la vida, han estat associats a l'obra del Déu Creador. Han fet possible el miracle de la vida. L'Infant que neix és únic i irrepetible

El bateig, entrada en l'Església inici de l'educació cristiana

El primer moment d'educar cristianament al fill és amb el bateig. Ho és per diferents motius, en primer lloc, perquè desitgen que el seu fill sigui Fill de Déu, membre de l'Església, que rebí el do de l'amor incommensurable del Pare, Fill i Esperit Sant. Ho és, perquè amb el baptisme s'imposarà un nom al seu fill. La tria del nom és un dels fets que més marcarà l'existència del nadó acabat de néixer, ja que sempre se'l coneixerà amb aquest nom. L'ensenyament de l'Església és que aquest nom remeti a alguna advocació mariana, o amb algun sant o santa. Amb l'elecció del nom, teòricament els pares, triant pels seus fills un model de vida, i també un intercessor, serà el seu patró. Cal que reconeguem, que molt sovint estem molt lluny d'aquest ensenyament, i el nom s'escull per altres motius, que si bé són legítims, afebleixen la seva vinculació en la comunitat eclesial.

L'elecció dels padrins, el Directori de pastoral sacramental dels bisbes de Catalunya, estableix: *Serà convenient vetllar que en escollir padrins hom no és guïï només per raons de parentiu, amiat, prestigi social, i costums, i intensificar els esforços pastorals per retornar al padrinatge la seva funció primordial d'acompanyament i d'educació cristiana. (n 48).* Sóc conscient que molt poques vegades el motiu de l'elecció dels padrins és el que ens indiquen els bisbes, ja que quan els pares vénen a demanar el baptisme, ja han comunicat la seva elecció als futurs padrins. Potser seria bo que d'aquesta qüestió, se'n parles abans, per exemple en el curset prematrimonial

Amb la recepció de les aigües baptismals, s'inicia l'educació cristiana del fill. Amb el bateig, els pares i padrins adquireixen el compromís, que el do que l'infant rep amb el primer dels sagraments caigui en terra bona, i pugui fructificar.

En el moment que l'infant pugui ser receptiu, serà bo que els seus pares li expliquin, perquè van decidir batejar-lo, el motiu que els va portar a escollir el nom. Això, és pot fer tot ensenyant-los fotografies de la cerimònia, o mostrar-los el ciri del bateig, ciri que s'hauria de guardar per quan arribi el moment que el nen o nena renovin les promeses baptismals

Els primers anys de la infantesa

Hi ha unanimitat en els educadors, psicòlegs, en afirmar que l'educació rebuda els primers anys de la vida són decisius per configurar la personalitat de l'infant. Aquesta afirmació val també per a l'educació en la fe. Els primers anys són decisius en el despertar de la fe en l'infant. En aquest despertar de la fe, la família hi té un protagonisme rellevant¹

El DGC en el n 255, exposa molt encertadament :” *La família com a lloc de catequesi té un caràcter únic: transmetre l'Evangelí tot fent-lo arrelar en un context de profunds valors humans. Sobre aquesta base humana, la iniciació de la vida cristiana és més intensa: el despertar en el sentit de Déu, els primers passos en la pregària, l'educació de la consciència i la formació en el sentit cristià de l'amor humà, concebut com un reflex de l'amor Creador i Pare. Es tracta, en definitiva, d'una educació més testimonial que instructiva, més ocasional que sistemàtica, més permanent i quotidiana que estructurada en períodes”*

1. Sobre el despertar en la fe en els infants, i la importància de les diferents edats, recomano els llibres d'Enriqueta Capdevila i Enric Termes. DEIXEU QUE ELS INFANTS VINGUINA MI. Col Emaús 111. Ed CPL, Barcelona 2013 i , Sebastià Taltavull i Enriqueta Capdevila ELS PRIMERS ANYS DE LA VIDA. Ed SIC, Barceloan 2004

Algunes consideracions a aquest anunciat

a) *Educar en valors.* Enumero alguns d'aquests valors bàsics:

La gratuïtat. Educar en saber donar les gràcies. Que la recompensa per portar-se bé, o per ajudar a casa, per estudiar etc., no és cap altra que la satisfacció d'haver fet el que li pertoca. S'ha d'evitar que l'educació de l'infant sigui semblant a la d'un animal que se l'ensinistra, i se li dóna una recompensa per haver obeït al seu amo.

La veritat. Educar en dir sempre la veritat.

La generositat. Educar el saber compartir, tant els objectes com els seus jocs amb els altres.

El perdó. Educar en què aprengui a reconèixer les coses que no ha fet bé, i sàpiga demanar perdó. I aprengui a perdonar.

El respecte pels altres. Educar a saber respectar els altres. No riure'ns, perquè hi ha companys que tenen deficiències, tant psíquiques, com d'aprenentatge, físiques, els manquen habilitats, són diferents etc.

b) *Els primers passos en la pregària*

Els infants han de créixer en un ambient en el qual la pregària formi part de l'hàbit de la família. Hàbits com saludar a Déu cada matí i vespre, quan s'aixequen i quan se'n van al llit, ho han de fer amb la mateixa naturalitat que saluden i donen el bon dia i la bona nit als pares i germans. La participació, segons l'edat, en la benedicció de la taula, etc. Ensenyar-los algunes pregàries senzilles i que ells les puguin entendre i convidar-los que recitin amb la família algunes oracions, que potser no n'acabaran de captar tot el significat, però que s'adonin que són molt importants, per exemple el Parnostre.

c) *L'educació en la consciència*

En els primers anys l'infant confon la moral amb l'obediència. Per a ell és bo o és dolent allò que se li mana o se li prohibeix. Aquí rau la gran responsabilitat dels pares que hauran de tenir cura especial del seu parlar i del seu fer, perquè el nen observa constantment si ambdues actituds es corresponen

A partir dels sis anys, l'infant comença a passar de l'actitud de l'obediència a la de la pròpia consciència. Se l'ha d'acompanyar en la creació d'actituds, i la formació d'hàbit de treball.

d) *D'una educació més testimonial que instructiva, més ocasional que sistemàtica, més permanent i quotidiana que estructurada en períodes*

En els primers anys de la vida el testimoni dels pares és fonamen-

tal. Els nens han d'aprendre a estimar i a pregar a Déu, amb la mateixa naturalitat que aprenen a estimar i a parlar amb el seus pares.

EL DGC en el n 2226 diu: *El testimoni de vida cristiana que els pares ofereixen en el si de la família, arriba als pares embolcallat en la tendresa i en el respecte matern i patern. Els fills perceben i viuen joiosament la proximitat de Déu i de Jesús que els pares manifesten, fins al punt que aquesta experiència cristiana deixa en ells, tot sovint, una empremta decisiva que perdura tota la vida. Per això, aquest despertar religiós infantil en l'ambient familiar té un caràcter insubstituïble.*

Han de familiaritzar-se des de petits amb la presència de signes religiosos a casa. Signes que ells reconeixeran com a significatius i de cap manera serviran per jugar.

S'ha de donar una referència religiosa a les festes de durant l'any. Festes com poden ser el Nadal, la diada de Reis, la celebració del sant o de l'aniversari, la Pasqua, les festes majors

La participació en la catequesi parroquial²

L'educació de la fe en els infants no és sols responsabilitat de la família, sinó que aquesta és compartida amb la comunitat cristiana i també amb l'escola cristiana.

Normalment, a casa nostra, els infants són inscrits a la catequesi en una edat que oscil·la entre els 7 i els 9 anys. Les motivacions que porten els pares a inscriure'ls són diverses; per alguns, el seu desig és que els seus fills continuïn, amb altres infants i sota el guiatge dels catequistes, l'educació en la fe que ja han començat a rebre en el si de la família; per altres, la motivació és que se'ls iniciï en la fe, ja que aquesta ha estat pràcticament inexistent en la família; i d'altres, la veuen com el requisit necessari perquè els infants puguin rebre la Primera Comunió. Aquest aiguabarreig de motivacions, que ara no jutjarem, no ha de ser cap obstacle perquè no es convidi als pares i família en general, que col·laborin i participin en la catequesi parroquial.

Referent a l'edat de començar a la catequesi, cada centre catequètic l'estableix. Respectant els diferents criteris, només faig una observació: els centres hauríem de tenir en compte el nivell de vivència religiosa de la majoria de les famílies que sol·liciten la catequesi. Quan més petita sigui

2. En aquest article només faré referència al paper de la família en la catequesi parroquial. Per tant no es tractarà de les etapes, dels continguts de la catequesi d'iniciació cristiana

aquesta vivència, abans s'ha d'oferir. Els primers anys de la vida són decisius.

Diferents tipus de catequesi

La catequesi que ofereixen els centres és molt diversa. La més majoritària és la catequesi setmanal. Els infants assisteixen a una sessió setmanal durant el curs, i els pares col·laboren i participen en algunes reunions de pares, (la periodicitat de les reunions, varia, en alguns centres els pares es troben setmanalment a la mateixa hora que els infants, i en altres ho fan cada mes, o algunes vegades durant el curs) i també en celebracions conjuntes amb els infants. Una altra modalitat és l'anomenada catequesi familiar, en la qual els pares són els primers catequistes dels seus fills; a ells se'ls confia que expliquin als seus fills els continguts de la catequesi. I amb periodicitat, normalment mensual, es programen trobades amb els infants amb un catequista i també els pares es reuneixen amb un altre catequista que els comenta com ha anat la catequesi realitzada a casa i se'ls explica els continguts del proper mes. Normalment aquestes trobades mensuals acaben en una Eucaristia familiar.

Cadascuna d'aquestes modalitats té les seves avantatges i inconvenients

La participació dels pares en la catequesi setmanal

Sigui quina sigui la modalitat de la catequesi, la participació dels pares és indispensable perquè aquesta doni els seus fruits.

Algunes de les formes de participació.

Els pares han de valorar la catequesi com una activitat important, i aquesta valoració l'han de percebre els seus fills. Hi ha moltes formes que els seus fills s'adonin de com els pares valoren l'activitat catequètica. Algunes maneres d'aconseguir-ho:

Acompanyaran els seus fills a la catequesi, amb puntualitat. Només en casos de greu dificultat decidiran que el seu fill no assisteixi a la sessió. La catequesi ha de tenir prioritat sobre altres activitats, com potser activitats extraescolars. Procuraran que no coincideixi amb la catequesi la visita al metge. Si hi ha causes de força major, com pot ser una malaltia, avisaran al centre catequètic de la seva absència, i demanaran que se'ls digui el contingut que s'ha tramés en la sessió per suplir-la ells a casa. Serà normal la conversa amb el catequista, interessant-se per la integració del seu fill al grup, i l'assimilació dels continguts que se'ls donen; parlaran sovint amb els seus fills de la catequesi.

Els pares participaran de les trobades de catequesi, i la seva participació ha de ser activa. Els fills s'han d'adonar que pels seus pares, aquestes trobades no són una reunió més, ni una imposició, sinó que la valoren com una reunió en la qual es preocupen per la seva educació.

Els pares han de ser molt conscients que la sessió catequètica, tot i ser molt important és insuficient per l'educació dels seus fills en la catequesi. És insuficient per molts motius Per l'horari de la catequesi i la seva duració. Normalment la catequesi setmanal es realitza per la tarda, a la sortida de l'escola. És un moment en què els infants tenen ganes d'esbargir-se, cansats de la jornada escolar. Hem de ser conscients, que no és la millor hora per concentrar-se. Una altra dificultat és que al llarg del curs hi ha molt poques sessions, unes trenta, amb les interrupcions de les vacances de Nadal i Pasqua i el llarg parèntesi de l'estiu

En la catequesi, als infants se'ls transmeten uns continguts, se'ls inicia en la pregària i en les celebracions, i tot això és realitza per mitja de diferents activitats i les explicacions i testimoniatge del catequista. El que se'ls ofereix a la catequesi és com una petita llavor que ha de fructificar en la vida dels infants, i perquè fructifiqui cal que caigui en terra que ha estat preparada i que contínuament se la cuida. Aquesta és la tasca dels pares.

Perquè fructifiqui la catequesi, cal que els infants rebin el testimoniatge de vida cristiana dels pares. En la catequesi s'ensenyen als nens les oracions, però perquè aquestes esdevingui pregària i no només simples fórmules, cal que preguin amb elles en família.

En la catequesi se'ls presenta als infants la moral com imitació de la vida de Jesús. Aquesta moral se la faran seva segons com vegin que els seus pares també la viuen, i la viuen com un gran goig.

En els nostres dies, els avis estan molt present en la vida dels infants. Sovint són aquests els més interessats en l'educació cristiana dels seus nets. És un actiu que hem de valorar molt i té la seva importància, però tot reconeixent el valor del testimoniatge dels avis, hem d'evitar que els infants percebin la vida cristiana, com una realitat de nens i gent gran.

La participació dels pares en la catequesi familiar

Són molts els centres que ofereixen la modalitat de catequesi familiar. Teòricament és una modalitat òptima, ja que en ella es visualitza la coresponsabilitat de pares i comunitat cristiana en l'educació en la fe de l'infant. Però si en tot tipus de catequesi el compromís dels pares és necessari, en la catequesi familiar "l'èxit" de la mateixa recau, en un percentatge

molt més elevat, en els pares. Els pares n'han de ser molt conscients en el moment que escullen aquesta modalitat.

Alguns dels compromisos que assumeixin els pares:

- a) Viure l'espiritualitat matrimonial. Que la família s'esdevingui, el que Concili Vaticà II anomenava "Església domestica". Església domestica, que en paraules del Catecisme de l'Església catòlica n 1656 diu que: Els pares són amb l'exemple i la paraula per als fills els primers predicadors de la fe, al servei de la vocació pròpia de cada un, i molt especialment de la vocació sagrada".
- b) Participar en trobades de reflexió i estudi sobre com viure la fe catòlica en els nostres dies. Encara que no és requisit necessari, és desitjable que aquests pares participin en algunes activitats eclesials, com poden ser grups de matrimonis, de revisió de vida, de catequesi d'adults... i tinguin compromisos amb associacions eclesials, en la parròquia etc.
- c) Assistir amb regularitat a les trobades de pares. Comentar amb el catequista responsable les activitats, pregàries i converses que han realitzat amb els seus fills, i que se'ls havia proposat en les reunions anteriors. Ser receptius a les observacions que es facin a la trobada i a les explicacions que en ella és realitzin. Aquestes reunions han de ser considerades com una "escola de pares".
- d) Dedicar temps per estudiar a casa els temes que se'ls proposa, i comentar entre pares i mares la forma en què aquests temes seran presentats als seus fills.
- e) Dedicar un temps llarg, per fer de catequistes als seus fills. "El secret de l'èxit" de la catequesi familiar està en aquestes trobades. Han de ser preparades, que els fills s'adonin que són importants. Que hi hagi temps pel diàleg, i que no hi falti mai una estona de pregària conjunta. La catequesi familiar l'han de portar a terme els pares. No és pot deixar aquesta tasca en altres mans, això no vol dir que també hi pugui col·laborar altres membres de la família, per exemple germans o avis.

Ha de ser una trobada joiosa, procurant que l'infant no la visqui com una càrrega, o com l'elaboració d'uns deures. Ha de tenir un to molt dialogal, l'infant exposarà els seus dubtes, preguntarà pel que no acabar d'entendre, i els pares han de respondre amb una gran capacitat d'acollida de les demandes dels seus fills.. Els fills han de veure els seus pares com a testimonis

- f) Se'ls iniciarà en la vida eclesial, amb la participació conjunta a les eucaristies dominicals, especialment a les misses familiars. En algun moment es comentaran amb els infants, les lectures dominicals o es farà algun comentari de les monicions o homilia que s'hagi pronunciant en la Missa.

La catequesi dels fills una oportunitat pels pares

En l'Evangelí, Jesús ens diu que ens hem de fer com infants. És una afirmació que al principi ens pot deixar perplexos: què significa per a nosaltres fer-nos com infants? Entre les moltes interpretacions que poden tenir aquestes paraules del Senyor, n'hi ha una que la podem aplicar en la catequesi dels fills. Els pares s'interroguen moltes vegades al llarg de la seva vida què és el que han de fer, que han d'aportar pel bé dels seus fills. Jesús capgira aquests interrogants, i ens convida que estiguem atents al que els fills aporten als pares.

L'educació en la fe dels fills, els pares l'han de viure com una oportunitat, ja que, tot preocupant-se per transmetre la vivència cristiana als fills, reviuran i recordaran vivències que ells mateixos havien viscut, i que amb els temps potser s'havien refredat. Són molts els pares que han revifat en ells la flama de la fe, quan han ajudat que aquestes llavors arrelin en els seus fills.

Sovint la catequesi dels fills esdevé com un do, un regal que Déu mateix fa als pares. Regal que reben de mans dels més menuts de casa

Catequesi en Família

per Mn. Felip-Juli Rodríguez Piñel, rector de Santa Eulàlia de Vilapicina
i Delegat pel Catecumenat del bisbat de Barcelona

Previs

Durant el curs 2003-2004 la Delegació Diocesana de Catequesi de Barcelona va creure convenient reflexionar sobre la situació de la catequesi en el nostre context més proper.

Aquesta tasca es va realitzar a partir de tres àmbits de reflexió i intercanvi:

- Dedicant espais concrets a la reflexió sobre aquest tema en les reunions periòdiques de l'Equip de la Delegació.
- Les trobades amb els Coordinadors arxiprestals, aprofitant les dues reunions anuals que s'acostumaven convocar, la primera a nivell de cada una de les Demarcacions (novembre-desembre de 2003) i la conjunta que es va realitzar a la sala Sant Jordi del Seminari Conciliar de Barcelona (dissabte, 13 de març de 2004).
- La convocatòria d'una «Trobada de reflexió sobre la situació i el futur de la catequesi», a la qual es va convidar tres persones especialistes en la temàtica, des del vessant teòric i pràctic, de la nostra diòcesi i d'altres diòcesis de Catalunya, tot demanant-los la seva reflexió: Mons. Xavier Salinas, llavors bisbe de Tortosa i bisbe president del SIC; Sra. Enriqueta Capdevila, pedagoga i responsable del Departament d'infants del SIC; Mn. Lluç Riera, capellà de Mallorca i responsable del Departament d'adults del SIC. Aquesta trobada es va realitzar a la Casa d'Exercicis Sant Ignasi de Barcelona (dilluns, 22 de març de 2004).

Algunes idees que es van considerar importants de tota la reflexió que es va realitzar durant aquell curs, que podien ajudar a la reflexió i a la recerca de línies de treball de cara al futur per part de la Delegació de Catequesi:

- *Donada la situació actual i tenint en compte les aportacions que s'han fet en la documentació magisterial i pastoral existent, no podem pensar una catequesi al marge d'un pla pastoral més ampli en perspectiva evangelitzadora i missionera. Aquesta és una tasca prioritària i bàsica en què s'hi ha de sentir implicada tota la comunitat diocesana, en primer lloc el bisbe i fins al més senzill membre de la comunitat. Només en aquest marc general la catequesi hi troba el seu lloc i la seva oportunitat: no podem catequitzar algú en qui no ha brotat la fe i el desig de convertir-se a la proposta de Jesucrist.*
- *Donada la situació actual i tenint en compte les aportacions que s'han fet en la documentació magisterial i pastoral existent, no podem pensar una catequesi que no se situï al cor mateix de la comunitat cristiana. Perquè una persona vagi creixent en la fe necessita un àmbit vivencial en què pugui experimentar personalment els diversos elements de la formació cristiana (coneixement, celebració-pregària, vida cristiana-moral, testimoni). Això demana la implicació de tota la comunitat en aquest acompanyament i també la connexió dels diversos àmbits de l'acció pastoral de la comunitat.*
- *Continua sent prioritària la catequesi d'adults. S'ha apuntat amb força la proposta i el treball amb els pares amb motiu de la petició de sagraments per als seus fills. Ja no podem pensar la catequesi d'infants sense comptar amb els pares.*

En aquest camp el valor de la proposta del catecumenat d'adults i joves, i també d'infants. A més de la incidència en les persones que hi participen també per l'aportació que pot donar a tota l'acció catequètica.

- *Els catequistes veuen la importància de la seva formació en tots els moments (en començar a ser catequistes, la necessitat de la formació permanent al llarg del temps, la necessitat d'una formació específica per als coordinadors, etc.) i són conscients de les mancances existents.*

A més demanen ser acompanyats tant en camp doctrinal com pedagògic, en primer lloc pels mateixos preveres.

Un camp a tenir en compte en la formació és el relatiu a la formació dels mateixos preveres i dels seminaristes.

- *S'apunten diverses tasques que ha de desenvolupar la Delegació de catequesi:*
 - *L'habitual de gestió.*
 - *La de reflexió sobre la situació de la catequesi. Donant a conèixer experiències que poden ser il·luminadores i engrescadores.*

- *La d'impulsar propostes concretes, amb el seu acompanyament i pilotatge, que puguin esdevenir «models» per a altres iniciatives.*

Som-hi

Va ser a partir d'aquesta reflexió i, de les aportacions de l'Enriqueta Capdevila que vaig iniciar l'experiència de "catequesi en família" que després concretaré.

Entre d'altres reflexions l'Enriqueta va dir:

"L'infant està actiu setanta hores a la setmana, de les quals només una la dedica a la catequesi. Si dediquem vint-i-cinc setmanes anuals a la tasca de la catequesi, l'infant hi estarà actiu 1750 hores, mentre només en dedicarà 25 a la catequesi. És evident que no ens en sortim, amb una hora es pot fer molt poca cosa. Hi ha una gran desproporció entre les hores de vida del nen i les hores de catequesi. Cap escola no vol fer una matèria de només una hora setmanal.

No tenim coixí: la família, l'escola, la societat no hi diuen res. Els pares dels infants que vénen a les nostres catequesis (la majoria de 30-40 anys) ja no saben res, no han estat tocats ni per la classe de religió ni per la societat, potser una mica per la catequesi. No saben res del fet religiós. Ja no saben parlar de Déu als seus fills. Els vam batejar però nosaltres no els tornem a dir res fins a la primera comunió.

Els nens, en la seva vida quotidiana, experimenten unes mancances de capacitats, de virtuts que fan de coixí a la nostra fe. No saben esperar, el nen mig no sap ni necessita esperar. No tenen vivència de la fidelitat ni del "dura per sempre."

Personalment em van impactar les dades sobre el nombre d'hores que l'infant participa a la catequesi!

Es doncs a partir del curs següent que proposo a les catequistes de la parròquia on era rector d'iniciar una experiència catequètica en la qual aquestes 25 hores s'ajuntessin en moments forts de trobada on estiguessin implicats conjuntament infants, pares, mossèn, catequesi, litúrgia, el diumenge i la comunitat parroquial.

A l'hora d'inscriure, al setembre, els infants a la catequesi tot parlant amb llurs pares es va proposar la catequesi "de sempre", entre setmana, o bé aquesta nova modalitat en la que s'implica els pares, la família. Al facilitar les dues modalitats vam voler que fos una opció dels pares amb plena

llibertat, però també amb l'exigència concreta de la seva implicació en tota la iniciació cristiana dels fills.

El primer any es van inscriure cinc famílies i cada any anava augmentant el nombre.

Al Masnou el curs 2005-2006 també vam començar amb cinc famílies i durant vuit cursos ha anat en augment.

Aquest curs 2013-2014 a la Parròquia de Santa Eulàlia de Vilapicina s'han inscrit a la catequesi en família vint famílies.

Anunci de la catequesi en família

Catequesi d'infants per a la iniciació en la vida cristiana.

CURS 2013-2014

Catequesi en família

- Es tracta de fer catequesi pares i fills a l'hora.
- Primer ens trobem tots junts: els pares i mares, els fills, els catequistes, el mossèn, i fem una pregària conjunta.
- Després ens reunim per separat pares i mares per una banda i els infants per l'altra amb els seus catequistes, on treballem el mateix tema catequètic, cadascú al seu nivell.
- Quan s'acaba la sessió catequètica tots junts ens trobem a la celebració de l'Eucaristia amb la comunitat parroquial.

Avantatges de la catequesi en família

- Els infants els agrada molt veure que els seus pares van amb ells a la catequesi i que volen aprendre coses noves com ells.
- Anar integrant-se en la Comunitat Parroquial.

Compromís de la catequesi en família

- La temàtica dels curs està dividida en 13 sessions que corresponen a 2 diumenges al mes.
- Els pares han d'acompanyar sempre als seus fills.

Testimonis

D'una mare:

Quan em van parlar a la parròquia de la possibilitat d'apuntar al meu fill a "Catequesi en família", vaig sentir molta curiositat. El terme en si mateix em va sorprendre i el seu objectiu era una mica confús per a mi. Després d'un curs d'assistència els he comprès tots dos i estic satisfeta de l'encertada decisió en triar aquest nou sistema catequètic.

La "Catequesi en família" persegueix estrènyer el llaç religió-família donant l'oportunitat a pares i fills de descobrir junts el camí de Jesús.

En el món en què vivim sembla que l'educació dels fills ha estat relegada als seus professors a l'escola, als seus entrenadors en l'esport, als seus catequistes pel que fa la religió, ... No obstant això, tots els pares hauríem de ser conscients que la formació humana dels fills és una de les nostres responsabilitats ineludibles i obligatòries, i que tota la resta són només mitjans al nostre abast per ajudar-nos en la nostra tasca.

La catequesi mostra als nostres fills el sentit de ser cristià però som els pares els que dia a dia podem reafirmar i consolidar la seva fe. "Predicar amb l'exemple" i "compartir", perquè els nostres fills sentin la llum de la fe cristiana al mateix si familiar. A la "Catequesi en família" els nens pregunten, es confessen, van a la missa, ... sempre amb els seus pares. La participació activa d'aquests en els cursos, els converteix en una "activitat familiar", en lloc de "activitat extraescolar". Terme totalment inadequat i no obstant això molt utilitzat per definir les classes de catequesi.

La "Catequesi en família" m'ha permès a mi personalment ser partícip de forma directa dels dubtes i inquietuds del meu fill pel que fa a la religió es refereix. La seva curiositat és motiu de comentaris, diàleg i conversa ja que ha entès que la religió és part del nucli familiar, de fet és precisament on neix, s'enforteix i consolida.

També ha servit per qüestionar la meua pròpia vida cristiana i la meua qualitat humana, reflexions que deixem normalment oblidades per l'accelerat ritme de la vida quotidiana. L'anàlisi d'un mateix, de forma crítica i objectiva, ens ajuda a rectificar i millorar aspectes de les nostres vides interiors.

D'altra banda, els cursos són, per als pares, una oportunitat de compartir i contrastar pors, dubtes, problemàtiques i vivències amb altres famílies. És a més la via perfecta per conèixer millor als nostres cape-

llans, a la nostra parròquia i crear un vincle entre els membres de la nostra pròpia comunitat cristiana.

La "Catequesi en família" té doncs el mateix objectiu que la catequesi tradicional: ensenyar als nostres fills el camí de Jesús. Però a més, afavoreix que es formi un vincle entre pares- fills: el fet de compartir vivències. També promou les relacions humanes que semblen haver estat oblidades: individus d'una mateixa comunitat es coneixen i descobreixen els seus punts en comú. I per descomptat ens obliga a cada un de nosaltres a millorar la nostra vida interior a través de l'anàlisi i la reflexió.

Animo totes les parròquies a promoure aquesta beneficiosa forma d'impartir les seves classes de catequesi i a tots els pares a participar-hi, pel bé dels nostres fills, de nosaltres mateixos, de la nostra comunitat i per la fe cristiana que ens guia.

Blanca Amat
Masnou, Maig del 2008

D'una catequista de pares de catequesi en família:

En una escola en la que es demanava a tots els alumnes que expliquessin breument què era per a ells la família, es van donar unes respostes que en la totalitat d'elles es podia copsar la decisiva importància de la família per a la vida dels nostres infants. Entre molts altres hi havia els següents comentaris de diverses edats: "Per a mi la família ho és tot. Sempre passem junts els moments bons i dolents, t'ajuda a decidir moltes coses i et dona molts consells bons", "La família és qui ens ha fet, ens ajuda, hi podem confiar i ens cuida", "La família és un eix d'ajuda i amor que no es pot trencar, comprar ni canviar"... Totes aquelles respostes em van fer veure de com s'adonen els nens i nenes del paper decisiu de la seva família en les seves vides. Per tant és bo i ens anima als pares que, en totes les edats, encara que ells no ens ho diuen, sí saben que els estimem, que som la seva referència, el seu suport i que per tant ens escolten. Nosaltres ens esforcem en transmetre el millor que tenim als nostres fills, busquem la millor manera de fer-ho, i ells saben que tot el que els donem, tan bonament com podem, és molt bo.

Com a cristians, la fe és el gran tresor que orienta la nostra vida i volem per tant, que els nostres fills coneguin i estimin Jesús, perquè sabem que la fe els ajudarà sempre. La catequesi en família és una manera molt vàlida de poder aprofundir junts la nostra fe, de viure-la i donar-ne raó. Participar conjuntament pares i fills de la catequesi i de l'Eucaristia és posar els nostres infants davant la fe cristiana com a

valor familiar i personal: nens i nenes poden entendre que aquell espai és molt important pels pares, per a la família i per a moltes altres famílies. Som la seva referència i el seu suport i cal actuar en coherència, ells s'adonen prou bé del que realment ens interessa.

Per tots aquests motius, aquest ha estat ja el quart any en que ens hem anat trobant en catequesi en família, cada quinze dies, el diumenge al matí. Així els pares han fet conjuntament amb el seus fills el camí de coneixement de Jesús; d'aquesta manera tal i com dèiem, nens i nenes han estat acompanyats en el camí catequètic i alhora també els progenitors han aprofundit la seva fe moltes vegades un xic apartada degut a la dinàmica que ens porta la vida actual. Ells comenten que n'estan contents perquè és l'espai en que senten i parlen de Déu, on amb tota llibertat comparteixen inquietuds sobre els fills, parella, treball,... de tot el que suposa viure i això és sempre agradable i important. I també després en poden parlar amb els seus fills a casa, i dialogar i explicar-se els uns als altres el que han fet i han après.

A la catequesi en família hi trobem diversos grups: els infants que es preparen per a la Primera Comunió, el grup dels seus pares i mares, el dels germanets més menuts que fan un desvetllament de la fe, els adolescents que es preparen per a rebre el Sagrament de la Confirmació, i restem oberts també als diversos grups que puguin sorgir (joves, matrimonis...) i poder enriquir la nostra vida de comunitat en bé de tots.

Dues vegades al mes ens trobem a les sales parroquials. Iniciem la trobada tots junts en un ambient tranquil i cordial ens donem la benvinguda, es comenta quin serà el tema del dia per a cada grup i fem una pregària. Fa goig de veure tota la colla junt amb el nostre rector, en un clima de pau, serè, acollidor, receptius i amb tan bona disposició. Seguidament els grups es separen i nens i pares es troben amb els respectius catequistes per treballar el mateix tema, cada grup al seu nivell. Per altra costat es reuneixen els adolescents de Confirmació amb els seus joves catequistes i els més petits, als qui se'ls ajuda a despertar en aquest aspecte essencial que ens completa, com a persones, la transcendència.

Seguidament, una altra vegada tots junts i amb la comunitat finalitzem la trobada celebrant la Eucaristia, cimal de la nostra vida cristiana. I així pas a pas, anem creixent en família en la nostra vida de fe, sempre en moviment, sempre viva i plena d'esdeveniments.

Enguany, hem celebrat el nostre fi de curs a Sta. Maria d'Ocata amb una diada de convivència i festa. És un do de Déu i una alegria molt gran veure'ns junts, amb un camí fet i ben fet, celebrant l'Amor de Déu i l'amistat. Tenim el goig de tenir ben a prop un espai com és Sta. Maria

d'Ocata que ens permet un entorn molt adequat i agradable per una diada així, on fins i tot el bon temps ens ha acompanyat -tot hi ajuda-, i hem pogut realitzar les activitats tal i com estaven previstes. Ens hem reunit un bon nombre de persones de totes les edats, tal i com són les grans famílies. Les nenes i els nens han realitzat una dinàmica sobre els dons de l'Esperit i han fet l'ofrena del resultat del seu treball, un bonic pòster, dins de la celebració de l'Eucaristia. El grup de Confirmació juntament amb els pares ha fet una dinàmica molt lúdica i alhora constructiva amb el joc del bingo adaptat a coneixements evangèlics. Tres rondes amb ouets de xocolata com a premis a línia, i dient ben fort Jesús! qui havia aconseguit tenir plenes totes les caselles guanyava uns ous de xocolata encara més grans!... finalment, és clar, ous per a tots.

Seguidament la celebració de l'Eucaristia, que avui ha estat una especial acció de gràcies per tants i tants dons que ens ha fet el Senyor al llarg d'aquest curs, i és que els pares, tot valorant el curs, comenten un seguit de fets positius sobre l'amistat, el coneixement de Déu, la família, les celebracions, la comunitat, l'acolliment, Jesús, el grup... i també propostes a considerar, que tot plegat ens fa dir que això ha de continuar, amb empena, amb il·lusió i amb força, oberts a tots i a la novetat. Molts nens i nenes tenen ja ben a prop la seva Primera Comunió, tots compartim la seva il·lusió, com una gran família de famílies, però aquí no s'acaba, la vida de fe continua i cal tenir-ne cura.

Finalment hem dinat plegats a la terrassa tot compartint l'àpat i el bon humor, i gaudint d'aquest espai privilegiat que permet que ens anem coneixent una mica més. Mentre els grans fèiem distesos la sobretaula, els petits alegres han corretejat amunt i avall amb aquella mena de jocs que no saps ben bé a què juguen, però el que si saps, perquè és evident quan els observes, és que s'ho passen d'allò més bé.

En l'actualitat es valora el treball en equip, la cooperació, la col·laboració, saber anar junts... i nosaltres sabem que aquests són valors dels veritables i convenients per caminar per la vida. L'any que ve ens agradaria ser més, més pares i mares, més infants, més joves, més catequistes... si l'experiència ha estat bé, cal que ho diguem als amics, a l'escola, als familiars, al patinatge, al judo, al futbol, al bàsquet..., perquè tal i com diu la cançó, "Quants més serem a taula, la joia és més gran" i la nostra Taula és la de Jesús, qui fa que la nostra alegria sigui ben plena.

Masnou
Mercè Montaña

Catequesi en família: valoració de curs

Feta als pares:

Al llarg d'aquest curs de catequesi, hem procurat que plegats anéssim avançant en la nostra vida d'adults pel que fa a la fe cristiana, i podéssim també així acompanyar amb coherència els nostres infants i transmetre'ls més vivencialment la fe.

Ara és moment d'aturar-nos, de reflexionar i de veure quin camí hem fet tant nosaltres com ells, de plantejar-nos cap a on volem anar i cap a on volem dirigir als nostres fills i filles. Per aquest motiu ens cal una valoració personal i familiar de la catequesi, per a poder millorar el que calgui i donar continuïtat a tot allò del que ens sentim satisfets.

Qüestions per afavorir la reflexió:

- Us ha semblat bé la dinàmica de les sessions: trobada d'inici, formació i espai per compartir, i acabar la celebració de l'Eucaristia?
- Us heu sentit a gust en el grup i la comunitat? I els vostres fills i filles s'hi senten bé? Han fet amics?
- Ha estat positiu trobar-nos, dialogar, pregar junts, compartir pensaments i vivències?
- Noteu que les diverses sessions ens ajuden a anar descobrint com en som d'estimats per Déu?
- Participeu més plenament de l'Eucaristia?
- La Pregària, l'Evangeli, els Valors... van formant part de la vostra vida? I de la vostra família?
- Com percebeu que els vostres fills van fent el seu camí de fe? Què en comenten de la catequesi?
- Què en recolliu de l'experiència d'aquests dos anys de catequesi?
- Què canviaríeu? Hi trobeu a faltar alguna cosa? Teniu propostes?

Moltes gràcies per tot el que hem compartit durant aquest curs.

Finalitzant

La valoració d'aquest anys d'experiència, personalment, penso ha estat enriquidora per a tots, Parròquies, famílies, catequistes, preveres.

Si sumem les hores veiem que sobrepassen les vint-i-cinc convencionals. A més s'enriqueix amb la participació de la família, el diumenge, la comunitat parroquial. Cada diumenge, a més, la missa familiar i d'altres trobades parroquials ajuden a la integració de les famílies i el creixement de la Parròquia

La continuïtat de les famílies ha estat casi be del cent per cent. Al Masnou en els vuit anys de catequesi en família ja s'han confirmat els nois i noies que van començar el curs 2005-2006 i ara formen part del grups de joves. Pares de l'inici que ara també acompanyen i són catequistes dels nous pares...

Dono gràcies a Déu per l'aventura d'obrir nous espais i formes d'afrontar el moment present que esdevé una gran oportunitat per renovar les nostres comunitats parroquials

La Catequesi familiar: un camí de preparació per a participar en l'eucaristia i amb la comunitat

per Mn Jesús Navarro i Mn. Saturnino Sánchez,
de les parròquies de Sant Eugeni I, papa, i la Mare de Déu del Pilar
del bisbat de Barcelona

Una reflexió prèvia

Parlar de catequesi és parlar d'un dels reptes pastorals més urgents. Com tot àmbit educatiu, la catequesi està sotmesa als "signes dels temps". Dins una societat que fa més líquides¹ les seves conviccions, i de retruc els seus compromisos, la catequesi és un àmbit educatiu que no escapa a aquests avatars contemporanis.

Quantes vegades els responsables de la catequesi i els mossens ens hem preguntat per què fracassaven els nostres projectes de formació catequètica? Per què més enllà de la comunió era difícilíssima, per no dir impossible, la continuïtat dels nostres nens i nenes al si de la comunitat parroquial? De fet hem sentit dir que més que preparar per a la Primera Comunió, preparaven per a *l'última comunió*, perquè en molts casos aquesta era la primera i l'única vegada, quasi amb tota probabilitat, que molts dels nens i nenes de catequesi combregarien.

També és cert que hem fet de tot, i que hem inventat de tot per tal que la catequesi fos més reeixida... Però no hem aconseguit, en general, frenar l'"eixida" que la Primera Comunió significava en molts i molts casos. A pesar d'haver comptat amb unes catequesis magnífiques, ben preparades, didàctiques i amenes... Però malgrat tothom estigués molt content... Després de la cerimònia de la primera comunió... Fugida general de nens i pares!... Amb algunes comptades excepcions.

1. BAUMAN, Zygmunt (2003). *Modernidad líquida*. Fondo de cultura económica, México DF.

Potser havíem oblidat una cosa fonamental, i de tan fonamental que la donàvem per descomptada... L'eucaristia, que és com el seu nom indica en llengua grega, una “acció de gràcies”, és per damunt de tot una celebració de fe. Si la fe no havia arrelat, és impossible que hom vulgui celebrar el que no sent. Sent la tradició i la festa de la Primera Comunió, potser amb una fe molt incipient, però com que aquesta no ha crescut, amb una celebració ja n’hi ha prou.

Sense la vivència de Jesús, sense el compromís personal i vital amb el seu evangeli, la veritat és que no hi ha mai prou motiu per celebrar cap memorial, cap acció de gràcies, cap eucaristia... La catequesi ha de procurar la vivència de la fe, la relació amb Jesús, i el compromís de la pròpia vida amb Ell. Si procurem això, llavors sí que serà possible celebrar l'eucaristia, i no pas la primera, sinó el camí de formar part d’una comunitat que vol comprometre les seves vides amb el model i el seguiment de Jesús. Però sense això, no hem d’estranyar-nos que la continuïtat sigui efímera o inexistent.

D’acord! I com fer que la catequesi sigui realment el que el seu nom grec significa “katejein” (“fer ressonar, fer intel·ligible” la proclamació de l’evangeli? Doncs, de l’única manera que és possible... tot descobrint a Jesús, deixant-nos omplir de la seva paraula, i transformant en aquest procés la nostra vida: d’*oients de la paraula*², a *deixebles del Senyor*³.

La nostra experiència

A les nostres parròquies del Pilar i Sant Eugeni tenim una doble possibilitat. Per una banda els nens i nenes poden apuntar-se a la catequesi tradicional. Es realitza setmanalment, té una durada de dos anys de preparació i participen de la Eucaristia a la Pasqua del segon curs. En unes eucaristies “ad hoc”, preparades per a l’ocasió, i en les que els grups de nens fan junts la comunió. Però ho fan sense la comunitat parroquial, malauradament! Ho celebrem el més dignament possible, i procurem que pugui ser un moment significatiu de les seves vides. Però sabem prou que la major part d’aquests nens i nenes, i de les seves famílies, no s’arrelaran a la comunitat parroquial. Tenen una atenció pastoral, a la que tenen dret com a batejats. Però la continuïtat ni la volen, ni la tenen com a objectiu. La comunitat els acull i els empara mínimament en les seves demandes sacramentals, però el compromís rarament arrela... és la veritat.

2. RAHNER, Karl (1977). *El oyente de la palabra*. Herder, Barcelona.

3. Lc 14, 25-33

Al costat d'aquesta catequesi les nostres comunitats proposem a les famílies una catequesi coherent i compromesa, a on la participació dels pares i de la família sigui també una condició, i en la qual el procés de descoberta i compromís amb Jesús sigui de tots, no només dels nens. Aquesta catequesi la celebrem cada setmana en dissabte i té un doble format: catequesi amb els nens i catequesi d'adults amb els pares.

Els nens segueixen la programació de la catequesi i els pares l'aprofundiment en el missatge de l'evangeli de cada diumenge, que d'una manera o altra surt també en les sessions de catequesi dels infants. Els pares i els nens vénen a les 18 hores, i cadascú fa la seva catequesi fins a les 20 hores, que és quan tots ens reunim en l'eucaristia familiar a on pares i nens participen en les lectures, amb l'homilia comentada amb els nens, i amb les pregàries i cançons de la litúrgia.

Els pares que es van veient preparats ja van participant de l'eucaristia, però els nens no combregaran fins que pares i catequistes els vegin preparats. No hi ha un temps establert. Aquest serà el que convingui per al compromís de cada nen. Uns ho fan abans i uns altres triguen més temps. Però la decisió sempre és un acord pres per pares, nens i catequistes. La comunió es fa sempre dins d'una d'aquestes misses familiars, amb els altres nens i nenes que es preparen, i en petit grup (des d'un sol nen fins a un màxim de cinc) per a què els familiars i amics que els acompanyin no dilueixin la comunitat parroquial que els acull, i que ha de ser sempre la majoritària.

Els nens i nenes poden fer la comunió especialment en Nadal i Pasqua, però també en el temps durant l'any, sempre segons l'acord que pares, catequistes i nens facin. Els altres nens preparen amb els candidats la comunió dels seus companys, i els feliciten i els ajuden en el seu compromís. Però com la immensa majoria (sobre tres quartes parts) dels nens que fan la comunió, continuen venint a la missa familiar, aquests que ja combreguen també ajuden als que es preparen per combregar més endavant.

És una feïnada molt gran. Cal preparar bé la catequesi amb els pares i fer-la sobretot molt significativa. Que l'evangeli els parli de la seva vida quotidiana, dels seus problemes, dels seus neguits. També ho procurem, al seu nivell, amb la catequesi dels menuts, que dividim en grups diferents, amb els que es preparen encara per fer la comunió, i amb els que ja l'han feta. Una catequesi que els parla de valors, de com afrontar la vida i els seus problemes, i que posa a Jesús com exemple de vida i d'amor. I que després, dissabte rere dissabte, celebrem en l'eucaristia.

L'eucaristia, aquí, no és res més que la necessitat de celebrar el record de Jesús, de la seva paraula, i de la seva presència. I combregar és així, renovar el nostre compromís de viure la vida com Ell la va viure, i ens va ensenyar a viure-la. És una catequesi compromesa i que exigeix compromís. però és la catequesi de les nostres comunitats i per la que apostem ben sincerament.

Quan els pares s'acosten a inscriure els seus fills i filles els parlem de les dues catequesis, i del que cadascuna significa. Una els acull i els acompanya, i l'altra a més els compromet molt més seriosament i els incorpora a la comunitat. La primera és un dret, la segona és una oportunitat, un compromís coherent. Ells trien el nivell de compromís que volen fer, i amb això expressen el seu nivell de coherència, que com ja sabem és diferent en cada família.

Podem constatar que després d'inscriure's en una o altra catequesi (en percentatges avui dia de quasi meitat per meitat), només hem tingut transvasament de la tradicional a la familiar. No en grans quantitats, però sí de forma significativa. Quan en alguna ocasió els pares porten a l'eucaristia familiar als seus nens i nenes que es preparen per a la comunió, tal com els convidem sempre a fer, molts d'aquests pares es sorprenen de l'ambient que la missa familiar té, i revisen la coherència del seu compromís. Com a mínim s'interroguen pel que veuen... En alguns casos demanen passar al dissabte, i comprometre's ells també en la seva formació de fe, tal com demanen per als seus fills.

No són molts els casos, però es donen, i potser en aquests cinc anys que portem d'experiència hem anat veient com a poc a poc la catequesi familiar arrelava, i encomanava el seu compromís i entusiasme a moltes famílies que volien fer-ho bé, perquè els cridava a la coherència, i els convidava al compromís. També ha ajudat a la mateixa comunitat, que ha vist com rejuvenia, almenys en part, les seves files, i com els nens formaven part, amb normalitat, del paisatge comunitari. També les seves famílies joves s'hi trobaven bé... Una cadena senzilla, però eficaç d'encomanar la fe, viscuda en petita comunitat.

Celebrem el que sentim, celebrem la fe

En aquests darrers anys hem aconseguit uns noranta nens i nenes de postcomunió, que aviat podran començar a preparar-se, almenys els més grans, per a la confirmació. I ho hauran fet en un procés "natural" de pertinença a una comunitat. Del Pilar o de Sant Eugeni, la missa familiar la fem els dissabtes a Sant Eugeni. I ara ja és un petit batibull de gent amb nens.

I encara els oferim la possibilitat de l'esplai parroquial (Grup de Gent) que a les 16 hores comencen les seves activitats. Oberts a tothom, la major part la formen els nens de catequesi de comunió i postcomunió que després de l'esplai passen a fer la catequesi i després encara a la missa... una tarda de dissabte ben completa!

Bé tots, tots els dissabtes no... De vegades tenim sortides conjuntes. De vegades fan pont, i de vegades (un cop l'any) fem colònies i convivències, a on participen, segons el format, o monitors de l'esplai o catequistes, o fins i tot pares i mares... Unes i altres activitats es programen en funció del que van demanant esplai, catequesi i grups de pares...

I anem fent camí...! No som res d'extraordinari, som només una comunitat viva que convida al compromís... Una comunitat que expressa la seva fe també cap al barri... Que va començar amb una petita processó de Diumenge de Rams, i que ja l'any passat va passar del miler de participants... L'esplai, els catequistes i els nens de totes les edats, els pares, la família, els amics, els veïns... s'ho han anat encomanant... I la gent venia a participar de la festa! Semblava que necessitaven *fer festa*, i també l'han expressada així... Però no són gent casual o passavolant... No,... Aquests són la gent de la missa familiar, la dels dissabtes, que han volgut fer més coses, celebrar més coses... És el que passa quan arrela el compromís en una comunitat... Doncs que acaba volent expressar el que sent... la fe. Més gran o més petita. Més profunda o menys. Més compromesa o no prou encara... Però un petit compromís, porta a un altre, i el compromís demana *celebració*... I és el que fem: *celebrar una acció de gràcies per la fe que tenim*, i que és un regal. De manera senzilla, però viva...

La mort d'un ésser estimat a la llum de la fe en Jesucrist

per Rodolf Puigdollers, escolapi. La Torreta (la Roca del Vallès)

Introducció

La forma de viure la mort dels éssers estimats és molt important en la vida de cada persona.¹ És precisament el primer punt conflictiu que la literatura del Nou Testament va haver de tractar. Va ser el motiu principal de la primera carta que sant Pau va escriure a les seves comunitats, la Primera carta als tessalonicencs, l'any 50. Va escriure l'apòstol: «No volem, germans, que vosaltres estigueu en la ignorància respecte als qui s'han adormit, perquè no us entristiu com aquells que no tenen esperança. Perquè si creiem que Jesús morí i ressuscità, així també Déu per mitjà de Jesús s'endurà amb ell els qui han mort» (1Te 4,13-14).

La psicologia moderna ha desenvolupat diversos estudis i formes de pensar sobre les situacions de dol, sobre la manera d'enfrontar-lo, així com les seves possibles patologies. És un bon instrument que pot ajudar cada persona a afrontar la nova situació, a partir de les seves pròpies orientacions vitals. El cristià, com és natural, trobarà en la seva fe en Jesucrist elements molt importants per a viure aquest procés.

Com ja indicava sant Pau, la perspectiva del creient, a partir de la fe i de l'esperança en Jesucrist, no pot ser la mateixa que qualsevol altra forma de contemplar la realitat. El creient cristià té en la vivència de la fe en Jesucrist mort i ressuscitat, una llum que il·lumina l'experiència de la mort amb la participació en aquesta resurrecció de Jesús.

Els gestos i les paraules que la comunitat cristiana viu en les celebracions de la fe, respecte als difunts, són elements que han d'ajudar a apro-

1. La mort de la mare, pràcticament centenària, el 18 d'agost de 2013 ha estat l'ocasió de reflexionar vitalment sobre aquesta realitat.

fundir en la llum de la fe cristiana i en l'espiritualitat que brolla d'aquesta fe i d'aquesta esperança. Aquest convenciment és el que anirà marcant els diversos passos d'aquesta reflexió.

Psicologia del dol i espiritualitat cristiana

L'experiència de la mort d'un ésser estimat és una experiència molt freqüent al llarg de la vida. Cada dia mor gent a la població on vivim, i cadascun d'ells acostuma a tenir persones ben properes, que les estimen i les acompanyen. Tan sols algunes d'aquestes morts ens afecten d'una forma especial, depenent de la relació afectiva que ens unia al difunt. S'utilitza tradicionalment el terme dol per indicar el procés psicològic i social que segueix a la mort d'una persona amb la qual ens unien uns vincles afectius especials. És cert que, des dels anys 30 del segle passat, aquest terme s'utilitza també, per analogia, per a descriure el procés que segueix a qualsevol pèrdua o canvi que afecta l'equilibri afectiu. Aquí, però, ho referiré exclusivament al cas de la mort d'una persona estimada.

El procés de dol porta a la reconstrucció del món interior, modificat per l'experiència de la mort d'una persona estimada. És, per tant, un fenomen d'acceptació, que suposa una nova maduresa. Aquest procés demana amb tota naturalitat el seu temps, més o menys extens. Es tracta, en principi, d'un procés normal. Segons diversos factors com l'edat, circumstàncies de la mort i característiques socials, culturals i psicològiques, pot derivar, tanmateix, en actituds més o menys patològiques.

Des del segle XIX s'ha parlat de diversos moments del dol. Així hi hauria una etapa de negació de la mort ocorreguda («No pot ser!»); una etapa de protesta contra aquest fet irreversible («Quina injustícia!») o bé contra la mateixa persona que se n'ha anat («¿Per què m'has fet això?»); una etapa d'abatiment, en la qual la mateixa realitat quotidiana perdria el seu interès; i, finalment, una etapa d'acceptació de la nova situació. Aquests diversos moments, però —en contra del que popularment moltes vegades es diu— no són diverses etapes cronològiques, sinó exemples de possibles reaccions que es poden donar en la persona afectada per una mort propera. Pot donar-se, evidentment, un dol normal sense cap d'aquests moments previs a l'acceptació de la nova realitat.

La psicologia és una ciència i, per tant, capta la realitat a partir d'allò que es pot comprovar per mètodes experimentals i estadístics. La fe, com és el cas de la fe cristiana, en canvi, té una altra forma de captar la realitat. Si la psicologia, davant de la mort d'una persona estimada, pot estudiar el procés del dol fins a l'acceptació de la nova situació, la fe il·lumina de

forma nova la realitat mateixa de la mort i, per tant, ofereix al creient noves possibilitats de viure la realitat de la mort de la persona estimada –críada a la vida eterna– i, per tant, la seva acceptació.

La psicologia ajuda a entendre cert tipus de reaccions davant la mort i, d'una manera especial, detecta quan apareixen comportaments patològics, però, en el creient, la fe en Jesucrist ha de ser una llum fonamental en aquesta experiència, perquè presenta d'una manera nova la realitat del difunt i, al mateix temps, suposa una forma nova de caminar cap a l'acceptació de la nova situació.

Hi ha en la realitat del dol –al menys per al creient– un doble nivell. Per una banda, la realitat palpable, que es presenta com una pèrdua insubstituïble de l'ésser estimat que afecta l'interior –i el dia a dia- de la persona que resta en aquest món. I, per una altra, com si es tractés de quelcom paral·lel, apareix una segona realitat, la realitat espiritual que es capta per la fe en Jesucrist. Per al creient, es tracta d'una doble realitat. Aquesta realitat espiritual, captada en la fe i en l'esperança, no per no ser materialment visible i palpable, deixa de ser la realitat permanent i definitiva. El creient realitzarà el procés de dol d'una forma o d'una altra –lentament o més ràpidament, amb un dolor o amb un altre, amb més desconcert o menys–, però la seva captació de la realitat que la fe il·lumina li serà sempre una ajuda inapreciable.

Una experiència singular

El poeta rus levtxuixenko, en un dels seus poemes, diu: «No existeixen homes poc interessants. Els seus destins són com històries de planetes. Cada un és únic, sol, ell sol, no n'hi ha cap altre que s'hi assembla (...) I si un home mor, mor també la seva primera nevada, i el primer petó, i el primer combat... Tot s'ho emporta (...) Així és la llei d'aquest joc sense pietat. Desapareixen mons, no persones».² Aquestes paraules serveixen per a subratllar la realitat única i singular que suposa cada persona i, per tant, el que suposa la realitat de la seva mort.

De vegades s'ha dit que «la mort ens iguala a tots». Això no vol dir, evidentment, que totes les morts són iguals. Tots hem de morir, però no totes les morts són iguals, sigui per la manera com és viscuda i acceptada per la pròpia persona interessada, sigui per la edat o per les circumstàncies de la mort. Tots aquests elements afecten també a la forma com pot ser viscuda per les persones que estimaven el difunt o la difunta. També cadascú és diferent, per la forma com es relacionava amb la persona que

2. «Gent», a levtxuixenko, *Autobiografia precoç*, estudi i tria de poemes per J. M. Castellet, Edició de materials, S.A., Barcelona, 1967, p. 145. Aquest poema em va colpir en la meua joventut.

se'n va, com també per la seva psicologia, per les seves creences i per les seves circumstàncies.

Parlar de la vivència de la mort d'una persona estimada, doncs, es converteix més aviat en fet testimonial, que és un compartir la pròpia vivència. De totes maneres, cada testimoni, cada compartir, les paraules mateixes que s'utilitzen per a expressar la mort i la pròpia vivència, es converteixen en elements que orienten –o desorienten- la vivència dels altres.

La forma cristiana de pregar pels difunts i de realitzar les exèquies està donant paraules que inviten a viure des de la fe la realitat de la mort. Les paraules de sant Pau als tessalonicencs –que moltes vegades ressonen com una lectura de la Paraula de Déu en les exèquies cristianes– ja indiquen la invitació a viure des de la fe aquesta realitat: «No volem, germans, que vosaltres estigueu en la ignorància respecte als qui s'han adormit, perquè no us entristiu com aquells que no tenen esperança» (1Te 4,13). El mateix terme utilitzat per referir-se als difunts està indicant la visió de fe: «els qui s'han adormit» (*hoi koimenoí*) –malgrat algunes traduccions utilitzin les expressions «els difunts», «els qui han mort»– (el mateix terme «cementiri» [del grec *koimeterion*] és deutor d'aquesta visió de fe: «lloc d'aquells que dormen», en contraposició a «necròpolis»: «ciutat dels morts»). El text acaba amb aquesta exhortació: «Consoleu-vos, doncs, els uns als altres amb aquestes paraules» (1Te 4,18). El Ritual d'Exèquies, en la seva edició castellana, té aquesta exhortació final a l'assemblea: «I a tots nosaltres ens doni la certesa que no és mort/a, sinó que dorm, que no ha perdut la vida, sinó que reposa, perquè ha estat cridat/da a la vida eterna».³

Moltes vegades els qui s'acomiaden de la persona difunta utilitzen les paraules poètiques per expressar la seva vivència. De vegades són paraules pròpies –improvisades o escrites–, d'altres s'apropen als escrits d'algun poeta. No sempre aquests poemes coincideixen amb la vivència de fe que han expressat les pregàries i els mateixos textos bíblics. La sonoritat de les paraules o la força dels sentiments no sempre són nascuts d'una vivència cristiana. Per això és important apropar-se al nucli de la fe cristiana, per a comprendre –i expressar, en la mesura del possible– la vivència del creient referent a la mort d'una persona estimada.⁴

La fe en el Ressuscitat

El nucli de la professió de fe cristiana ve recordat per sant Pau en una carta de principis dels anys 50 del segle I, una professió de fe que es

3. *Ritual de Exequias*, 3a edició, 1990, p. 865.

4. He parlat sobre el més enllà des d'un òptica cristiana a *Parla'm del cel*, Ed. Claret, Barcelona, 2006.

remunta a la vivència de les primeres comunitats, a principis dels anys 40. Escriu Pau als corintis: «Primer de tot us vaig transmetre el mateix que jo havia rebut: Crist morí pels nostres pecats, segons les Escriptures, i fou sepultat; ressuscità el tercer dia, segons les Escriptures, i s'aparegué a Cefes [Pere] i després als Dotze» (1Co 15,3-5). La mort de Jesús a la creu va intrínsecament unida a la seva resurrecció i, al mateix, temps a l'experiència de fe dels creients. No es pot parlar de la mort –des d'una perspectiva cristiana– sense parlar de la resurrecció en Jesús.

El mateix apòstol afegeix més endavant: «Si Crist no ha ressuscitat, la nostra predicació és buida, i buida és també la vostra fe» (1Co 15,14). No hi ha fe cristiana sense fe en Jesucrist ressuscitat. Malgrat en el llenguatge corrent el verb «ressuscitar» és utilitzat per expressar el retorn a la vida –real o literari– després de la mort, utilitzat en referència a Jesús adquireix un sentit completament nou. No es tracta d'un retorn a la vida en aquest món, sinó la victòria definitiva sobre la mort.

Per això, per al creient, la fe en el Ressuscitat es converteix en font de vida per a tots aquells que han mort. Ho deia ja Pau als tessalonicencs: «Si creiem que Jesús morí i ressuscità, així també Déu per mitjà de Jesús s'endurà amb ell els qui han mort» (1Te 4,14). L'afirmació de fe en la resurrecció de Jesús i la fe en la resurrecció dels morts són així inseparables. Pau ho afirma clarament: «Si els morts no ressusciten, tampoc Crist no ha ressuscitat» (1Co 15,16).

El creient no tan sols afirma que Jesucrist ha mort i ha ressuscitat, sinó que –com ja assenyala la professió de fe de les primeres comunitats (1Co 15,4-5)– ha fet experiència del Crist ressuscitat. Ha estat unit a ell –submergit en ell– de tal manera que, unit al Fill de Déu, participa ara d'aquesta filiació divina i, per mitjà de l'Esperit Sant, pot invocar Déu com a Pare. El seu aliment és la comunió amb el Ressuscitat –el Cos i la Sang de Crist–, de tal manera que participa de la seva vida.

¿Units a qui preguen els creients, sinó units a Jesucrist ressuscitat? ¿Qui reben els creients quan participen en l'eucaristia, sinó és el Ressuscitat? ¿A qui confessen com a Senyor i Salvador els cristians, sinó és al Crist que morí i ressuscità? El creient cristià viu en l'experiència contínua –vivència en la fe– del Ressuscitat i és a partir d'aquesta experiència que s'il·lumina la realitat de la mort d'una persona estimada. En el relat de la resurrecció de Llätzer, Jesús diu a Marta per convèncer-la que el seu germà ressuscitarà: «Jo sóc la resurrecció i la vida. Qui creu en mi, encara que mori, viurà; i tot aquell qui viu i creu en mi, no morirà mai més. ¿Ho creus, això?» (Jn 11,25-26). I, quan Tomàs, en el Darrer sopar, no troba elements per a fonamentar l'experiència del creient i li diu: «Senyor, si ni tan sols sabem on vas, ¿com podem saber quin camí hi porta?», Jesús li

respon: «Jo sóc el camí, la veritat i la vida. Ningú no arriba al Pare si no és per mi» (Jn 14,5-6).

Transformació, Presència i Memòria

La mort no és la darrera paraula. Jesús ho declara: «Tot aquell qui viu i creu en mi, no morirà mai més» (Jn 11,26). Qui viu en Jesús, viurà en Jesús: «Encara que mori, viurà» (Jn 11,25b). Es mostra aquí el doble nivell: la realitat de la mort, palpable materialment, i la realitat de la crida a la vida eterna per la comunió en Crist, captable per la fe. El cristià està habituat a pregar cada dia, segons el Senyor li va ensenyar: «Faci's la vostra voluntat, així a la terra com es fa en el cel». I en l'Avemaria: «Santa Maria, Mare de Déu, pregueu per nosaltres, pecadors, ara i en l'hora de la nostra mort». La perspectiva de la mort no és una realitat inesperada i llunyana per aquell que segueix el qui va morir i va ressuscitar, ja que en ell ha estat submergit -en la seva mort i resurrecció-, i d'ell s'alimenta i es manté en comunió -en el seu Cos entregat i en la seva Sang vessada-.

En la resurrecció de Jesús es manifesta en plenitud la fidelitat de l'amor de Déu Pare. Així també, en la crida a participar de la resurrecció de Jesús, es manifesta la fidelitat de Déu en aquell que s'ha adormit en ell. En el relat de Jesús vora el sepulcre de Llätzer, acompanyat de la seva germana Maria, es llegeix: «Quan Jesús veié que ella plorava i que ploraven també els jueus que l'acompanyaven, es va commoure interiorment i es contorbà. Llavors preguntà: "On l'heu posat?" Li diuen: "Senyor, vine i ho veuràs". Jesús començà a plorar. Els jueus deien: "Mireu com l'estimava"» (Jn 11,34-36). El plor és, en primer lloc, expressió de l'amor, que viu l'esquinçament de la separació. Però, a més a més del plor, hi ha la paraula de Jesús, que és crida de vida eterna: «Llätzer, surt a fora!» (Jn 11,43).

Si la vida cristiana és participació de la vida de Déu, vida de fills de Déu en Jesucrist, aquell que s'ha adormit en el Senyor ha estat cridat a viure en ell per sempre: «I així estarem amb ell per sempre» (1Te 4,17). Aquesta és la fe del creient, aquesta és la seva esperança segura, aquesta és la seva força. És el pas de la vida en aquest món a la participació de la vida eterna, la vida per sempre, la plenitud de la vida. Així, «el dia de la mort inaugura per al cristià el perfeccionament de la seva nova naixença iniciada al Baptisme, la *semblança* definitiva a *imatge del Fill* conferida per la unció de l'Esperit Sant i la participació en el banquet del Regne anticipat en l'Eucaristia» (CEC 1682).

Si és cert que la mort de la persona estimada suposa una absència, un no veure, un no sentir, un no tocar, hi ha al mateix temps una nova presència. El creient està acostumat a viure amb la presència de Jesucrist

en el seu interior. Una de les grans pràctiques de l'espiritualitat és la iniciació al sentit de la presència de Déu. Quan aquesta presència de Déu és viscuda com a presència de Jesús es tracta del sentit de la presència del Ressuscitat: és unit a ell que el creient diu «Pare nostre», és ell el qui entra en el cor del creient en la comunió eucarística, és ell el qui es troba en el seu interior: «Qui m'estima, guardarà la meua paraula; el meu Pare l'estimarà i vindrem a fer estada en ell» (Jn 14,23).

És aquest sentit de la presència del Ressuscitat que il·lumina la nova forma de presència de la persona estimada, que s'ha adormit en el Senyor. La presència del Ressuscitat és també presència de tots aquells que són en ell. No és, per tant, una simple absència física, sinó que és, al mateix temps, una presència espiritual. També en la relació amb Jesucrist hi ha una absència física, però al mateix temps una presència –més forta encara– espiritual. «Perquè m'has vist has cregut? Feliços els qui creuran sense haver vist!» (Jn 20,29) diu Jesús a Tomàs en el relat de la seva aparició vuit dies després de la Pasqua. És aquesta visió espiritual –la visió de la fe– que comporta la comunió amb la presència del Ressuscitat, la que ajuda al creient a captar la presència dels qui estan en el Senyor.

No és tan sols el record, és la presència. El record –les imatges i les sensacions– són mirades cap al passat o bé projeccions de la imaginació. El creient sap que hi ha quelcom més que el record del passat o les seves projeccions: hi ha la realitat del present. La persona estimada, morta a aquest món, viu en Déu i és aquesta presència la que es manifesta en la mateixa presència de Déu. No són imaginacions o reaccions psíquiques en l'elaboració del dol, sinó la realitat mateixa de la fe. Encara que aquesta la visquem d'una manera imperfecta i amb moltes barreges d'imatges i de sentiments. Allò important, però, és la captació de la realitat més profunda: la persona estimada és viva, viu en Déu. I, com diem en el llenguatge més senzill i més popular: «allà, en el cel, ens espera». No són simples desfogaments psicològics el parlar amb els difunts estimats, agrair-los tot el que ens han estimat i tot el que els hem estimat. Perquè no hi ha hagut «una adéu per sempre», ja que –com va dir sant Simeó de Tessalònica– «mai no ens separarem, perquè vivim per al Crist, i ja ara som units al Crist, anant vers ell ens reunirem en el Crist» (CEC 1690).

En aquest sentit és també important una depuració de la memòria. El creient està acostumat no tan sols a mantenir la memòria de Jesús, sinó ha estat iniciat a viure en el seu memorial. Aquest pas de la memòria al memorial suposa no deixar la realitat de Jesús en el passat –simple memòria–, sinó viure la realitat del Ressuscitat que, precisament perquè és viu, fa que allò passat sigui també present i futur. Així, en el memorial del Senyor, es fa present la realitat definitiva.

El creient és invitat a no tractar els records com a simples realitats del passat, amb els sentiments d'agraïment, d'enyorança, de dolor o de tristesa que puguin generar. Els records de la persona estimada, que es troba ja en el Senyor, són records d'aquella que viu, no pas d'aquella que ja no existeix. Això fa que aquests records es trobin, ara, il·luminats per la llum de la nova vida. Són records d'aquella que és present. Per això, ara, la memòria adquireix una nova dimensió a partir del memorial del Senyor Ressuscitat.

La comunitat cristiana ha fet sempre memòria d'aquells que són en el Senyor —«la Verge Maria, Mare de Déu, els apòstols i els justos de tots els temps»— i de tots aquells que han estat cridats a la vida eterna —«els qui moren en l'esperança de la resurrecció i tots els difunts que descansen en el si de la misericòrdia de Déu»—, en el moment del gran memorial del Senyor, en l'eucaristia. Fer memòria dels difunts en el memorial del Senyor és apropar-se a aquell que és «el primogènit dels qui retornen d'entre els morts» (Col 1,18). No és mirar cap al passat, sinó fer que el passat sigui present i futur etern. Així el creient «aprèn a viure en comunió amb el qui *s'ha adormit en el Senyor*, combregant amb el Cos del Crist, del qual ell és membre vivent, i pregant tot seguit per ell i amb ell» (CEC 1689).

La comunió dels sants

La litúrgia romana té una preciosa celebració en temps de tardor en la qual es fa memòria de tots els sants. Aquesta festa, en el dia 1 de novembre, està relacionada històricament amb la col·locació de les restes dels màrtirs, procedents de les catacumbes, que el papa Gregori IV va situar, a Roma, l'any 835, sota l'altar de l'edifici del Panteó, que a principis del segle VII el papa Bonifaci IV havia convertit en església. D'aquesta manera aquesta església va rebre el nom de Santa Maria *ad Martyres*, en un sentit universal que, d'alguna manera, estava en consonància amb l'antic nom de l'edifici (*Pan-theon*: «tots els déus»). La festa de Tots Sants —en l'estació en la qual la tradició cultural recorda d'una manera especial els difunts— serveix per assenyalar la crida a la vida eterna que han rebut tots els difunts i posa davant dels vius l'exemple i la realitat d'aquells en els quals ha resplendit la santedat de Déu. Aviat aquesta festa es va trobar seguida d'un dia de pregària per tots els difunts, un record que sembla tenir un origen monàstic —a Cluny—, a finals del segle X: la Comemoració de Tots els Fidels difunts, el dia 2 de novembre.

La celebració de Tots Sants no té com a finalitat recordar aquelles persones, la santedat de les quals ha estat reconeguda per l'Església, sinó recordar el que podríem anomenar tots aquells «sants anònims» que han

seguit el Crist. Anònims en el sentit de no reconeguts oficialment, no pas en el sentit de desconeguts per als mateixos que celebren la festa. ¡Quants sants ha conegut cadascú al llarg de la vida, ben propers i ben coneguts!

Si la pregària pels difunts en la Commemoració de Tots els Fidels difunts pot estar marcada pel record, l'enyorança o el dolor, és evident que la celebració de Tots Sants recorda la vida en Déu de tots aquells que han seguit el Crist. Si en el 2 de novembre hi pot predominar l'absència -en un record de fe-, la festa del dia 1 està marcada per la joia d'aquells que participen de la resurrecció de Jesucrist: «una multitud tan gran que ningú no l'hauria poguda comptar. Eren gent de totes les nacions, tribus, pobles i llengües. S'estaven drets davant el tron i davant l'Anyell, vestits de blanc i amb palmes a les mans» (Ap 7,9).

D'alguna manera hi ha dues sensibilitats en aquests dos dies, dues sensibilitats que no estan oposades, però que cal mantenir a la llum de la fe. El record dels difunts és ben natural; i la pregària per ells, ben piadosa –com indica el Segon llibre dels Macabeus 12,43-45–. Però cal rebre amb tota la força de la fe la llum de la celebració de la vida eterna d'aquells que participen de la santedat de Déu. No és tan sols record del passat, sinó celebració del present i penyora del futur. D'aquesta manera l'Església celebra de forma ben propera per a cadascun de nosaltres la comunió dels sants, així com està celebrant al llarg de l'any l'acompanyament de la Mare de Déu, dels apòstols, dels màrtirs, les verges, els confessors i de tots els sants.

Cloenda

La mort de les persones estimades no ha de ser viscuda amb l'ajuda tan sols dels sentiments naturals que brollen en cadascú i amb l'ajuda de la psicologia, sinó que, per al creient, ha de ser vivència de fe, de manera que rebí del Crist Ressuscitat tota la llum que il·lumina a la persona cridada i a aquells que resten encara en el pelegrinatge per aquest món. La mort de les persones estimades ha de ser, així, viscuda en la fe i l'esperança cristianes, ja que tota la vida cristiana està marcada per la vivència de la realitat de la Pasqua de Jesús: la seva mort i la seva resurrecció.

Hem preguntat a 10 famílies

Coordinació d' Anna-bel Carbonell

Qui millor que les pròpies famílies –amb tota la seva realitat canviant– per explicar-nos les vivències d'aquesta aventura que és viure la fe en família, en el sí d'una comunitat eclesial, en el dia a dia d'una societat no sempre facilitadora i respectuosa davant les creences religioses.

A totes se'ls facilità les següents qüestions, però amb la llibertat de respondre-les una per una o amb un únic redactat.

Cada família s'ha expressat en total llibertat, des del cor i des de la pròpia vivència de fe. I així és com us ho presentem.

- 1. Quines són les qüestions (fets, situacions, canvis) clau que observeu quant a la vida de les parelles i família avui?*
- 2. Quins són els reptes més importants que creieu tenen avui plantejats la vida de parella, els matrimonis i les famílies? Poden ser referents a la relació de parella, a l'ètica sexual i matrimonial, a l'educació dels fills...*
- 3. Quines orientacions i propostes pastorals faríeu davant dels reptes de la parella, matrimoni i família?*

Marisa Ballester i Josep M. Trullàs,

tenim un equip de matrimonis que abans erem dels Equips de la Mare de Déu i ja fa uns quants anys anem per lliures. Entre tots hem contestat les qüestions. Potser hi ha massa idees però és el que va sortir. Vàrem ser tres parelles amb tres, tres i quatre fills cadascuna i estem entre els 47-53 anys.

1. Quines són les qüestions (fets, situacions, canvis) clau que observeu quant a la vida de les parelles i família avui?

- Ritme accelerat, poques estones de família, falta de temps. Les dues parts de la parella treballen.
- Allargament de la vida (besnets-besavis), molts anys de jubilació i “vida nova en parella”. Avis sovint sobrecarregats.
- Dificultats econòmiques que obliguen a compartir i reagrupar-se.
- Emancipació tardana dels fills.
- Hi ha una desmotivació en quant a la fe cristiana en general. En quan a valors sovint és anar contracorrent.
- Por perquè se'ns escapa part de la vida dels fills amb el món d'internet.
- El compromís matrimonial no s'entén per a tota la vida (sobretot en les parelles joves), en general és un planteig més físic i consumista.
- La sexualitat en la parella ocupa un paper més important que en altres èpoques. Canvis en la moral sexual, relacions prematrimonials.
- El paper de la paternitat/maternitat continua essent important en la unió de les parelles, sobretot al principi quan els nens són petits. Sobreprotecció dels fills. Col·laboració dels dos membres de la parella en l'educació dels fills.
- La societat és més plural, en costums, cultures, circumstàncies de les famílies, s'accepten models de família monoparental i homosexual. Famílies reestructurades.

2. Quins són els reptes més importants que creieu tenen avui plantejats la vida de parella, els matrimonis i les famílies? Poden ser referents a la relació de parella, a l'ètica sexual i matrimonial, a l'educació dels fills...

- Buscar estones per compartir el dia a dia a la parella, per gaudir de la companyia mutua.

- Relació pares-fills, concepte d'autoritat/estimació.
- Acceptació de les famílies no tradicionals (monoparentals, fills sobrevinguts, parelles mateix sexe, parelles de fet,...)
- Hem de respectar la pluralitat de la societat, però a la vegada promoure un model d'estimació que perduri en el temps, que promogui l'amor en la parella a més a més d'envers els fills.
- Els cristians hauríem de donar exemple d'esforç en l'amor verdader dins de la família. Cada individu és diferent i cada parella també. Cada família té les seves particularitats i no podem pretendre ésser tots iguals.
- La transmissió de la fe als fills té el repte que el missatge de Jesús no és fàcil, és exigent.
- Acceptar els nous tipus de vida de parella i el fet que a molts els cal marxar lluny perquè no hi ha feina aquí.

3. Quines orientacions i propostes pastorals faríeu davant dels reptes de la parella, matrimoni i família?

- Obertura clara de l'Església a la diversitat familiar actual.
- Retirar el concepte de pecat de segons quines relacions actualment condemnades. No negar els sacraments.
- El culte cristià ha de modernitzar-se i ser més autèntic.
- El missatge cristià en quant a la família no està clarificat en els textos evangèlics. Els que hem decidit formar una família cristiana hem de procurar formar una petita comunitat en aquest sentit, i aquest és un repte difícil d'aconseguir.
- Que les misses i la vida de les esglésies estigués més d'acord amb els temps que vivim, sortim dels edificis al carrer.
- Compromís social dels cristians.
- Compromís de parella de treballar per un projecte comú, no només passar informació.
- Compromís a nivell d'església. Moltes vegades som molt crítics però poc compromesos.

De vegades fem riure els pollastres i tot

Núria Mañé – Albert Soler,

Parròquia de Santa Maria de la Geltrú, bisbat de Sant Feliu.

La nostra família és molt imperfecta. Potser no ho sembla; i algú, fins i tot, potser diria el contrari. A casa hi ha de tot i hi passa de tot; més o menys com a totes les cases. Ja se sap que cada casa és un món...

Fa 25 anys que ens vam casar. Hem tingut tres fills (22, 20 i 18 anys) i, des de en fa onze, acollim “temporalment” un infant (13 anys), que naturalment ja és de la família. Amb els anys, si hi ha una cosa que hem hagut d’aprendre tots plegats, és a estimar allò concret que som —i qui no té un all, té una ceba— i allò quotidià que hi succeeix, que tot sovint no és exactament allò que a cadascú li vindria més de gust. I això vol dir abandonar idees preconcebudes de com voldríem ser o de com voldríem que fos l’altre; i visions ideals del que hauria de ser la vida en família. Hem après a estimar humilment els nostres defectes i els dels altres, perquè hem descobert que la imperfecció és la porta de l’amor. Només cal adonar-se que a l’Evangeli només els imperfectes s’acosten realment a Jesús; els “perfectes”, els fariseus, en són incapaços.

Posarem alguns exemples. A casa, no sempre ens avancem a col·laborar; o no sempre sabem conservar la calma; o no sempre tenim paciència amb el comportament d’un altre; o no tots anem a missa; ni les coses no sempre estan endreçades; i, de vegades, ens atipem els uns dels altres. Tots, algun cop, ens hem sentit asfixiats per la realitat i hauríem volgut fugir. No cal continuar. Són misèries molt corrents i ben conegudes. Les nostres. Hi ha una frase que ens agrada de repetir a casa; és de la pel·lícula *Amarcord*, de Fellini, i la pronuncia, en un moment de desesperació, el pare atribolat de la família esperpèntica que s’hi retrata: “És que som com de saineit! Els pollastres i tot es riuran de nosaltres!”

Com a parella, hem descobert que aprendre a estimar aquesta realitat dia rere dia és allò que dóna sentit a la nostra vida. Acceptant-ho tot com a bo; esperant amb paciència; tornant a començar sempre; mirant-ho tot amb un toc d’humor; procurant trobar motius per tornar a il·lusionar-se; veient-ho tot, dissimulant molt, corregint poc...

Hi ha un temps per a cada cosa. Quan els fills són petits s’hi ha d’estar a sobre. Quan es fan grans, estimar és deixar ser. És el contrari de posseir, de dominar, de controlar. És voler el millor per a l’altre i el millor és que l’altre pugui ser qui és, de manera plena i completa. Això ho hem après de la manera com Déu fa de Pare. Déu ens deixa ser, no ens obliga, no ens coacciona. És una presència discreta, delicada, amorosa.

Estimar la imperfecció és exactament el que fa Déu amb nosaltres. Si ens volgués perfectes, ens esclafaria.

Jesús refusa el poder i escull l'amor perquè Déu és més "totamorós" que no pas totpoderós. És el pare de la paràbola del fill pròdig, que acompanya, espera, acull, surt a buscar, consola, té paciència... Aquest és el poder de Déu: el poder de la feblesa. Nosaltres, com a pares, què triem en el fons del nostre cor? El poder o l'amor? Si continuem desitjant el que no tenim i vivim pendents del que ens falta, volent que els nostres fills o la nostra parella sigui com ens agradaria a nosaltres que fos, potser és que en el fons del nostre cor voldríem el poder, més que no l'amor. Estimar és estar atent al que ens envolta. No fer moltes coses, sinó estar atent. Diu Simone Weil: "Només estimem quan estem atents".

L'oli que greixa tot el mecanisme de funcionament de la nostra vida és l'agraïment. La gratitud profunda i permanent és una actitud que hem anat desenvolupant al llarg de tots aquests anys. Implica atenció, reverència, acceptació, abandonament... Gràcies pel que és; gràcies pel que hi ha. Joia pel que hi ha; joia pel que és. Agrair eixampla el cor, tonifica el cos i produeix una irradiació que contagia els altres i que genera vida. Per anar bé, no hem de distingir gaire entre experiències 'bones', que cal agrair, i 'dolentes' (o 'menys bones'), que hem de lamentar. Tot és bo; o tot acabarà sent-ho. Gràcies, doncs, per les imperfeccions nostres de cada dia. "Per tot el que ha estat, gràcies! Per tot el que vindrà, sí!" (Dag Hammarskjöld).

Marta Simón i Andreu Travé,

acollidors familiars de la Parròquia de Sant Pere Octavià de Sant Cugat del Vallès, bisbat de Terrassa. Membres del CPM.

1. Quines són les qüestions (fets, situacions, canvis) clau que observeu quant a la vida de les parelles i família avui?

- El fet de treballar els dos fora de casa amb horaris difícils de coordinar implica un canvi de model de convivència i de relació amb els fills i entre la parella. En aquest sentit és important no arribar a casa pensant que s'ha acabat la jornada laboral perquè correm el risc de relaxar la nostra feina com a educadors principals dels nostres fills i filles.
- La deslocalització dels treballs implica més mobilitat. En el nostre cas la feina d'un dels dos membres de la parella implica viatjar amb regularitat i això comporta canvis en els rols que juguem a l'hora de marcar dinàmiques a casa.
- La pèrdua de qualitat de vida degut als horaris implica un nivell d'estrés major. El no poder fer un break familiar al migdia i alhora acabar tard a la tarda comporta una sensació d'encadenar feina sense estones per relaxar-nos i per tant per crear espais de tertulia o de jocs quan els nens són petits.
- La pèrdua de treballs està implicant la tornada a una dependència dels pares i per tant s'ha passat d'una suposada independència que implicava la utilització de les residències pels avis a la dependència de les seves pensions.
Aquest canvi és molt important ara en el cas de parelles joves que genera, entre d'altres, sentiments de frustració i de culpabilitat.
- S'han establert alternatives a la religió pel que fa al treball de l'espiritualitat.
El paper que està jugant l'església no podem dir que sigui de lideratge espiritual, perquè a nivell macro domina la visió de la corrupció i a nivell micro, en algunes parròquies potser per falta de gent jove també és respira una visió massa dogmàtica i poc integradora en el seu missatge.

2. Quins són els reptes més importants que creieu tenen avui plantejats la vida de parella, els matrimonis i les famílies? Poden ser referents a la relació de parella, a l'ètica sexual i matrimonial, a l'educació dels fills...

- Diversitat de models

En aquests moments es dona per fet una diversitat de models de parella que fa que hagi de canviar la visió dels referents que fins ara hem tingut. Ara hem de posar l'accent en el concepte d'estimar molt més ampli i hem de saber trobar l'essència de l'amor cristià en cada tipus de parella, amb diferents cultures, religions, espiritualitat i educacions.

- Influència de diferents referents degut a les noves tecnologies de la comunicació.

Les noves tecnologies han ampliat de manera vertiginosa les possibilitats de compartir qualsevol reflexió o vivència. Per tant les nostres visions i opinions van canviant de forma molt més ràpida i de vegades sense temps a reflexionar sobre aquests canvis.

- L'augment del contacte real entre cultures,

La facilitat de viatjar i els intercanvis d'estudiants, està facilitant un mestissatge entre cultures, en aquest cas potser més d'igual a igual que durant les colonitzacions, del qual no ens atrevim a determinar les conseqüències però de segur que suposarà un enriquiment de pensament i un augment de la tolerància i el respecte.

- Les parelles no comparteixen la fe o la mateixa fe.

Aquesta és una conseqüència del punt anterior. Creiem que ens portarà a tornar a trobar les essències de cada religió i per tant un retorn a l'autenticitat de les filosofies espirituals, minimitzant els rituals més culturals.

3. Quines orientacions i propostes pastorals faríeu davant dels reptes de la parella, matrimoni i família?

- Desdogmatització i millora de l'esperit d'acollida a la diversitat

- Tornada a les comunitats petites

- Canvis d'estructura a les parròquies i millora del treball en xarxa i cooperatiu entre creients.

- Debat seriós i replantejament del paper dels capellans, religiosos i laics en relació a l'educació i treball de l'espiritualitat.

- Replantejament del tipus d'evangelització que cal dur a terme. No pot ser només la transmissió de dogmes o imposicions. S'escau el diàleg com a base de la formació.
- Reflexió sobre com treballar en el camí de les relacions ecumèniques entre regions
- Per suposat un replantejament del celibat.

Els reptes de la família cristiana en un entorn no creient

Antonio Huguet i Elena Caballé,

tècnic de so a Ràdio Estel i Directora Tècnica de l'Institut Diversitas, bisbat de Barcelona.

Fa uns dies, per temes de feina, vaig assistir a una conferència molt interessant, sobre el bullying i el cyberbullying i d'entrada vaig quedar esgarriada de fins on pot arribar aquest tipus d'assetjament. En sortir, vaig tenir temps de reflexionar mentre conduïa durant una hora de tornada a casa i va ser el tema de conversa en arribar a casa, a sopar amb la família.

En el nostre dia a dia, tots utilitzem més o menys i d'una o altra manera les "xarxes socials" i en molts casos són de gran utilitat per fomentar la comunicació quan la distància ho impedeix. Però en aquesta ocasió vaig adonar-me d'aprop, d'alguns dels seus perills.

Els que hem tingut la sort de viure en aquest segle, podem gaudir de molts enginyers que ens faciliten la vida, com ara els avenços tecnològics, però aquests i els nous ritmes de vida, també ens plantegen nous reptes, especialment pel que fa a la vida de parella, de família, a l'educació dels fills, a l'atenció de la gent gran i, en definitiva, a la relació amb les persones del nostre entorn. I a aquests reptes alguns hi afegim el de l'educació a partir d'uns valors cristians.

Com a parella podríem dir que els principals reptes a assolir són una convivència més o menys harmònica i una bona capacitat de comunicació i de diàleg. Tots sabem que la convivència és fàcil en teoria però la pràctica sovint no hi té res a veure. La realitat ens ho demostra sovint i també és un repte de tots saber acompanyar a aquestes parelles en el moment del trencament, en el moment de refer les seves vides per tal d'evitar el patiment, sovint inútil, dels fills.

Com a família els reptes principals per a molts, són la criança dels fills, la conciliació familiar i laboral i l'atenció a les persones grans. Tot i que majoritàriament les diferents enquestes elaborades per diferents col·lectius de professionals ens indiquen que la família és la institució més valorada de la societat, les tasques de criança se segueixen considerant de segona categoria i socialment i laboralment, el ritme de vida no sempre permet la dedicació necessària o considerada òptima.

Pel que fa a l'educació dels fills, un dels reptes que considerem més importants és el d'educar-los des de la coherència i des dels valors i les creences de cada família. I com dèiem, el repte és encara més gran si

els volem transmetre la fe cristiana i l'han de viure en un entorn cada cop més escèptic, on sovint se senten “estranyys” quan diuen que són persones creients.

Però aquests mateixos reptes els té l'Església. Una Església que sembla que cada dia tendeix més al tancament i no sempre es mostra atenta als canvis socioculturals. Lamentablement en molts moments resulta anacrònica i poc significativa per a les noves generacions.

Sovint sembla que ens cal recuperar el projecte de Jesús per construir una societat més humana, més digna, més sana, més respirable i una mica més feliç per a tothom; tot això en contrapartida a una estructura excessivament rígida i disciplinada de la tradició religiosa.

En base a la nostra experiència, cal donar suport a les comunitats de persones laiques que vivim en primera persona el desig de ser comunitat d'acollida, de perdó, de tendresa samaritana; que intentem tenir com a model i centre de les nostres vides a Jesús.

Ara que tant de moda està el “coach” potser seria de gran utilitat per a la institució eclesial, treballar per trobar una nova manera d'ajudar a trobar la fe en la societat moderna en la que vivim, però per això cal recuperar i adaptar allò que de bo hi va haver en la primera experiència, la del model de Jesús.

I per donar aquest gir, per fer aquesta conversió no només hem d'esperar que l'Església faci tots els canvis, sinó que totes les persones laiques ens n'hem de sentir corresponsables. Tots podem contribuir a que en l'Església es comenci a sentir a Jesús de manera nova, a fer una Església més senzilla, transparent i on tots hi tinguem cabuda. Ho podem fer en els nostres grups, a les nostres comunitats, a casa, en el nostre entorn d'amistats.

I per acabar, un suggeriment o recepta del teòleg Jose Antonio Pagola a les parròquies, en una conferència recent: «Han de fer tres coses: acollir, escoltar i acompanyar. Les parròquies han d'acollir de forma afectuosa, càlida i personal la gent del món d'avui, escoltant-la i acompanyant-la».

Joan Torras i Montse Puiggròs,

casats des de fa 23 anys, ell treballa al bisbat de Sant Feliu i ella a Jesuïtes Sarrià-Sant Ignasi. Ambdós compromesos amb el CPM de la paròquia de Santa Magdalena d'Esplugues de Llobregat. Bisbat de Sant Feliu de Llobregat.

“- Mama, el Pablo m’ha dit que no creu en Déu perquè no el veu i el que no es pot veure segur que és mentida.

- Ah...i tu què li has dit, filla?

- Que l’aire tampoc es veu i segur que existeix!”

Quan recordem aquesta conversa amb la nostra filla petita, que aleshores tenia 8 anys, se’ns dibuixa un somriure al rostre. No deixem de sorprendre’ns davant de la meravella que suposa poder conversar amb els fills sobre Déu, Jesús, el misteri de la vida i de la mort, l’església o la moral.

En el nostre dibuix com a parella, ja abans del matrimoni, tots dos partíem d’una vivència cristiana profunda, en ambients diferents i carismes diferents, però units en el més essencial: Aquell que procurem que vertebrï la nostra vida, les nostres decisions, el nostre horari, la nostra quotidianitat és el Crist, l’evangeli...aquesta Bona Nova que ens dóna la clau per descobrir quins camins hem de traçar i seguir, que ens manté dempeus quan les forces acaben, que ens empeny a avançar, que ens centra de nosaltres mateixos per enfocar una vida a major lloança del Senyor.

És des d’aquesta experiència i convenciment que anem interpel·lant les nostres vides; sabent que l’encert i l’error formen part del camí.

Hem somniat sempre en una llar que fos semblant a una església domèstica: una família que procura ajudar-se i compartir, que procura tenir obertes les portes de casa per acollir els amics, que incorpora la pregària en el dia a dia, que col·loca, en les estances personals de cadascú i en els espais comuns, símbols o imatges religioses (una creu, una icona, una ceràmica amb una pregària...) que ens parlen de benedicció de Déu i ens recorden que d’Ell ho hem rebut tot i que a Ell ho tornem, tan limitadament i imperfecte com sabem. Una llar que opta per no apropiarse de tots els béns dels que disposa sinó de donar-ne una part per atendre aquell que està pitjor o que no té allò indispensable; que té present el pobre i el malalt. Una llar que organitza el seu cap de setmana posant el centre en la celebració de l’Eucaristia i, després, la resta de compromisos o activitats. Una llar en la que, de vegades, Déu pot ser el motiu de conversa d’un dinar de dissabte.

Molts pensaran –i pensen alguns amics i parents creients i practicants i d’altres bons amics humanistes– que aquesta manera de viure i d’educar “no està de moda”; que tanta “dimensió religiosa” en la nostra llar pot provocar un elevat risc de “rebot” per part dels nostres fills; que potser no cal tant...que pot ser un contrasentit en una societat laica i tan racional, on l’expressió religiosa i el transcendent s’ha pretès foragitar de l’àgora pública. Nosaltres pensem el contrari, que nosaltres tenim l’obligació i el deure d’acostar els nostres fills fins a l’experiència de fe de la qual som fills i que ens és motor per sentir-nos “poble de Déu en marxa”. Després cadascun dels fills ha de fer la pròpia motxilla, ha de trencar el motlle que ha rebut i modelar de bell nou, solcar la terra amb la seva empremta, optar i viure segons l’escala de valors i les fites que, a partir d’aquests valors, decideixi traçar. Això no obstant, estem convençuts que el jove que ha fet experiència de sentir-se estimat per Déu al peu de la creu del Crist un Divendres Sant, ben segur que, prengui l’opció que prengui, no viurà la vida al marge dels altres ni del transcendent.

En qualsevol cas, hi ha algunes reflexions que a nosaltres ens han interpel·lat i ens han estat realment profitoses:

- Com podem ser cristians i sentir que la fe és el centre de la nostra vida si després no concretem aquest “centre” en el nostre dia a dia?.
- Com podem apropar els nostres fills a la comunitat eclesial si no viuen la seva pròpia llar com una petita església?.
- Com podem parlar a taula de tots els temes (les vacances, l’examen de mates, els jocs del pati, la conversa amb la veïna...i no parlar del més important? de Déu, de l’evangeli del diumenge, del Crist que parla des del pobre?.
- Com podem demanar-li a l’adolescent –que entra en aquella etapa de confusió, recerca i rebel·lió– que tingui interès en trobar respostes i fer seva l’opció de madurar en la fe, si en la seva vida mai no hi ha incorporat el fet religiós amb la mateixa naturalitat que hi ha incorporada la seva vida acadèmica o social?.

Són algunes reflexions i plantejaments que, si més no a nosaltres, ens han ajudat a dibuixar mediacions al servei de l’experiència de fe personal i familiar:

- Expressar en el quotidià que la fe és el do més gran i, com a tal, el millor a donar als fills després d’haver-los donat la vida.
- Incorporar la pregària diària des de molt petits (per a cada edat i moment en una formulació diferent) és essencial per integrar Déu en la seva història de salvació personal.

- Visualitzar l'organització del cap de setmana en funció de l'Eucaristia.
- Dialogar sobre Déu i l'experiència de fe a casa, sobre els grans misteris de la vida, sobre Jesús...i escoltar molt el moment de cadascú per aportar allò que més bé els pugui fer.
- Procurar no imposar la fe sinó transmetre-la; no obligar-la sinó desvetllar interès i desig des de la pròpia pràctica.
- Decidir una escola per als fills que no sigui aliena a l'experiència de fe i que faciliti la celebració, la catequesi, la vivència dels diferents temps litúrgics.
- Cercar aquells espais de celebració adients per als fills, on els infants i joves es trobin amb d'altres com ells, amb qui puguin crear complicitats i amistats. Espais que els interpel·lin, des d'una pedagogia catequètica adient per a l'edat, el moment i el procés.

Viure la fe en família, per tal que els joves en prenguin el relleu, ningú no ha dit que fos fàcil, però sens dubte és un repte impressionant que només es pot fer des de la vivència i l'experiència compartida.

1. Quines són les qüestions (fets, situacions, canvis) clau que observeu quant a la vida de les parelles i família avui?

- És evident que en els darrers anys hi ha hagut un canvi important en el concepte de família. Si fins ara enteníem per família la unió d'un home i una dona amb un determinat nombre de fills, normalment més de tres, en els darrers anys hem observat que aquesta unió ja no només és d'home i dona, es dona també (a més del matrimoni heterossexual) la unió homosexual.
- El matrimoni ha deixat de ser un lligam estable com ho havia estat majoritàriament durant segles, i ara es pot trencar –i de fet, es trenca- amb molta més facilitat.
- Això dona lloc a molts –i diversos- tipus de família, la qual cosa fa que els diferents membres s'hagin d'anar acostumant als trencaments, als canvis d'habitatge, i de convivència amb nous membres dins de l'entorn familiar.
- Normalment els dos membres de la parella han de treballar, –i moltes hores!- per poder assumir econòmicament totes les despeses que comporta el quefer quotidià, la qual cosa fa que molts infants romanguin sols a casa durant les tardes, sense ningú que els doni pautes de comportament, i sense un pal de paller a la llar que marqui els límits.
- Els avis també han deixat de formar part del nucli familiar, normalment ja no viuen amb les famílies dels fills, i o bé romanen a la pròpia llar, normalment sols, o bé viuen en llars geriàtriques on els qui en tenen cura són professionals.
- La relació avi-nét, però, adopta altres formes. Els avis són decisius en el desenvolupament de la vida quotidiana de moltes famílies i fan funcions de substitució. Acompanyen els nets a moltes activitats i en aquestes trobades transmeten valors i creences, de tal manera que són decisius per la transmissió de la fe.

2. Quins són els reptes més importants que creieu tenen avui plantejats la vida de parella, els matrimonis i les famílies? Poden ser referents a la relació de parella, a l'ètica sexual i matrimonial, a l'educació dels fills...

- Avui dia és molt difícil la lluita contra corrent, al marge del que manen els cànons establerts. La societat ens marca un to fortament consumista, superficial –a voltes frívol– i molt allunyat del que seria una vida afí a l'evangeli, en la que l'austeritat i la sobrietat haurien de ser els valors primordials a seguir.
- La televisió ens marca un patrons a seguir segurament divertits i heroics però molt allunyats del que és o hauria de ser la nostra vida diària quotidiana.
- Els programes amb índexs d'audiència més elevats són els que fan de la vida privada un circ mediàtic, en els quals la discussió, la manca de respecte i el crit són habituals, i això marca –malauradament– un patró de conducta en els espectadors, que si no tenen criteris discernidors (com poden ser els nostres fills, infants) entenen que aquest ha de ser el comportament habitual, i la forma de desenvolupar-se en el món dels adults.
- La religió ha desaparegut del món extern i ha passat a ser viscuda des de la interioritat de les –poques– famílies creients. Ser creient avui dia, a casa nostra, ha esdevingut ser una “rara avis” en l'entorn de les nostres escoles i esplais, perquè Déu ha deixat de ser un referent, i ha passat a ser un prototipus arcaïtzant de societat del passat.
- Aquest fet comporta que molts dels nostres joves creients sentin vergonya de confessar-se cristians i només ho facin en grups petits o en entorns molt íntims.

3. Quines orientacions i propostes pastorals faríeu davant dels reptes de la parella, matrimoni i família?

- En primer lloc, creiem que és important que els fills entenguin que una cosa és el que perceben a través de la televisió, i una altra el que hauria de ser una vida viscuda en plenitud. Se'ls ha de fer entendre i veure els valors transmesos en l'evangeli i han percebre que la vida cristiana és un bell camí, i una bona opció vital a tenir en compte i no una deixalla del passat.
- Cal que entenguin que paga la pena una vida viscuda des de la fe, per als altres, lluny dels estereotips imposats per la societat moderna, buida de continguts i mancada de valors.

- Creiem que és important que aquest fet –la vida cristiana- el visquin en grup, no només des del nucli familiar, sinó que també puguin veure que altres nois i noies de la seva edat viuen també el mateix que ells. En les edats adolescents el grup és molt important, per tant és vital que trobin un bon entorn en el qual puguin viure els valors de l'evangeli i el seguiment de la vida de Jesús.
- Cal també donar-los eines perquè se sentin prou reforçats en les seves creences, sense importar si coincideixen amb les de la majoria o no. Haurien de tenir prou criteris de discerniment i de saber seguir el seu propi camí, marcar la pròpia trajectòria, independentment de quina sigui la de la majoria.

A propòsit de les preparacions al matrimoni

Ramona Minguet i Josep Matamala,

de l'equip 33 del CPM.

Nosaltres, la Ramona i jo, fa més de vint anys que prepararem “parelles” per a rebre el sagrament del matrimoni. Quan vàrem començar les parelles que venien a la preparació s'amagaven de la seva “convivència pre-matrimonial”. Actualment algunes porten els seus fills perquè no han trobat “cangur”... S'ha fet un gran camí bo per a uns, escandalós per a altres. Creiem que cal acollir tothom: la nostra tasca és la del bon samarità. Les ferides que han rebut potser foren imposicions morals, o potser se les han fet ells mateixos. Tant se val: no hem de fer diferències: arriben ferits i els acollim, d'altres arriben contents perquè després de portar alguns anys de convivència portaran la seva unió a l'altar manifestant-hi una “Presència” en el seu amor que cadascú l'anomena a la seva manera. Un equip del nostre moviment, comentava d'uns avis que van portar el net als diàlegs perquè els fills no estaven casats i ells, els avis, ho volien fer ara que tenien un net... com diu l'estimat Papa Francesc: “Qui sóc jo per a jutjar!”. Alguns diuen, mirant el problema des de fora, que com que hi ha poca gent que es casa ara “ho agafeu tot”... d'això en parlarem, però mirant el problema des de dins.

Podríem començar enumerant possibles causes de trencament de les parelles: la necessitat de voler viure en llibertat, els canvis de rols en la família, la manca d'estabilitat laboral, l'estrès social que es filtra (com ho fa una gotera) dins l'amor familiar. Veient tot això hi ha qui dona consells “pràctics”: mireu menys TV durant els àpats, busqueu espais d'intimitat per a “Festejar el vostre amor” tal com ho fèieu de nuvis, etc. Tot molt sà i de molt bon fer. Però hem observat que durant les trobades de preparació, hi ha uns temes en que sovint es produeixen “silencis”. Dos silencis significatius.

El primer silenci es produeix quan es toca la sexualitat. Es respira a l'ambient un sentiment de poc respecte a la intimitat de parella. Cal reconèixer que en aquest tema, molts hi tenim un “ull-de-poll” que ens fa caminar de manera estranya. La intimitat neix d'experiències diferents. És per això que als pobles primitius es fan cerimònies d'iniciació en que a més de normes de conducta es fa una iniciació en el camp de la sexualitat. Sembla ser que aquesta iniciació es principalment el “domini” del propi “jo”, més que del propi “cos”. Entenen que en la sexualitat cal exercir el domini del propi “jo”. Cal adonar-se que no estem davant d'un mirall: l'altre no ha de sentir necessàriament el mateix que jo. La sexualitat ens fa entrar dins la “selva interior” de la nostra parella. Poèticament, podríem parlar

d'ocells que canten, micos que criden, mosquits que emprenyen, rierols que neixen i donen vida: la seva totalitat... en realitat entren en contacte dues selves: la seva i la meua. En aquell cadascú viu una realitat personal que pot coincidir o no amb el "temps atmosfèric" de l'altre en aquell moment. Amb això és difícil de predir el camí que seguirem. De vegades els dos junts, d'altres sentim el seu crit l'anirem a buscar. Sempre pensant que és tot el que té i que caldrà admirar sense atropellar res. Meravellar-nos de tot sense emmirallar-nos en nosaltres...

Recordeu el gegant de la façana del naixement que en el temple de la Sagrada Família mata innocents a cops d'espasa? Expliquen que Gaudí, buscant un model per a fer l'escultura va trobar un pagès del veïnat alt i fort que podia ser un bon model de l'escultura del "gegant" que buscava. S'adonà, però, que tenia sis dits, i ho comentà l'escultor dient de corregir l'anomalia. En Gaudí digué "si el Senyor l'ha fet així, qui sóc jo per a rectificar-ho". El Gegant esculpit, conserva els sis dits del peu dret! Cal respectar les singularitats trobades pel camí ja siguin nostres o de la nostra parella. Cal oblidar la moral?, què hi diu l'Església...?

L'Església és el segon gran silenci que trobem en els temes que tractem. No per la moralitat que predica, sinó per les imatges religioses amb que s'explica. Uns, fins i tot varen remarcar el llenguatge gairebé "hermètic" que s'usa a la litúrgia. "Què enteneu quan dieu 'Anyell de Déu que traieu el pecat del món, tingueu pietat de nosaltres' i al final acabeu amb 'doneu-nos la pau', què és 'anyell de Déu...'. Pensant-ho bé hem de reconèixer que es fa servir un llenguatge molt allunyat del món on viuen...

Per això és que ens preguntem i també els preguntem "què vol dir ser cristians". Els que "són de missa" ens contesten: "seguir a Crist". Aquest "seguir a Crist" cadascú ho entén diferent. Posem un exemple del que vol dir "crist" (ungit, en grec). Si pel bosc, hi trobem un bolígraf, ni que en sigui un tros, veurem en aquell tros, la indústria que l'ha fet i que justifica l'existència de la troballa. Aquest "testimoni a favor de la Indústria" és la "unció que té aquell tros" de bolígraf. Si se'm permet diré que el seu "crist" identifica la procedència industrial. L'univers també té un "crist" que l'ha fet: procedeix de "la Paraula Creadora del Pare". Aquesta "Unió de la Paraula", aquest "Crist" és el que cal trobar i és el que busquem quan busquem "Déu". D'aquí és que ens anomenem "Cristians". Dins la selva del sagrat i fent un paral·lel amb la selva de l'amor, hi ha un humà "Jesús de Natzaret" que morí i ressuscità: ell és per a nosaltres el sisè dit de la història... El silenci ara sí que és total: com si s'hagués invocat l'ajuda del "Superman". El nostre Jesús de Natzaret, no el veuen dins la història: està de costat amb Blanca-Neus, la Venta-Focs... figures infantils. Alguns amb formació de lletres l'identifiquen amb el "logos" grec. No hi és a la història, sinó a la nostra elucubració. Molts l'accepten com una gran

construcció filosòfica. La Pietat de Miquel Àngel és una obra d'art que mostra el sentiment de mare de Maria. Els que s'hi apropen més, admeten que Jesús pot ser una obra d'art dins del pensament humà. Però no es "viu": el seu "Crist" no ha ressuscitat en ells. Són cristians?

Cal diferenciar "Jesús" i "Crist" per poder reconèixer un sisè dit dins la nostra història. Per bé o per mal amb la cristianització del paganisme al segle IV es trobà Crist dins el Paganisme i (amb dolors de part, segons Pau) neix l'Univers dins del sagrat. Actualment, s'ha superat el paganisme romà del segle IV, el cristianisme definit a l'edicte de Milà (313), els dogmes definits al Concili de Nicea (325). Tots aquells dogmes ("opinions" de l'Església, no ho oblidéssim pas que això vol dir en grec la paraula "dogma") ens aclarien on, dins el Paganisme, s'hi trobava el "Crist" testimoniatge de l'actuació de la Paraula de Déu.

Actualment la visió romana de l'Univers ha estat superada per una visió més racional científica i tècnica. El "Crist" que com cristians hem de "tornar a suscitar" (re-suscitar) no el trobem dins dels dogmes que l'Església definí al Segle IV. Avui, en el segle XXI s'han d'actualitzar. Teilhard de Chardin S.J. ja manifestava en el "Medi Diví" (1926) el paper de la "Matèria" com a manifestació del "Crist Còsmic". Aquest Crist Còsmic de Teilhard és més intel·ligible que l'expressió dogmàtica del segle IV.

No volem complicar la vida dels nuvis ni amb explicacions teilhardianes ni amb dogmes de difícil acceptació. Cal recordar la manifestació feta a Moisès: "Jo sóc", que equival a dir "Jo existeixo". No és cap demostració, és una afirmació "Jahvé existeix i és l'Abbà de Jesús que vol alliberar el seu poble". A Déu l'hem de buscar i trobar en l'existència del que ens envolta: la història, el progrés, la tecnologia, l'evolució... seguint el sentit cristià el trobarem en l'amor compartit. Com els d'Emmaús el reconegueren "partint el pa".

Hi ha un inici a la "creació evolutiva" anomenat "Big-Bang" i hi haurà un "Punt Omega" (Punt final, segons Teilhard) on es farà visible la presència de Déu dins la Matèria. Compartir l'amor és el testimoni del nostre matrimoni, és buscar el "Crist" darrere l'amor de parella.

De debò cal acollir com bons samaritans, no jutjarem el seu "cristianisme" és el Senyor qui està al darrere.....

Elisabet Almarcha i Samuel Villar,

pertanyen a un club social cristià anomenat Fordis. Cornellà de Llobregat, bisbat de Barcelona.

*«No us preocupeu, doncs, pel demà,
que el demà ja es preocuparà d'ell mateix.
Cada dia en té prou amb els seus maldecaps». (Mt 6,34).*

Amb aquest passatge de l'evangeli de Mateu iniciàvem el nostre camí junts; va ser la lectura del dia de les nostres noces. Som Elisabet i Samuel, portem 4 anys casats i acabem de tenir la nostra primera filla, Eva. Al llarg d'aquests anys de convivència, ja com a matrimoni, i dels anys que vam viure de festeig, hem intentat que la confiança fos la base de la nostra relació. La confiança que dipositem l'un en l'altre, sí, però sobretot la confiança de posar tots els nostres projectes i il·lusions en mans de Déu. No ens hem sentit sols en cap moment, al nostre costat sempre han estat família i amistats i una comunitat cristiana, per descomptat, però sobretot hem notat la presència del Senyor en el nostre dia rere dia.

Com diu la lectura del passatge de Mateu, cada dia porta les seves pròpies inquietuds, els seus maldecaps. A les nostres vides així ha estat i, amb més o menys encert, hem anat superant-les i aquestes ens han fet créixer com a persones, com a parella i com a família. Però els que ens coneixen bé, saben que som una parella a la qual li agrada tenir les coses controlades, organitzades i programades, per així evitar imprevistos i no haver de recórrer a la improvisació. Això últim ja no quadra tant amb la lectura de Mateu: «No us preocupeu pel demà...». Tot el contrari, si hi ha alguna cosa que ens roba la tranquil·litat és no controlar «el demà». És per això que treballem i ens esforcem dia rere dia per fer present l'ensenyament de Jesús en aquest passatge: fieu-vos de Déu, confieu en Ell, poseu les vostres vides a les seves mans, busqueu el seu Regne i «tot això us ho donarà de més a més» (Mt 6,33).

I així ha estat. A dia d'avui, després d'aquest període tan curt de vida en família, ja podem dir que Déu ens ha regalat moltes coses «de més a més». I no per mèrits propis, perquè, encara que en ocasions hem prioritzat les coses del Senyor per davant dels nostres capricis o de les nostres comoditats, no sempre ha estat així. Si hem rebut alguna cosa, òbviament ha estat per la seva gran generositat, pel seu desig ardent d'estimar-nos i de fer-nos feliços.

En mans del Senyor vam posar, des del primer dia, el nostre festeig. Va ser un festeig cristià, sí, d'aquells en què la parella no se'n va a viure junta

abans de casar-se. Però per sobre de tot això, va ser una etapa dedicada a discernir si realment anàvem a ser capaços d'estimar-nos la resta de les nostres vides i saber dedicar-les a buscar la felicitat de l'altre per sobre de la nostra pròpia felicitat. Arribar a una conclusió així, sols, no és fàcil. Durant aquest temps pregàvem junts, vivíem els sagraments, ens aconsellava algun sacerdot amic, posàvem els nostres pensaments en sintonia amb els de Déu, ja que creïem que era la millor manera per no equivocar-nos. Fins al dia d'avui ha estat així, i per això seguim fent el mateix ja que la nostra experiència ens ha demostrat que funciona.

Després del «sí vull», o millor dit del «sí volem», i d'un parell d'anys de convivència a la nostra llar, vam decidir començar a buscar el nostre primer fill o filla amb molta il·lusió i moltes ganes de fer créixer la família que havíem format. Al principi, com sol passar, vam posar la nostra confiança l'un en l'altre, sense comptar molt amb Déu. Ja ho teníem tot organitzat, els comptes estaven fetes perquè el període d'embaràs quadrés amb els nostres interessos i el nadó naixés quan a nosaltres ens convenia. Però passava el temps i l'embaràs no arribava... Van començar a arribar les presses, la sensació d'impotència i ràbia per no poder fer les coses com les havíem programat. Fins que ens vam adonar que alguna cosa estava fallant. Ens havíem oblidat del més important, no comptàvem amb Déu per als nostres plans, i vam decidir replantejar la situació de nou. Recuperarem aquestes estones breus de pregària que a poc a poc havíem descuidat, i vam posar en mans del Senyor la nostra intenció. Vam estar fem oració durant un temps, amb el passatge de l'evangeli de l'Anunciació, meditant al nostre interior les paraules de l'àngel Gabriel: «per a Déu no hi ha res impossible» (Lc 1,37). Confiar més en Déu, posar els nostres desitjos i intencions a les seves mans, va fer que anessin desapareixent aquests sentiments d'impotència, de ràbia i de frustració que havia generat en nosaltres aquesta situació. De mica en mica, recobrem la pau, la tranquil·litat i la confiança que tant necessitàvem. Al cap d'un temps, Déu va voler que «ens quedéssim embarassats». Feliços per això, vam decidir canviar la nostra petita oració. En lloc de l'evangeli de l'Anunciació i seguint els passos de Maria, la nostra ànima «magnifica el Senyor» (Lc 1,46) cada dia de la nostra vida amb la pregària del *Magnificat*. Donem gràcies a Déu per aquest gran regal, la nostra filla Eva, i per tot el que ens ha regalat durant tots aquests anys.

L'església domèstica

Paqui Bautista i Javier Velasco,

bisbat de Sant Feliu de Llobregat.

Originalment el concepte d'«església domèstica» s'aplicava a las comunitats creients que es reunien a les cases particulars, en els primers temps del cristianisme. Pau envia salutacions, per exemple, als creients que es reunien a casa del matrimoni Prisca i Àquila: «saludeu també l'església que es reuneix a casa d'ells» (Rom 16,5); també: «us saluden especialment en el Senyor Àquila i Prisca, amb tota l'església que es reuneix a casa d'ells» (1Cor 16,19). Les cases particulars es convertien, amb relativa freqüència, en llocs de culte, de reunió comunitària, eclesial.

Lògicament, amb el temps aquest costum va desapareixent poc a poc, sobre tot quan cessen les persecucions. Les comunitats troben llocs més amples i més adients per reunir-se i celebrar l'eucaristia i altres activitats cùltiques i comunitàries.

El concili Vaticà II va voler recuperar aquesta intuïció i aplicar-la a una realitat una mica diferent, però no llunyana del seu significat original: la família. Ja no és una comunitat que es reuneix a la casa d'una família, sinó una família que és comunitat.

«De la unió conjugal procedeix la família, en què neixen els nous ciutadans de la societat humana, que per la gràcia de l'Esperit Sant queden constituïts pel baptisme en fills de Déu per perpetuar el Poble de Déu en el córrer dels temps. En aquesta, com a església domèstica, els pares han de ser envers els seus fills els primers predicadors de la fe, tant amb la seva paraula com amb el seu exemple, i han de fomentar la vocació pròpia de cadascú» (Vaticà II, constitució dogmàtica sobre l'Església *Lumen Gentium*, n. 11).

Però, les famílies cristianes són veritablement esglésies domèstiques? Jo crec que moltes d'elles ho són. La nostra família, la que vam formar Paqui i jo fa 33 anys, quan encara érem molt joves, va ser amb vocació de família cristiana, d'església domèstica. Mai va faltar el nostre compromís cristià i mai vam deixar de procurar que la nostra vida familiar estigués informada per la Paraula de Déu. Els dos llegint la Bíblia diàriament i quan van arribar els fills, dos nois i una noia, continuar amb ells, llegint cada nit històries bíbliques, explicant-les-hi al seu nivell infantil. Dos d'ells encara llegeixen quotidianament la Bíblia.

Ja abans del nostre matrimoni tots dos participàvem en un grup de joves cristià, grups de revisió de vida, col·laboràvem en diverses catequesis,

visitàvem malalts, ancians, orfenats, etc . I després de casar-nos continuem amb tasques similars, que mai hem deixat. El que sí que ha canviat, de vegades, és el lloc o la forma, d'acord amb les noves i diverses circumstàncies. Ara participem en grups d'animació bíblica, en equips matrimonials, a la parròquia, en voluntariat, etc .

La preocupació i l'educació dels fills han estat el nostre major afany en aquests anys. Suposo que com en totes les famílies, amb alts i baixos: tot no ha estat de «color de rosa», ni de bon tros. El que sí que hem tingut sempre present és la necessitat de contagiar amb les nostres vides –no només amb les nostres paraules– els valors que desitgem que visquin. Hem donat molta importància: al respecte cap als altres –pensin com pensin–; l'educació en la llibertat; els hem ofert la «bona notícia» de Jesús, que és fonamental a les nostres vides, però hem respectat –sobretot a partir que s'han anat fent grans– les seves opcions personals; l'esperit crític; la sensibilitat cap a les necessitats dels altres; l'amor per la lectura; la responsabilitat en l'estudi i en el treball; l'esperit solidari; el valor de la família; etc.

Aquest any es casa la filla; el dos fills ja són casats. Del primer estem esperant el tercer nét; ja tenim dues nétes d'ell i de la seva esposa. El segon també espera descendència. I la filla ja queda poquet per a què marxi de casa. Tornem a estar com al principi. Estem orgullosos d'ells, de tots tres, com a persones i com a creients. Participen, dos d'ells, de la vida de fe, i els tres són persones estupendes, bons cònjuges i bons pares (els que tenen o esperen família); bons ciutadans, preocupats per les necessitats del proïsme; participants de la vida cristiana comunitària; enamorats de la Paraula de Déu... Donem gràcies a Déu.

Montse Curto i Manuel Ceballos,

pertanyen a un club social anomenat Fordis. Cornellà de Llobregat, bisbat de Barcelona.

Un fet rellevant pel que fa a la vida de família i fins i tot de parella a l'actualitat és combatre la tendència a l'individualisme, i la poca preocupació pel comú, fins el punt que és difícil identificar clarament la importància del col·lectiu en l'àmbit de la convivència familiar. Aquesta tendència a l'individualisme implica que sigui molt més complicat aprofundir en la fe de forma comunitària, i per tant no gaudir del recolzament i la riquesa del testimoni de la parella i dels fills. En definitiva es podria dir que es tracta de lluitar contra l'egoisme i la falta de caritat.

Altre aspecte rellevant és una certa propensió a la comoditat. Poc interès per assumir el risc de quedar malament davant del que és socialment correcte, i per tant amb una certa tendència a tancar-se en si mateix o dins d'un grup més o menys tancat.

Hi ha una mena de por al compromís de qualsevol tipus. La paraula compromís ha caigut en desgracia, comprometre's suposa en molts moments oblidar-se d'un mateix i pensar en l'altre, deixar de banda el que jo vull per pensar en què puc donar a l'altre encara que suposi per a mi una renúncia.

Això es un repte en la vida de parella, en l'educació dels fills i en la vida en família; perquè de vegades estem més disposats pels de fora de casa, que pels que tenim més a prop.

Un dels principals reptes de la vida de parella és la comunicació, no només des del punt de vista de la convivència ordinària, si no des de la possibilitat d'aprofundir en la vivència de la fe. És molt important escoltar i parlar; a la parella, als fills d'un en un, i en «conclave familiar». I entre les baralles dels fills, deixar l'espai i el temps necessari per a què es reconciliïn sense forçar cap situació, ajudant-los a reflexionar.

En quant a l'educació dels fills, és important crear un esperit crític per no ser arrossegats per una societat que dóna l'esquena a l'Evangelí; ensenyar-los amb la paraula i l'exemple la importància del perdó per poder sentir-se realment estimats per l'altre. Ensenyar-los a diferenciar clarament el bé del mal a la llum de l'Evangelí.

Un altre repte és trobar temps de qualitat. Temps de lectura, de reflexió, de compartir, d'oració. Temps de desconexió de les coses que condicionen la nostra agenda diària. Temps que permeti establir en el si de la fa-

mília un espai de trobada que contribueixi a l'educació i l'intercanvi de vivències entre els seus membres, espai que moltes vegades és inexistent, o encomanat a les institucions educatives o socials.

Altre aspecte important seria combatre la superficialitat i la immediatesa que predominen a la nostra societat actual, de tal forma que en no poques ocasions afecta a la nostra pròpia conducta, tant individual com en el si de la pròpia família.

És molt important la formació dels pares, el coneixement de l'Evangelí per poder-lo apropar als nostres fills i que sigui per a tots el camí, la guia.

Per abordar els reptes que com a parella es plantegen en l'actualitat, és necessari que l'Església ofereixi una porta d'entrada diferent i més d'acord amb els temps que vivim, a les persones que s'aproximen a ella buscant aquesta ajuda. L'excessiu rigor de la litúrgia, fa que la formalitat en ocasions formi una barrera infranquejable per arribar a l'important, que és el missatge de Jesús. Pot ser també que sigui aplicable als que formen part de la comunitat eclesial.

Hem preguntat als Delegats de Pastoral Familiar

Coordinació d' Anna-bel Carbonell

En aquest número de Quaderns de Pastoral no hi podia faltar l'opinió dels Delegats de Pastoral Familiar d'alguns dels bisbats. Com bé ens diuen han contestat a títol personal, a partir de la missió que tenen encomanada i del que es troben en el seu dia a dia.

- 1. Quines són les qüestions (fets, situacions, canvis) clau que observeu en la vida de les parelles i família avui?*
- 2. Quins són els reptes més importants que té plantejats la vida de parella, els matrimonis i famílies.*
- 3. Respostes o orientacions sorgides del qüestionari del Sínode.*
- 4. Tres o quatre orientacions pastorals davant del repte del parella, matrimoni i família.*

Mn. Manel Claret,

delegat de Pastoral Familiar de la diòcesi de Barcelona.

1. Quines són les qüestions (fets, situacions, canvis) clau que observeu en la vida de les parelles i família avui?

Crec que en primer lloc ha canviat el concepte de família. Actualment s'ha ampliat vers grups impensables fa uns anys: famílies monoparentals, homosexuals, parelles de fet, etc.

En segon lloc la mentalitat de gènere que ha comportat un canvi copernicà en la concepció de la persona. Del reconeixement de la dignitat i igualtat de tota persona, a l'opció de la identitat sexual segons l'opció personal, amb exigència del seu reconeixement social.

La revolució sexual, que si per una part ha posat en relleu aspectes importants: dimensió interpersonal, simbolisme, aspecte lúdic, etc, per altra ha comportat una banalització de la mateixa i menysteniment del compromís i respecte a la persona.

2. Quins són els reptes més importants que té plantejats la vida de parella, els matrimonis i famílies.

El primer repte és que l'amor es definit, com diuen els experts en molts casos, com líquid. No comporta un compromís definitiu de les persones que volen unir les seves vides. És una experiència emotiva, sensible, subjectiva. És un amor distint del que com a tal concep el què entenen els cristians com a tal. Un amor mancat totalment d'un sentit transcendent. Han ajudat molt a aquesta situació el corrent materialista, secularista, i dessacralitzador.

El segon, és semblant i derivat del primer, és la feblesa de la família. La família, conseqüència de la manca d'estabilitat conjugal es trenca i posteriorment els seus membres formen noves famílies, amb tota la complexitat que comporta el fenomen: tensions, infants amb dues o tres famílies, inestabilitats emocionals i geogràfiques, suports psicològics a pares i fills, avis que ho deixen de ser, etc.

La sexualitat ha deixat de ser patrimoni de la vida conjugal. És una experiència que pertany al creixement i desenvolupament de les persones, i no té relació amb l'ètica o la moral tant entre els joves, com en les relacions conjugals. El Magisteri respecte a la sexualitat humana està desprestigiada tant civilment com entre la majoria de creients.

3. Respostes o orientacions sorgides del qüestionari del Sínode.

És pràcticament impossible reunir en unes poques línies la complexitat de les qüestions plantejades en el qüestionari. En remarco algunes: els fonaments antropològics i teològics demanen una nova reflexió en relació a com concebre i respondre a la problemàtica del matrimoni i família.

L'Església ha de fer un esforç molt seriós perquè el Magisteri sigui més creïble i perquè respongui a la problemàtica real dels matrimonis així com la resposta que necessiten els que estan en situació irregular. El Magisteri imposa normes morals que s'interpreten com a fonamentalistes.

Els sacraments són mitjans de salvació. Resulta que s'aparten d'ells els qui més els necessiten. Cal tornar a admetre als sacraments a tots els qui els demanen. No pot haver-hi marginats a l'interior de l'Església.

La solució de l'Església Oriental de donar una benedicció als qui s'han separat i es volen tornar a casar s'hauria d'acceptar en l'Església Catòlica. Durant cinc-cents anys fou una solució que varen aplicar fins i tot Pares de l'Església al qui es separaven.

Hi ha problemes que són un repte per a l'Església en concret: la nova praxi de les relacions sexuals, les parelles de fet els matrimonis homosexuels.

4. Tres o quatre orientacions pastorals davant del repte de la parella, matrimoni i família.

Primera: major atenció a la pastoral familiar. Aquesta no ocupa la suficient atenció entre els agents de pastoral. Un fet: els moviments de pastoral familiar en l'actualitat pràcticament no tenen atenció pastoral.

Segona: acolliment i atenció a les noves situacions pastorals. Els casos d'irregularitat conjugal i familiar s'estan convertint en casos "regulars": Comencen a ser molt normals en les nostres comunitats. Cal oferir alguna resposta vàlida.

Mantenir un gran respecte i diàleg amb els matrimonis que estan en situació d'irregularitat canònica. Només des d'aquesta postura no es trobaran marginats de l'Església.

Cal ajudar els promesos a fer una bona preparació prematrimonial. No es pot fer per omplir l'expedient. Cal fer un bon acolliment, adaptar-nos a les seves necessitats, dedicar-los el temps que requereixen, oferir-los possibilitats de participar en grups de pastoral matrimonial i familiar.

Josep Maria Guardiola i Dolors Ripollès,

delegats de Família i Vida del bisbat de Sant Feliu de Llobregat.

1. Quines són les qüestions (fets, situacions, canvis) clau que observeu en la vida de les parelles i família avui?

Si parlem dels que s'acosten a demanar el Sagrament del Matrimoni podem dir que s'observa una fe immadura, que només és fruit d'alguns sentiments i costums. Veuen en el matrimoni a l'Església Catòlica com un compromís més gran que el que els ofereix el matrimoni civil.

No participen de la vida de l'Església i no són conscients que ells són l'Església i tampoc que és la seva missió la transmissió de la fe als fills.

Majoritàriament conviuen abans del matrimoni i vénen a demanar el Sagrament del matrimoni amb fills.

A vora d'aquestes situacions majoritàries, altres, que són minoria, van construint la seva relació de parella amb una preparació remota al matrimoni; construeixen el seu nuviatge com la preparació pròxima al matrimoni, i, s'acosten a la parròquia per demanar la preparació immediata. Aquests treballen i pregunten a Déu per anar construint la seva família segons el pla de Déu.

2. Quins són els reptes més importants que té plantejats la vida de parella, els matrimonis i famílies.

Poden ser referents a la relació de parella, a l'ètica sexual i matrimonial, a l'educació dels fills...

Per a la majoria de les parelles el repte és viure la presència de Crist a la seva vida, només Ell podrà garantir el compliment d'altres reptes: ser una sola carn, respectar aquella indicació del Senyor referent a la fidelitat: "aquell que mira una dona desitjant-la ja ha comès adulteri en el seu cor".

3. Respostes o orientacions sorgides del qüestionari del Sínode.

Per contestar aquesta pregunta permetim unes paraules de Mons. Georg Gänswein en una entrevista recent:

Parlem de la darrera polèmica: el qüestionari que el Vaticà ha elaborat sobre l'acceptació de la doctrina moral catòlica...

La idea de l'enquesta sorgí amb la mirada posada en el sínode que tindrà lloc a Roca a l'octubre. La Secretaria del sínode ha enviat un qüestionari als bisbats de tot el món com a preparació per a aquesta important trobada amb la intenció de fer un sondeig de com està el panorama des del que són "les veritables bases".

És que no se sap?

Jo crec que sí, però no hi ha res dolent en prendre una fotografia de la situació actual com a preparació per al Sínode de la Família. D'aquesta forma s'aconsegueix un punt de partida sòlid, realista, sobre el que començar a treballar a l'octubre. Una enquesta no és ni molt menys un instrument per a imposar determinades concepcions.

Es trobarà Francesc amb un problema?

Si la seva pregunta es refereix concretament al sínode, llavors sí, és possible. El Papa Francesc s'està veient exposat a una enorme pressió donades les expectatives que ha despertat. Desgraciadament, a això han contribuït algunes indiscrecions. Si no se satisfan aquestes expectatives, la situació podria canviar ràpidament.

4. Tres o quatre orientacions pastorals davant del repte del parella, matrimoni i família.

En el primer que hauria de treballar l'Església des de tots els seus àmbits (parròquies, diòcesis...) és en la transmissió de la fe i la formació de les noves generacions. En conseqüència, cal un primer esforç de coordinació entre aquells que tenen la responsabilitat de la pastoral i que de forma sectorial tracten la família per arribar a un tractament conjunt de la família.

Cal doncs ajudar als batejats a redescobrir la importància i el significat d'haver estat batejats i, per tant, altres Crist a la terra, que poden aspirar a la perfecció de Crist, que va viure fent el bé i en tot moment feia la voluntat del Pare.

Aquestes respostes reflecteixen exclusivament el punt de vista dels delegats de Lleida, (Blanca Roca Bitria i Juan Luis Salinas Sánchez) sense que reflecteixin les opinions recollides a les respostes a l'enquesta presentada pel Vaticà, les quals s'han tramitat a nivell diocesà per un equip *ad hoc* i s'han enviat directament sense que es coneguin els seus resultats.

1. Quines són les qüestions (fets, situacions, canvis) clau que observeu en la vida de les parelles i família avui?

- la feblesa amb la que molts matrimonis viuen el seu vincle i la qüestió de la indissolubilitat, de manera que no tenen consciència d'ella i no els costa gaire trencar la seva relació; en una gran infinitat de casos s'arriba a aquesta situació com a conseqüència de fer prevaldre més els interessos d'aspectes personals que la generositat i la responsabilitat d'afrontar les necessitats de la parella, del matrimoni o, en general, de la resta de la família.
- la importància que té per la persona en general i pels infants en particular, l'estabilitat familiar, l'equilibri emocional i l'harmonia, i, en definitiva, un ambient en el que l'amor sigui el medi en el que es desenvolupin les relacions entre els membres de la família.
- caldria educar les famílies en l'amor i per l'amor. Ens cal saber estimar.
- la crisi de la nostra societat està afectant de manera important a moltes famílies que es veuen arrossegades per ella, tant a nivell de costums, moral o de l'economia, de manera que es queden sense el control del que han de fer i immersos en una misèria intel·lectual, espiritual o fins i tot econòmica que els impedeix reeixir. Són moltes les famílies que han deixat el fons de la seva convivència, l'amor i l'entrega-acollida vers l'altre, per motiu de les modes, la superficialitat de les relacions, el relativisme, l'hedonisme i la inconsistència del pensament tou.
- Amb tot, cal ressaltar que hi ha un bon grapat de famílies que fan present l'amor dins la seva vida i viuen tenint present el Crist i l'amor de Déu donant testimoni de la seva convicció de ser una comunitat d'amor que genera vida, tot i que, potser, de vegades no en siguin massa conscients.

2. Quins són els reptes més importants que té plantejats la vida de parella, els matrimonis i famílies.

- en especial l'afrontar el ser conscients del que és el matrimoni i el sentiment d'assumir-lo de manera que per hom sigui quelcom valuós que val la pena defensar i esforçar-se per treure'l endavant.
- els punts de vista que majoritàriament s'acostumen a aplicar són de tipus hedonista, pràctic, utilitarista i de cosificació,... també hi ha una tendència a considerar-ho tot sobre el fonament dels sentiments i les emocions, arribant a posar en dubte l'existència d'una llei natural, i es defensa que fins i tot les inclinacions primàries (com l'atracció cap a l'altre sexe, el sentiment maternal de cura, o la diferenciació segons el sexe) són apreses. Cal dir que hi ha un rebuig a acceptar la tradició com a font de coneixement i s'apela al lliure-pensament com a forma d'interpretar la realitat, de manera que preval una òptica empirista, pragmàtica, individualista, i antropocèntrica.
- ésser autèntics i mantenir-se fermes davant les noves tendències socials que van en contra de la pròpia existència de la família i minen la seva estructura i funcionament.
- per les famílies cristianes el repte fonamental que ajudaria a superar els anteriors és el de viure l'evangeli, tenir vida profundament espiritual i de relació amb Déu (pregària i sagraments), i viure l'amor i des de l'amor com a situació generalitzada de les seves vides.

3. Respostes o orientacions sorgides del qüestionari del Sínode.

A la nostra diòcesi el qüestionari per la preparació del Sínode no ha estat recollit i tabulat per la Delegació Diocesana de Família i Vida sinó per un equip organitzat expressament per a aquest fi que s'ha dedicat en exclusiva a fer la feina de recollida de dades, tabulació, síntesi,... Penseu que les respostes han estat molt nombroses donada la possibilitat de respondre des de les parròquies, moviments, grups,... i que des dels àmbits de pastoral tot funciona a nivell de "voluntariat" tenint una dedicació horària reduïda que no hauria permès fer la tabulació en un curt temps.

4. Tres o quatre orientacions pastorals davant del repte del parella, matrimoni i família.

- ens cal arribar a una vivència profunda del Crist, fent vida l'Evangeli, de manera que tot l'actuar dels cristians es conformi i manifesti segons la manera de ser que ell ens va mostrar (l'Home Nou).

- ens cal aprendre a estimar, a amar, tenint en compte el que implica de donació i d'acollida i el compromís al que porta.
- és imprescindible educar les persones per tal que siguin capaces d'assumir la responsabilitat (capacitat de donar resposta que té la persona) d'aquelles coses de les que són competents, de manera que sàpiguen posar-les per sobre dels interessos personals i de les comoditats o crides que la societat pugui fer. A nivell professional ja es suposa i s'exigeix, de manera que hom espera que aquell que l'atén respongui al que ha de fer per davant de tot,... a nivell personal i familiar encara hauria de ser més important i exigible aquesta actitud.
- cal educar i formar les parelles en el que és autènticament el matrimoni i la família, de manera que puguin arribar a tenir l'altre com el més important de la pròpia vida, siguin conscients que l'amor és un acte de voluntat pel qual hom s'entrega a aquella persona amb la que es compromet tenint-la com el més important de la seva existència i, també, s'entrega als fills com a fruit d'aquest amor, cercant el seu bé, educant-los i ajudant-los a desenvolupar-se en tots els aspectes de la vida.

Això caldria tenir-ho en compte a nivell diocesà, de parròquies, de grups de matrimonis,... de manera que s'ajudés als matrimonis concrets i a les seves famílies a viure en l'amor per viure i anar vers l'Amor que és Déu.

És molt important el concepte de parròquia com a família de famílies, de manera que la pastoral d'aquesta sigui adreçada a les famílies i comptant amb elles. També s'ha de considerar que les famílies formades i que viuen espiritualment són el millor agent de pastoral per a les famílies.

III. Animació Bíblica de la Pastoral

Animació Bíblica de la Pastoral

per Javier Velasco, biblista i membre del CEP

Iniciem en la nostra publicació «Quaderns de Pastoral» una secció sobre la animació bíblica de la pastoral, amb notícies i activitats, al nostre entorn, sobre el paper transversal de la Bíblia en la pastoral.

- La primera notícia és la publicació de la exhortació apostòlica del papa Francesc, *Evangelii gaudium* («La joia de l'Evangelí»). És una informació de caràcter universal, però que ha tingut molt ressò en el nostre país. El notable nombre de vendes, tant de la edició en català com de la castellana, és significatiu. El document és resposta al sínode dels bisbes sobre l'evangelització, i la quantitat de temes pastorals presents és molt nombrosa, i molts d'ells relacionats amb l'animació bíblica de la pastoral: l'evangelització i la missió, fonamentades en la Paraula de Déu; el «primerejar», neologisme per explicar la iniciativa i la prioritat de l'amor, como trobem en Jesús, a l'Evangelí; una pastoral en conversió; des del cor de l'Evangelí; els «no» a una economia de l'exclusió, a la nova idolatria del diner, a la desigualtat que genera violència..., tot present en la Paraula de Déu; les temptacions dels agents pastorals; tot el Poble de Déu anuncia l'Evangelí; l'homília; la *lectio divina*; la inclusió social dels pobres; i un llarg etcètera. S'ha convertit en un document imprescindible per a la pastoral de l'Església, arrelada en la Bíblia.
- Des de fa 14 anys, des de la Pastoral Universitària s'organitza un Concurs bíblic per a universitaris. Aquest any sota el títol: «I vosaltres qui dieu que sóc jo?». El termini de presentació d'assajos és el 5 de maig. En la mateixa línia s'organitzen diversos concursos bíblics en diferents formats i per a diverses edats, amb la tutela del Grup Avant de Terrassa, de la Federació de Cristians de Catalunya: Concurs bíblic bàsic (amb quatre categories que van des de 3r de primària fins a 2n d'ESO; i grups de catequesi del bisbats de Catalunya), Concurs bíblic informàtic, Concurs bíblic de dibuix i Concurs

bíblic de redacció. Tota la informació dels diferents concursos bíblics a la pàgina web: <http://www.concursbiblic.com/>. És tota una iniciativa pastoral que apropa la Bíblia tant als infants com al món de la Universitat.

- El Museu Bíblic Tarraconense (Carrer de les Coques, 1, 43003 Tarragona) s'afegeix a les iniciatives d'animació bíblica. El 20 de febrer va presentar tot un seguit d'activitats didàctiques que aproparan als alumnes del col·legis de Catalunya al món de la Bíblia des de tots els punts de vista; iniciatives que es podran gaudir des d'aquesta primavera. El programa combina les visites a les sales del museu amb la realització de tallers pràctics que aprofundeixen en aquests aspectes d'una forma pràctica i amena.
- Des de l'Associació Bíblica de Catalunya ens arriben diverses informacions sobre diferents activitats bíbliques. En destaquem dues:
 - a) Les LII Jornades de biblistes de Catalunya, celebrades els dies 2, 3 i 4 de gener, a la Casa d'Espiritualitat Claret de Vic, amb l'assistència de una bona colla de biblistes i simpatitzants de diferents indrets de Catalunya, les Balears i del País Valencià; el tema de les Jornades va ser continuació del de l'any passat, «Tradició i reinterpretació (a propòsit de la *Dei Verbum*)», i van ser ponents: Damià Roure, Oriol Tuñí, Toni Pou, Albert Viciano, Jenni Read-Heimerdinger, Josep Rius Camps i Josep Sastre; b) la segona és de l'any passat, però encara molt present: la celebració dels 40 anys de l'AB-Cat: El dissabte 26 d'octubre, en el marc bellíssim del claustre de sant Pau de l'edifici del Seminari de Tarragona, hem celebrat la trobada festiva per commemorar el quarantè aniversari de la gestació de l'Associació Bíblica de Catalunya. Així ho explicava la M. de l'Esperança Amill-Rocamora, vipresidenta de l'associació: «Com feien els creients de l'Antic Israel en arribar la tardor, avui nosaltres ens hem reunit aquí per participar en un aplec festiu i ple de joia, per celebrar amb goig el do dels fruits recollits per l'Associació Bíblica de Catalunya al llarg de tots aquests quaranta anys sembrant la Paraula. I hem sembrat i seguirem sembrant perquè estem convençuts que sembrant la Paraula s'obtenen les millors collites perquè és llavor de Déu». També és de destacar, des de la perspectiva de les xarxes socials, l'actualització de la web de l'associació, <http://www.abcat.cat>, i la creació d'un portal amb accés a l'última versió de la Bíblia Catalana, traducció interconfessional, amb el text complet i cerques avançades de paraules, cites, etc., en dos enllaços diferents: <http://www.labiblia.cat> i <http://www.bci.cat> i, per últim la presència a Facebook.

- Per la seva part, l'Escola d'Animació Bíblica de Barcelona ha seguit organitzant activitats d'animació bíblica i de lectura compartida de la Bíblia. Subratllem el funcionament setmanal, quinzenal o mensual de vint grups diferents de «lectura compartida de la Paraula», disseminats pels tres bisbats de Barcelona. També, la 6a Setmana Bíblica de Barcelona, del 23 de novembre a l'1 de desembre de l'any passat, amb el títol «Jesús de Natzaret», inaugurada amb una taula rodona sobre el tema *Jesús de Natzaret, Déu i home*, amb Javier Velasco-Arias, Salvador Pié-Ninot i el dibuixant de temes bíblics i catequètics Patxi Velasco «Fano»; amb conferències, actes lúdics, activitats per adults, joves i infants i un concert musical de clausura, amb el cantautor Mn. Francisco García, un jove sacerdot de la diòcesis de Sant Feliu. També amb encontres bíblics, cursos de diversos temes d'animació bíblica, etc. Més informació a:
bibliaypastoral@gmail.com

- El Secretariat d'Animació Bíblica de l'Arquebisbat de Tarragona, del que és director Mn. Joan Magí i Ferré, treballa incansablement en la difusió de la Paraula de Déu. En paraules del seu director, «una de les tasques del Secretariat d'Animació Bíblica és procurar que els textos bíblics estiguin a l'abast de tots, sobretot a les parròquies i en els grups de catequesi». Un fruit molt palpable de la seva tasca d'animació bíblica de tota la pastoral és l'organització dels Cursos Bíblics d'estiu: una setmana del mes de juliol. El 2013 s'han complert els 40 anys d'existència; últimament els realitzen conjuntament amb l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós. Col·labora també amb el «Museu Bíblic Tarraconense», i a promoure l'ajuda als cristians de Terra Santa. Més informació a:
animacio.biblica@arqtgn.cat

- També a l'arquebisbat de Tarragona, trobem al bisbat de Tortosa el Servei Diocesà d'Animació Bíblica, encapçalat per Mn. Jordi Salvadó i Estivill. Amb activitats com el racó de la Paraula; trobades al voltant de la Bíblia; peregrinacions a llocs bíblics (aquest any a Terra Santa, la terra de Jesús i de molta història bíblica, i a Turquia, seguint les petjades de sant Pau); etc. Més informació a:
sdab.tor@gmail.com

IV. Mirada Evangèlica

Mirada Evangèlica

per Mn. Joaquim Cervera, sociòleg i membre del CEP

Un banc del temps

Al barri del Gornal de l'Hospitalet de Llobregat dues treballadores socials de l'Ajuntament s'han decidit a tirar endavant un Banc del Temps al barri. Seria el primer a la ciutat de l'Hospitalet. Al Gornal fa uns anys funciona el Pla Urban amb financiació europea amb un objectiu de dinamitzar les relacions veïnals, les entitats i dignificar el barri. S'han fet projectes per a joves, pels aturats i diferents activitats amb prou èxit. Les entitats i les associacions del barri porten molts anys amb semblants persones al davant i costa força trencar rutines sovint massa "tancades" i que impedeixen l'accés de persones noves a la vida associativa del barri i fins i tot la creació de noves entitats o iniciatives. El Pla Urban, com altres plans que hi ha hagut en aquests darrers 20 anys al Gornal, han intentat aportar noves dinàmiques i no ha estat fàcil. Ara el Pla Urban acaba i amb molt bon encert les dues noies que hi han estat implicades professionalment han pensat que el projecte d'un Banc del Temps al barri seria una possibilitat interessant i factible de continuïtat.

Han constituït un grup-motor perquè tiri endavant aquest Projecte. En aquest grup, elles dues hi formen part per acompanyar-lo en els primers passos, i també hi participen dues dones marroquines del barri, una monitora del Taller d'alfabetització de dones marroquines de la Fundació La Vinya que agrupa tota l'acció social de les tres parròquies de Bellvitge i Gornal, una mestre jubilada del barri, i dues dones més. A partir que em van demanar, com a rector de la Parròquia, alguna sala per reunir-se aquest grup, també m'he apuntat al grup inicial personalment.

Un Banc del Temps consisteix en un intercanvi d'hores entre persones. L'hora de cada persona, faci el que faci, val el mateix que una hora d'una altra persona, sense distinció d'oficis, de nivell d'instrucció, d'experiència laboral, d'ofici, de professió, categoria social, edat, sexe, etc. És a

dir, si una persona s'apunta al Banc del Temps ha de fer la seva llista de necessitats i tasques que no sap o no pot fer, i el seu llistat de qualitats o habilitats que pot aportar a d'altres. Si algú arranja una aixeta al domicili d'una persona, pot rebre d'una altra persona inscrita al projecte, una classe de francès. I si algú acompanya a una persona gran a comprar i li porta la compra i li fa companyia, el mateix nombre d'hores que hi ha dedicat pot rebre, d'algú altre (no cal que sigui la mateixa persona a la que li ha ofert el seu temps) una classe de cuina. Els catàlegs de tasques són infinits i cada Banc del temps fa el seu a mesura que es van apuntant les persones. Es poden intercanviar coneixements, aficions, tasques quotidianes, petites reparacions domèstiques, cuidar animals i plantes, acompanyaments, etc. En el Banc no hi ha diners, solament temps. Cada persona té coses per oferir i per demanar ja que tots necessitem l'ajuda dels altres. Així cada participant té un compte de temps amb què podran intercanviar serveis gratuïts. Les persones inscrites, a més, poden proposar tallers, xerrades i activitats en grup.

El Banc del Temps fomenta l'amistat, la solidaritat, el coneixement entre persones que viuen al mateix barri i treballa la igualtat de gènere i la relació entre adults i joves. En el Banc del Temps tothom en surt beneficiat.

Un dia ens va venir al grup-motor del Gornal una persona a explicar-nos com es crea un Banc del Temps, quins objectius té, com funciona, amb quins fonaments es basa. I a mesura que anava parlant m'anava adonant de les potencialitats humanes, socials i evangèliques del projecte.

És veritat que els cristians estem més acostumats al voluntariat. A fer un favor a una altra persona gratuïtament sense esperar res a canvi. I així funcionen les parròquies, que sense aquesta despesa generosa de temps pels altres no tirarien endavant. Així funciona Càritas, i moltes altres entitats socials, que juntament (algunes) amb professionals van realitzant els seus objectius. I des de l'evangeli valorem fàcilment la gratuïtat d'aquests serveis i hi trobem, sense massa dificultats, l'estil de vida de les primeres comunitats, i l'esperit generós de l'entrega de Jesús als més necessitats i a l'hora una forma de correspondre a l'amor de Déu rebut i de sentir-nos germans.

Ara bé, també és veritat i ho observem per experiència, que l'oferta d'un servei voluntari gratuït a una altra persona, sovint pot comportar una relació desigual, de superioritat per part de l'"ajudador" i d'inferioritat per part de l'"ajudat" que es pot sentir humiliat, o rebaixat, sense poder aportar corresponsablement res. També anem experimentant en les nostres accions socials de les comunitats cristianes, com és de bo promoure tant la dignitat de la persona atesa, com la seva autoestima i el seu autoalliberament. I per això és molt necessari trobar formes de correspondència. Es tracta que l'altre també pugui oferir alguna cosa al projecte o a altres

persones, ja que així es reconeix també subjecte de qualitats i se sent valorat. No cal arribar a l'extrem de fer un servei per ser recompensat, tot i que instintivament, i encara que sigui internament i secreta, normalment esperem rebre alguna cosa, o com a mínim que l'altre sigui agraït.

En tota acció, il·luminada per l'estil de vida de Jesús (el seu esperit, el seu motor i motivació, el seu tarannà: l'Esperit Sant) podem trobar-hi espurnes de l'amor de Déu i de la continuïtat de la seva obra amorosa. Per tant, tant en el voluntariat servit gratuïtament com en aquest intercanvi d'hores del Banc del Temps, hi podem trobar elements evangèlics. Em fixaré més en aquest article en els del Banc del Temps.

Com ens va dir la persona que ens ho anava explicant en aquesta primera sessió de formació, el Banc del Temps està fonamentat sobre la igualtat. Val igual una hora d'un metge o metgessa, que la hora d'un netejador de vaixel·la, per posar un exemple. Això vol dir que el valor bàsic és la persona i el seu temps. Així es construeix una xarxa de relacions (com ja he indicat, un dels objectius del banc és crear coneixement i vincles entre les persones, tot i fent barri i creixent en la comunicació interpersonal, veïnal). Tractar a tothom per igual, sense discriminacions, a partir de la vàlua reconeguda de la persona, és un valor ben evangèlic. És construir una societat civil sobre la "roca" de les persones i de les relacions, i no sobre els diners o les categories socials.

Un altre valor evangèlic del Banc del temps és la confiança. Cal que cada persona confiï en que no enganyarà a l'altra les hores que ha fet. Cal que no tingui cap reticència en fer entrar una altra persona a casa. I així es van vinciant llaços, es va fent comunitat (un altre valor que l'evangeli en va ple).

Una de els voluntats de les dues noies i del grup motor que tiren endavant al Gornal aquest Banc del Temps, és que aquest projecte trenqui les dinàmiques a vegades "viciades" que es creen en el barri i hi puguin participar noves persones, de diferents generacions, i es vagi forjant aquesta comunitat veïnal que pot tenir efectes ben positius pel present i pel futur del barri, tant a nivell de la convivència entre diferents cultures i religions, com a nivell dels encontres intergeneracionals, com per augmentar el grau de fraternitat (tot, com veieu, ple de l'estil de vida que Jesús amb el projecte que anomenava el regne, volia que anés creixent entre nosaltres). També és voluntat dels iniciadors del Banc que si es consolida (i per això cal dedicar-hi esforços, formació, temps, i voluntat, ja que no és fàcil començar-ho) pugui ser un exemple per altres barris de la ciutat de l'Hospitalet. Aquest objectiu des del punt de vista humà i social és molt important ja que facilitaria una imatge positiva del barri i un signe específic d'identitat i d'haver fet una aportació, des d'un barri força perifèric i quasi marginal, a tota la ciutat, amb el que suposa aquest fet d'autoestima col·lectiva pel barri. Així el banc del Temps pot esdevenir un punt de refe-

rència pel barri i per tota la ciutat, on les persones poden accedir-hi, ampliar coneixements i establir noves relacions. Si entenem la salut com una dimensió integral de la persona, el Banc del Temps col·labora, fent xarxa entre els veïns i veïnes, al benestar humà, psíquic, espiritual i social del barri. En aquest sentit s'inscriu en l'obra de posar en relació, d'obrir, d'alliberar de pors, de crear un ambient de confiança i de pau, tenir cura dels altres i de curar, que el mateix Crist va realitzar entre els més necessitats del seu poble.

Tot el que he comentat abans sobre el valor que té el Banc del Temps, com a superador de les possibles tendències a crear unes relacions de "superioritat" i d'inferioritat", que es poden donar en altres accions, també apunta a respectar la dignitat de les persones, i a valorar-les en el que són, fan, senten, i pensen, a reconèixer que tothom té alguna qualitat a aportar a una altra persona i a la comunitat. I aquest fet que ressalta el valor personal és un element que el podem trobar en totes les relacions que Jesús en la seva vida va anar creant. Per exemple: a la samaritana que li demana aigua i l'estima amb tot el que ella és; a Zaqueu que entra a casa seva (i a dins seu); a la Magdalena que li treu set dimonis; a les dones que el seguien i tenien cura d'ell; a les amigues de Betània que aprenen a rebre l'acolliment ofert sovint per elles; a la cananea que li accepta la lliçó d'estar també pels no jueus, etc... Jesús va organitzar com un Banc del Temps, d'intercanvi d'ajuts i serveis a la Palestina de la seva època i va proclamar un tipus de relacions humanes basades en la igualtat, la confiança i la recerca de la pau, de la justícia, i de la llibertat, tot fent grups comunitaris forts (la germanor).

També és important per les persones reconèixer les pròpies debilitats i limitacions, ja que així humilment creixem, ens coneixem tal com som, i esdevenim més realistes sobre nosaltres mateixos. En el Banc del Temps és imprescindible aquest reconeixement, que a la vegada, reforça la virtut cristiana de la humilitat ben entesa (humus: terra, és a dir: "tocar de peus a terra"). La humilitat i la senzillesa, ens ajuden a superar de les nostres pors, a trencar tòpics i a sortir dels nostres aïllaments i soledats. El Banc del Temps és un molt bon recurs per sortir de nosaltres mateixos, dels nostres egoismes i individualismes i per exercir l'afecte als altres.

És una joia descobrir persones, que encara que no sabem si creuen en l'estil de Jesús i en la seva presència, són elles mateixes presència d'aquest Jesús que es va entregar, com elles, als altres, sobretot creant dinàmiques alliberadores, humanitzadores, dignificadores i convivencials que estan fent molt de bé a molts pobles i barris del nostre país. L'Esperit de Jesús, el seu alè de vida, segueix produint fruit encara que a vegades és petit i no es veu, o resti amagat com el gra de mostassa. En aquest article n'he volgut ressaltar un d'aquests petits granets que està naixent.

V. Obrador

El “Parenostre” com a penyora i testimoni

per Oriol Martí Carrasco, metge d'Argentona i pare de família

Fa unes setmanes va morir el metge d' Argentona. 'Metge de poble', com li agradava dir-se. De la genuïna escola de metges de capçalera de la tradició barcelonina del Dr. Gol i tants altres.

L'Oriol Martí Carrasco va morir relativament jove, als 66 anys a casa seva. Una sobtada i ràpida malura se'l va endur en poc temps.

L'Oriol era de la nissaga dels Martí i Carrasco i Formiguera. Amb fills cassets i néts.

Antic del Catecumenat Universitari i de la comunitat cristiana d'estudiants de medicina. Un dels estudiants del 'nostre 68'. Pelegrí de les rutes universitàries; estadà de nits senceres a Queralt, de la tribu dels 'Francesco' de Mn. Ballarín...

Va voler fer de la seva malaltia una catequesi, un testimoni, la 'B.O' de la seva vida...

Tenia escrit de cara als seus fills –tots ells a la frontera de la creença– i de cara als amics com una mena de testament espiritual. Una cosa tan senzilla com una glossa al 'Parenostre' escrita i revisada en diverses ocasions però molt pensada i resada molt sovint. En vaig conèixer el contingut quan, una setmana abans del desenllaç, tot viaticant-lo, el va anar deixant caure, a raig fet i a petició de la filla gran... Aquell comentari se'l sabia de cor.

Llegit fragmentàriament com a monició al Parenostre el dia de les seves exèquies, l'oferim als lectors de QUADERNS com un text de l' OBRA-DOR per a ser llegit, meditat i emprat, just en un número en que es parla preferentment de la família. Hi ha poques oportunitats per aplegar en comunitat les famílies: pares i fills i, si és el cas, els avis, oncles i cosins. O els amics. Una de les ocasions, avui socialment desestimada, eren les defuncions i celebracions de dol.

La mateixa introducció que fa l'Oriol al seu comentari ens acabarà de donar una idea de com i per què va posar per escrit les seves reflexions i vivències. (A.S.T.)

PARE NOSTRE QUE ESTEU AL CEL,
SIGUI SANTIFICAT EL VOSTRE NOM,
VINGUI A NOSALTRES EL VOSTRE REGNE,
FACI'S LA VOSTRA VOLUNTAT AIXÍ A LA TERRA COM ES FA AL CEL.
EL NOSTRE PA DE CADA DIA DONEU-NOS-EL EL DIA D' AVUI.
PERDONEU LES NOSTRES CULPES COM NOSALTRES PERDONEM ELS
NOSTRES DEUTORS
I NO PERMETEU QUE CAIGUEM A LA TEMPTACIÓ,
ANS DESLLIUREU-NOS DE QUALSEVOL MAL.
AMEN.

El Parnostre sembla ser que Jesús mateix el va ensenyar. És una pregària senzilla i completa. És la primera pregària que vaig aprendre dels meus pares i la primera que us vaig voler ensenyar quan éreu petits. És una pregària que ens connecta amb milers de creients des de fa dos milers d'anys. És una pregària que ens agermana a creients de diferents religions i fins i tot a creients i no creients. Es resa i s'ha resat en infinitat de llengües, en llocs de tot el món, en moments de tota mena. És una pregària curta, que s'aprèn de memòria. Que es pot resar pensant-hi i sense pensar. És pràctica, curta, senzilla, profunda i completa. És una esclatxa que ens connecta immediatament amb tota la humanitat, amb tota la història, amb el més enllà. Amb un Déu possible, proper i accessible. És la pregària que reso cada dia abans d'adormir-me. És la pregària que reso quan estic sol. És la pregària que puc compartir amb molta gent, sense conèixer-nos. És la pregària que reso quan se'm mor un amic, quan se'm mor un malalt.

És una pregària que ho diu tot. Saber el Parnostre és per a mi tan important com saber dir Gràcies i Perdó.

He sentit dir al Ballarín que quan no li quedi res li quedarà el Parnostre. L'entenc perfectament. Quan l'Església em quedi lluny, la meua fe s'aprima o la meua caritat em manqui, encara espero tenir esma per dir un Parnostre.

Això que per a mi es tan important, voldria en les següents ratlles explicar-vos-ho i deixar-ho escrit com a penyora i testimoni.

PARE NOSTRE...

La paraula Pare ens remet immediatament a una Família de germans, global. Quan dic pare, no penso en un pare com jo o com qualsevol altre que coneguem de pare dels nostres amics o coneguts. Penso en un Pare i Mare millor que cap altre que puguem imaginar. Un Pare i Mare que ens ha fet i ens coneix i ens estima i ens perdona abans que nosaltres moguem ni un sol dit. Els que sou pare/mare podeu imaginar la força profunda de la paraula. I els que som pare/mare entenem que podríem ser-ho encara molt millor i podríem entendre com seria un Pare i Mare/Déu.

Quan diem Pare Nostre immediatament ens fem germans de tots els homes i dones, presents passats i futurs. Res dels homes ens és aliè. I menys per al Pare de tots, des de sempre, des de l'eternitat.

...QUE ESTEU AL CEL...

Que el nostre Pare sigui al cel no vol dir que estigui a la Lluna ni als núvols. Quan l'Anna era petita li van ensenyar: "On és Déu?" i la resposta era: "Déu és al cel, a la terra i a tot arreu". La resposta és exacta. Si Déu existeix, és quelcom que ens embolcalla, més enllà dels núvols, del sol i de la lluna, dels planetes i del que hi hagi més enllà. És el tot que ens inclou i ens envolta i sobrepassa. Tan se val que els científics racionalistes i positius maldin per eixamplar els límits d'allò que coneixem i podem estudiar i mesurar. Tan se val. És la seva feina i cal que la facin.

Però més enllà, encara hi ha espai per al Tot. I més ençà. En els secrets més íntims de la naturalesa, dels àtoms i de les seves partícules, en els plecs més profunds de nosaltres mateixos, dels nostres sentiments, dels nostres plaers, dels nostres patiments. Aquí també hi ha espai per a això que en diem Déu. Crec en la ciència positiva, en la Matemàtica, la Física, la Biologia molecular, en la Psicologia i en la Psicoanàlisi. Però més enllà i més ençà, encara em queda espai per creure que Déu està al cel, a la terra i a tot arreu.

...SIGUI SANTIFICAT EL VOSTRE NOM.

Déu no necessita que el santifiquin. Nosaltres demanem, voldríem, que el Pare fos conegut, respectat i estimat.

No a les guerres de religió. No a l'ús de la religió per als poderosos i la manipulació de les persones. No als dogmatismes i a la intolerància. No a l'apropiació de Déu a favor d'uns en contra dels altres. No a les falses religions. No als farsants. No als ídols. No als sectarismes. No a la ignorància. No al' analfabetisme religiós.

Que el Nom de Déu sigui conegut, respectat i estimat com qui coneix, respecta i estima la Bellesa, l'Art, la Música, la Llibertat, la Justícia, la Veritat, l'Ecologia, l'Harmonia, la Pau, l'Amor.

VINGUI A NOSALTRES EL VOSTRE REGNE.

De fet, el Regne ja ve. Esta venint des del començament dels temps i arribarà quan sigui l'hora. El Món, la Història no venen d' una causalitat casual i van cap al Caos i la destrucció. Creiem que hi ha un corrent positiu, direccional, cap el Bé. No em digueu optimista ni il·lús ni ingenu.

Ara seria llarg de parlar de les giragonses de la història, de les grans catàstrofes de la naturalesa, de les guerres, de les malalties, de les morts i de la Mort. Però tot em fa pensar que hi ha un projecte, un camí, un horitzó. En termes d' eternitat i també d'immediatesa, a la nostra experiència present. Jo, cadascun de nosaltres, el Món, l'Univers. Tot avança. I la direcció correcta és una. És el que en diem el Pla de Déu. El Regne.

Potser seria llarg de parlar-ne. Potser podríem fer filosofia i potser no estaríem tots d'acord. Deixem-ho. No discutim. El que sí que podem demanar i exigir-nos és que cadascú de nosaltres fem el possible per estar en la direcció correcta, per aportar el nostre gra de sorra, la nostra participació en aquesta marxa cap el gran projecte. "Que vingui a nosaltres el vostre regne" i que nosaltres ens hi posem de cara i no d'esquena.

FACI'S LA VOSTRA VOLUNTAT AIXÍ A LA TERRA COM ES FA AL CEL.

En la línia del que deia ara mateix, intentem entendre la Voluntat de Déu i participem-hi. En el Cel, entès com el Tot que ens precedeix, ens engloba, ens inclou i ens transcendeix, en el Cel -ho he dit abans- creiem que tot té un ordre, un sentit, una direcció, una finalitat. A la terra, arran de terra, tocant de peus aterra, és on nosaltres podem exercir la nostra llibertat. Aquí és on nosaltres tenim l'opció de participar a favor o en contra d' aquella Voluntat, de sumar-hi la nostra voluntat i el nostre esforç individual o de mirar cap a una altra banda i inhibir-nos o oposar-nos-hi.

També aquest moment de la pregària se m'omple de sentit quan topo amb una realitat adversa o que no puc entendre. Per exemple, quan mor inesperadament algú que estimes

o quan la realitat dura i cruel s'et planta al davant i et desarma.. Llavors, pensar "faci's

la vostra Voluntat així a la terra com es fa al cel", em retorna a una Realitat superior i millor. No és un recurs ni una trampa. És un esforç intel·li-

gent i raonable -a més d'un acte de bona fe- de posar les coses al seu lloc i d' acceptar que la Voluntat del Pare no sempre és fàcil d'entendre pels seus fills.

Finalment, aquesta acceptació de la Voluntat del Pare, em resulta sovint una actitud d'agraïment, d'acceptació confiada i feliç de la voluntat amorosa del Pare.

EL NOSTRE PA DE CADA DIA DONEU-NOS'EL EL DIA D' AVUI...

El nostre pa de cada dia, el nostre petit aliment, necessari, de cada dia. Aquí no es parla

de riquesa, ni d' assegurances de vida ni de pla de pensions. El pa de cada dia és la nostra dosi diària d'aliment, de llit i de sostre, de cultura i d'amor. Allò que necessitem per fer camí endavant. Només per avui. Dema déu dirà.

No cal dir que el nostre pa-de-cada-dia no ens caurà del cel com un miracle, reservat a

uns quants privilegiats. Demanem el "nostre", el de tots. Cal el nostre esforç, el de tots i de cadascú perquè l'aliment, el llit, el sostre, la cultura, l'amor, arribin a tots i a cadascú.

Una vegada més, demanant a Déu el nostre pa de cada dia, acceptem que d'Ell ens ve

tot el que tenim. I n'hi donem gràcies. No només demanem. També i sobretot li donem gràcies pel que tenim i pel que som. El nostre present de cada dia, emmarcat en la gran marxa cap endavant. Pels segles els segles.

PERDONEU LES NOSTRES CULPES...

Més amunt he dit que hi ha dues paraules de gran valor: Gràcies i Perdó. És una gran virtut saber demanar perdó, situar-se en la realitat humil de les nostres limitacions. No per "humil" sinó per "realitat". És tocar de peus a terra. És ser realista. I coherent. Acceptar els errors, les culpes, les mentides, les vanitats, les mandres. I demanar perdó.

...COM NOSALTRES PERDONEM ELS NOSTRES DEUTORS.

Aquesta és la mesura de la nostra Llei. Si és important saber demanar perdó, ho és més encara saber perdonar. Aquesta és la nostra ètica.

Perdonar i estimar tot d'una, per damunt de tot.

Els problemes, els conflictes, l'agressivitat, les lluites, són consubstancials a la nostra naturalesa. Saber-les superar per damunt, amb perdó i amor, és la nostra ètica. És la nostra Llei. I si és que existeixen premis i càstigs (cosa que no sé) la balança seria la nostra capacitat de perdonar i estimar.

I NO PERMETEU QUE CAIGUEM A LA TEMPTACIÓ

La paraula temptació ha caigut en desús. Gairebé no sabem que vol dir i no sabem on aplicar-la. Tanmateix, la temptació és el nostre contrapunt a la llibertat. La temptació és

el dubte, la mandra, l'ambigüitat, el sí però no. És el moment en que perdem la brúixola, l el Nord, la direcció correcta. O pitjor, no havent perdut el Nord, ens deixem endur pel camí fàcil, que fa baixada, el de l'egoisme, el del plaer immediat. La temptació és abandonar la lluita, l'esforç. És el desengany, el desencís, la pèrdua de l'esperança. La temptació és la ignorància, la incultura, el desamor. Hem caigut i caurem i seguirem caient en la temptació. El mal no és caure. Es no

saber-se redreçar.

...ANS DESLLIUREU-NOS DE QUALSEVOL MAL.

Pare bo, Pare amorós, Pare protector, deslliureu-nos de qualsevol mal. Ajudeu-nos a redreçar-nos, a tornar a caminar, a seguir endavant, amb optimisme, amb il·lusió, amb esperit positiu, solidari, de germanor. En el camí correcte.

AMEN

Sí. Sí a tot el que hem dit. Sí al Pare. Sí als germans. Sí al coneixement, el respecte i l'amor a Déu. Sí a la seva Voluntat. Sí a l'acció de gràcies. Sí al nostre pa de cada dia. Sí a compartir-ho tot. Sí a viure el present, sentint-nos una sola família, un sol poble que camina vivint el present, tocant de peus a terra, dia a dia, amb una mirada àmplia, extensa, que inclogui a tots els germans i germanes i amb una mirada profunda i altra que miri a l'horitzó i més Enllà.

Amen. És la nostra rúbrica, la nostra signatura, la nostra confirmació, la nostra acceptació del contracte. El nostre compromís. Amen. Així sigui. Amen.

VI. Recensions

Vine i veuràs

Xavier Morlans. *12 guions de primer anunci. Barcelona, CPL, 2014.*

per Josep M. Domingo, director del CEP

Aquest llibre, molt ben editat pel Centre de Pastoral Litúrgic, que inclou un CD amb cants per a les trobades que es proposen, és una excel·lent col·lecció de materials per a una de les tasques que avui l'església té com a primordials: el primer anunci de la fe, o el renovat anunci a tornar a Jesús, com un element bàsic i indispensable de la tasca evangelitzadora.

És un llibre totalment pràctic, amb uns detallats guions i materials per realitzar aquestes trobades d'anunci de la fe de manera molt ben acompanyada i senyalitzada.. Però no és de cap manera un llibre només pràctic o "practicón". N'hi ha prou de llegir-ne la presentació on l'autor, Mn. Xavier Morlans, un dels millors i més experimentats especialistes en aquest camp de la teologia i la pastoral, desgrana sàviament el rerafons d'aquesta proposta.

La cita de Benet XVI, de l'inici de l'encíclica *Deus caritas est*, ha esdevingut un lloc clàssic per justificar ja d'entrada la validesa d'aquesta proposta: *No es comença a ser cristià per una decisió ètica o una gran idea, sinó per la trobada amb un esdeveniment, amb una Persona, que dona un nou horitzó a la vida, i amb això, la direcció decisiva.*

Per servir a aquesta trobada personal amb Jesús es proposen aquests guions d'anunci evangèlic que estan pensats per aquest moment fundacional de l'experiència de fe. Són dotze llocs fonamentals de l'evangeli que presenten aquest moment de crida-relació: la samaritana, Nicodem, el cec de naixement, Llätzer, Maria Magdalena, la Creu... En tots els guions es presenta acuradament com introduir la trobada, les pregàries, la creació d'un clima espiritual favorable, l'obertura del cor, els textos proclamats, els testimonis, els cants i pregàries, la invitació a la llibertat....

Aquestes trobades no estan aïllades en el camí de la proposta de fe, o de la iniciació cristiana, hi ha molts altres moments complementaris. Però sense aquest element constitutiu sempre falta alguna cosa indispensable en l'edificació d'una personalitat cristiana. L'obertura del cor a Jesucrist, l'adhesió personal a Ell, l'establiment d'un primer vincle emocional, cordial, intel·lectiu, volitiu amb Ell, heus ací els objectius que vol servir aquesta obra.

Xavier Morlans és un veritable i experimentat expert en aquesta tasca. El 2009 va publicar *El primer anuncio. El eslabón perdido* ed. PPC que constituïa una síntesi de la teologia i la pastoral d'aquesta experiència. Ara la publicació dels guions perfectament detallats en la seva aplicació, no solament són una eina totalment útil per poder endegar aquestes iniciatives pastorals, sinó que representen la resultant d'una experiència ja duta a terme a diversos llocs. La proposta Tornar a Creure al bisbat de Barcelona, l'escola d'evangelitzadors a Solsona i Barcelona l'itinerari de renovació cristiana al bisbat de Sant Feliu.

A *Quaderns de Pastoral* i al CEP hem pogut comptar moltes vegades amb la col·laboració del pastor i professor Morlans, en articles, cursos i conferències. Ara rebem amb goig aquesta publicació d'aparença senzilla, però que respon als postulats més humils i servicials de la teologia pastoral: una reflexió aprofundida, val la pena llegir amb detenció les pàgines inicials, i unes experiències concretes que vehiculin els grans desitjats que l'església proposa. Enhorabona a l'autor, recomanem la lectura i l'aplicació pastoral que aquí es proposa, i continuem esperant-ne nous fruits.

La família. Experiència grupal bàsica

*Guillermo Salvador Bertrán, 2009 Fundació Vidal i Barraquer.
Paidós. Temes de Salut Mental*

per Anna-bel Carbonell, cap de redacció de Quaderns de Pastoral

El llibre parteix de l'experiència de 30 anys com a psiquiatre de l'autor, i aquesta experiència es va expressant a mida que s'avança en la seva lectura.

La família com a eix vertebrador del creixement físic, mental i social de l'ésser humà. Però la família també s'esdevé sovint un canvi en si mateixa, tot i la seva invariable essència. Ha canviat l'estil, el tipus, s'ha adaptat a cada moment social.

L'objectiu de l'autor és, precisament, reflexionar sobre les diferents dimensions d'aquesta experiència grupal, que és la família, en la qual tant l'individu com el grup es modifiquen mútuament tot interaccionant contínuament. Tot això degudament estructurat en tres parts i onze capítols, el darrer dels quals ens endinsa en les intervencions terapèutiques.

Un llibre que parteix d'una clara i entenedora exposició, tan des d'una vesant més teòrica sobre els conceptes base de família i grup; i que a poc a poc s'endinsa en el vincle, la parentalitat... reseguint el cicle vital de la persona que és en definitiva el tot de la família.

Un llibre recomanable per esperits inquietos que com a professionals i/o com a famílies que vulguin intervenir en l'univers familiar d'altri quan aquest presenta afeccions que cal acompanyar.

Guillermo Salvador és llicenciat en medicina i especialista en psiquiatria, i Professor de psicopatologia del Departament de Treball Social de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona. Entre d'altres també és director del programa "Infància, família i comunitat" i professor del Màster de Clínica en la Relació de Parella i de la Família de l'Institut Universitari de Salut Mental Vidal i Barraquer (Universitat Ramon Llull).